

IL-GHID TA' L-ASSUNTA

IL-WIEHED U ERBGHIN SENA

41 (2006)

HAMSIN SENA L-KATIDRAL

1956 - 2006

**PORCELLANATO
TILES**

Sole Agents:

**JOSEPH CARUANA
Co. LTD.**

'Caruana Bldgs', Mgarr Road, Victoria

Tel: 21-560019

IL-GHID TA' L-ASSUNTA

41 (2006)

*Stampat
ghall-ewwel darba
Awwissu 1966*

*Pjazza tal-Katidral,
Cittadella, Għawdex.
VCT 103*

Tel • 2155-4101
Fax • 2156-4572

Home-page:
<http://www.gozoecathedral.org.mt>

Editur
JOSEPH BEZZINA

Deputat Editur
MAXIMILLIAN GRECH

Reklami
PEPPINU DEBRINCAT

Ittajpjar
MAXIMILLIAN GRECH
FABIENNE GRECH
DUN REUBEN MICALFEE

Proof Reading
VICTOR J. GALEA
DUN GEORGE MERCEICA

Setting
ERIC DE BONO
AARON ZAMMIT

Ritratt tal-qoxra
L-istatwa ta' Santa Marija
megjuma b' devozzjoni kbira fil-Katidral.
(Ritratt: Paul Camilleri)

Stampata
J. DE BONO
PRINTING PRESS LTD.
TEL: 2155-2219 • 7955-2219

© Copyright

L-ARTIKLI HUMA COPYRIGHT TA' L-AWTURI
RISPETTIVU MA JISTGĦU JIGU RIPRODOTTI B'ERDA
MOD MINGĦAR IL-PERMISS TA' L-AWTURI.
IL-FETMIET ESPRESSI FL-ARTIKLI M'HUMIEX
NECESSARIJAMENT TAL-BORD EDITORJALI

Santa Marija - Hamsin sena l-Katidral

Il-Ghid ta' l-Assunta – l-ewwel rivista li nharġet b'mod regolari minn parroċċa f'Għawdex – dahlet fil-wieġed u erbghin sena tagħha. Din il-harġa trid issellem lil hames persunagġi li matul is-sena li għaddiet komplew għenu fid-damma ta' l-istorja millenarja tal-Katidral.

Issellem l-ewwelnett lill-Eċċellenza Tiegħu Monsinjur Nikol Guzeppi Cauchi, is-seba' isqof ta' Għawdex, li rriżenja mill-kariga tiegħu mhabba l-età nhar is-26 ta' Novembru, 2005. Kien ordnat isqof awżiljarju u amministratur apostoliku għal Għawdex nhar id-9 ta' April, 1967. Mexxa d-djoċesi b'għaqal kbir għal tmienja u tletin sena u nofs. L-Isqof Cauchi haġem hafna biex iġib 'l quddiem il-Katidral u l-parroċċa – kif imsemmi f'apprezzament li qeghdin ingħibu.

Issellem lill-isqof il-ġdid, l-Eċċellenza Tiegħu Monsinjur Mario Grech li kien ordnat bħala t-tmien isqof ta' Għawdex fit-22 ta' Jannar, 2006. Il-knisja Katidrali deheret fil-milja kollha tagħha bħala s-sede ta' l-isqof tal-ġejjer ta' Għawdex u Kemmuna matul din l-ordinazzjoni episkopali, it-tielet waħda li saret fil-Katidral.

Issellem ukoll lil Patri Alessandru Bonnici, Franġiskan konventwal u storiku, li mar jiehu l-premju ta' hidmietu nhar is-25 ta' Lulju, 2006. Fil-bidu tas-snin sebgħin, Patri Alessandru kien aċċetta l-istedina min-naha tal-Kapitlu li jibda jikkontribwixxi studji riċerkati dwar il-Katidral. Kien aċċetta bil-qalb u tefa' dawl ġdid fuq l-istorja gloriuża tal-knisja ewlenija ta' Għawdex.

Issellem lill-Professor Stanley Fiorini, riċerkatur ta' grajjiet Malta, li frott id-dokumenti li qiegħed jippubblika tefa' dawl ġdid fuq l-istorja tal-Katidral. Xtaqna elaborajna iktar fuq il-kixfiet tiegħu, iżda mhabba spazju limitat kellna nhallu dan għal darb'ohra. Qeghdin madankollu nagħtu hjiel tar-riċerka ġdida li għamel bil-pubblikazzjoni ta' diskors li għamel Għawdex dan l-ahhar.

Issellem fl-ahharnett u fuq kollox lil Santa Marija – Patruna speċjali ta' Malta u Għawdex – li għal dawn l-ahhar hamsin sena xerrdet grazzji bla għadd fuq dawk kollha li b'devozzjoni żaruha u talbuha fil-Katidral. U ma' Santa Marija nsellmu lil dawk kollha – partitarji tal-Ljun u qassisin – li hadmu biex is-Socjeta' Filarmonika Leone irregalat din il-vara lill-Katidral.

Il-festa t-tajba lil kulhadd.

Registrum Foundationum Beneficiorum Insulae Gaudisii 1435 - 1545

Diskors tal-
Professur Stanley Fiorini

Nota ta' l-Editor.

Dan ta' hawn fuq hu t-titlu ta' regjistru li jikkonsisti f'gabra ta' testamenti u kodiċilli li għandhom x'jaqsmu ma' thollija ta' beni u hwejjegħ ohra lill-knejjes ta' Ghawdex. Din il-gabra saret fis-sena 1545 – hmistax-il sena wara li Malta kienet għaddiet taht il-Kavaleri ta' San Ġwann u minn meta l-isqof ta' Malta beda joqgħod Malta b'mod permanenti. Fl-1454, l-Isqof Dumink Cubelles kien għamel viżta pastorali Ghawdex u, probabbilment – għax l-atti tal-viżta huma mitlufa – sab xi nuqqasijiet fit-temmija tal-fundazzjonijiet. Għalhekk fl-14 ta' Ottubru, 1545, hu ordna lill-Kanonku Ġuzeppi

Manduca, Vigarju Ġenerali residenti Ghawdex, biex issejjah lin-nutara li kienu jipprattikaw Ghawdex halli jgħaddulu kopja ta' l-atti li b'xi mod jew iehor kienu jikkonċernaw it-twaqqif tal-benefizzji f'Ghawdex, kemm dawk magħmula minnhom, u kemm ta' l-atti li kienu jikkonservaw.

Dan ir-regjistru kien ippubblikat fis-serje prestiġjuża *Documentary Sources of Maltese History* u kien illanċjat f'Ghawdex, il-Ġimgha, 7 ta' Lulju, 2006, għewwa s-Sala Sentinella fiċ-Ċittadella. Dan li ġej hu d-diskors tal-għeluq magħmul mill-Professur Stanley Fiorini, l-*editor* tas-serje u anki ta' dan il-volum.

Nixtieq nibda billi ngħid grazzi minn qalbi lill-Eċċellenza Tiegħu Monsinjur Mario Grech, Isqof ta' Ghawdex, li għogħbu jonorana bil-preżenza tiegħu llejla. Grazzi lis-Sur Franco Masini, lill-Monsinjur Ġwann Azzopardi, u lill-Monsinjur Joseph Bezzina tal-preżentazzjoni tagħhom, u lill-Monsinjur Bezzina wkoll talli ha l-inkarigu li jorganizza din is-serata. Grazzi lilu u lil kull min ta' sehem biex jagħmilha possibbli. Grazzi lilkom ilkoll, sinjuri, kollegi, u bħieb li għogħbokom tattendu.

Irrid inrodd ħajr b'mod speċjali lil Dun Ġuzepp Busuttil, arkivista tal-Kurja ta' l-Arċisqof ta' Malta, tax-xogħol li ha biex għamel it-traskrizzjoni tad-dokument b'fedeltà u reġqa kbira – biċċa xogħol xejn faċli meta tikkonsidra li l-manuskritt hareġ mill-pinna tan-Nutar De Bonetis magħruf għall-kalligrafija diffiċli tiegħu.

Ta' għajnuna kbira għaliha kienet ukoll il-kopja tar-*Registrum* li pprovidi li Monsinjur Bezzina li permezz tagħha stajt naqdem mill-

kumdità tad-dar. Bl-istess mod, swietli hafna wkoll il-*Giuliana* tal-benefiċċji ta' Ghawdex li għandhom il-Frangiskani Minuri u li ppermetti li nuża Patri Ġorġ Aquilina. Grazzi lilhom u lil Monsinjur Gregorio Vella għall-informazzjoni li għaddi li dwar benefiċċji Ghawdxin. Grazzi lill-Università ta' Malta li ndahlet għall-pubblikazzjoni tas-serje *Documentary Sources of Maltese History* li tagħha dan hu d-disa' volum li deher s'issa u b'mod speċjali lill-Professur Roger Ellul-Micallef li bħala Rettur dejjem tani appoġġ shih fil-hidma tiegħi. Taraw li biex titwettagħ riċerka bħal din mehtieġa l-kollaborazzjoni ta' hafna.

Irrid ngħid xi ħaġa wkoll dwar il-kontenut tal-ktieb u nżid ma' li ntqal diġà. Jien stinkajt kemm stajt biex inkun fidil kemm jista' jkun għad-dokument u fittixt li l-interpretazzjonijiet li tajt, ikunu jaqblu ma' li sibt fih u f'dokumetazzjoni awtentika ohra għax dokument ma jinqarax *in vacuo*, imma f'kuntest preċiż u li jorbot ma' dak li nafu diġà filwaqt li nibqgħu

miġfuhin għal kull dawl ġdid li jista' jixhet fuq is-sitwazzjoni li qed jiddeskrivi.

Il-Kristjani ta' Għawdex ma' l-isqof

Irrid inħabbar hawn kif il-ġimgħa li għaddiet saret konferenza internazzjonali fir-Rabat ta' Malta, organizzata mill-istess habrieki Monsinjur Gwann Azzopardi, bit-tema tal-Kult Pawlin u l-Kristjanità f'dawn il-ġeżżer. Hemmhekk, jien u l-kollaboratur tiegħi Dr. Orazju Vella xandarna evidenza ġdida għal kollox tal-kwadru tal-Kristjanità f'dawn il-ġeżżer fi żmien il-Għarab. Dan qiegħed johroġ minn dokument għal kollox ġdid li, bħad-dokumenti tal-ktieb ippreżentat illejla, ġie traskritt mill-istess Dun Guzepp Busuttill u bħalu nittamaw li għad jidher shih fl-istess serje.

Hu dwar poeżija bil-Grieg tas-seklu tnax miktuba minn wieħed eżiljat sewwasew f'din il-ġzira Għawdxija bejn l-1135 u l-1151. Fiha jiddeskrivi fost l-oħrajn grajjet li kienu friski f'moħhu għax kienu għadhom kemm sehew, jiġifieri l-attakk fuq dawn il-ġeżżer mill-Konti

Ruggieru II li jidher li niżel Għawdex fejn sab reżistenza mill-Għarab. Jghid kif ġie milqugh minn bosta **Kristjani flimkien ma' l-Isqof tagħhom** bi driegħhom il-lemini merfugh kontra Mawmettu. Jgharrafna wkoll kif qalfat il-kbarat Misilmin tal-ġzira 'l barra, kif bidel il-moskej tagħhom fi knejjes, u kif ha hsieb il-qassisin li kien hawn. Id-dokument jghid li dawn kienu ilhom iqimu t-Trinità Qaddisa sa minn żminijiet l-antenati tagħhom.

Din id-deskrizzjoni tixhet dawl għalkollox ġdid fuq dak li ilu għal dawn l-aħhar tletin sena jitqies bħala vanġelu dwar dan il-perjodu, jiġifieri, li ma' l-attakk tal-Għarab fuq dawn il-ġeżżer fis-sena 869 w.K. u l-qirida li sehhet, skond id-deskrizzjoni li jagħti al-Himiyari, Malta s'fat għalkollox spopolata għal madwar 170 sena meta m'bagħad reġġu okkupawha l-Għarab qabel il-migra tal-Konti. Ma rridux nimminimizzaw x-xhieda dokumentata li għandna – bizzżejied insemmu, il-hruq minn daż-żmien fil-Bażilka Biżantina f'Tas-Silġ li kixfet l-arkeloggija, il-fatt li l-Isqof ta' Malta nstab fil-habs f'Palermo fit wara l-attakk tal-Misilmin, id-dokument li jghid li l-fortizza ta' Habaxi fit-Tunizija nbriet bl-irham tal-knisja ta' Malta.

Imma jekk naqraw al-Himiyari bir-reqqa nintebhu li mkien ma jsemmih lil Għawdex. Jekk Malta l-Għarab sabu reżistenza, u allura għamlu li għamlu, mhux bilfors li f'Għawdex, li hu iżgħar u allura jagħmel anqas sens li joffri reżistenza, ġara l-istess. Il-prassi Islamika dik il-habta kienet li jhallu l-popolazzjoni mirbuha minn-hom tissokta tgħix fis-sliem u tipprattika r-religjon tal-Ktieb fi status ċivili ta' *dhimmi*, inferjuri kemm trid, b'diversi restrizzjonijiet u bil-hlas tal-ġizja, sewwasew kif ġara fi Spanja Moreska fejn ir-religjon Kristjana baqgħet tmemnem fost il-popolazzjoni hekk imsejha Możarabika.

F'dan l-isfond toħroġ mistoqsija spon-tanja. Nafu li d-djoċesi Għawdxija, li flimkien ma' dik Maltija, imma minnha dis-tinta, tisemma f'talinqas żewġ do-kumenti, wieħed fis-sena 602 meta kienet għadha dipendenti minn Ruma, u iehor fis-sena 1143 bħala dipendenti minn Kostantinopli u suffraganja ta' Sirakuza.

Nistaqsu jekk id-djoċesi Għawdxija qas-mitx ma' Malta il-grajja doloruza? Jista' jagħti l-każ li l-Kristjanità ma mitix hawn

DOCUMENTARY SOURCES

OF

MALTESE HISTORY

PART V

DOCUMENTS IN THE CURIA OF THE ARCHBISHOP OF MALTA

No. 1

The

*Registrum Fundationum Beneficiorum
Insule Gaudisii
1435-1545*

transcribed by

REV. JOSEPH BUSUTTIL

edited by

STANLEY FIORINI

MALTA UNIVERSITY PRESS
2006

Raymond Bonello
Marmista (Marbler)

**Marble Sculpturing,
Marble Inlay, Granite design,
Fire Places, Monuments &
Memorial Stones.**

Plot 24, Qasam Ta' Dun Anton, Xaghra, GOZO.
Tel: 2156 3457, Fax: 2156 4285, Mob: 9945 0523

TAGHRIFA HAFIFA FUQ IL-KANONKU DUN FRANĠISK MERCEICA

kitba ta'

Winston L. Zammit B.A. (Hons) P.G.C.E. M.A.

Fost is-Saċerdoti li kienu membri tal-Kapitlu tal-Matriċi fis-seklu dsatax insibu lil Dun Franġisk Mercieca, saċerdot ta' fama qaddisa. Dun Franġisk kien ġie mahtur kanonku tal-Matriċi fl-1846, u baqa' f'din il-kariga sakemm miet fl-1872.¹

Fil-ktieb tiegħu "Gawhra mill-Ghasri", ippubblikat fl-1989, Mons Anton Gauci jagħtina tagħrif dettaljat dwaru. Dan l-aħhar, waqt li kont qed naghmel xi tiftix fl-Arkivju Nazzjonali r-Rabat f'Malta ltaqajt ma' ittra tiegħu li tagħtina ftit aktar tagħrif dwaru. Din l-ittra bid-data tas-16 ta' Diċembru 1860, tinsab fost il-petizzjonijiet li ntbagħtu lill-gvernatur Sir John Gaspard Le Marchant.²

Fil-15 ta' Diċembru 1860, miet il-Kanonku

Dun Saver Mizzi, membru ieħor tal-kapitlu tal-Matriċi li kellu wkoll il-kariga ta' kappillan tal-habs t'Għawdex. L-ghada stess il-Kanonku Mercieca kiteb lill-gvernatur Le Merchant u talab li din il-kariga, li kienet tinsab vojta, tingħata lilu. Fl-ittra tiegħu l-Kan. Mercieca għarraf lill-gvernatur li huwa kien kemm konfessur u kemm predikatur. Mal-Kanonku Mercieca, għal dan il-post applikaw xi saċerdoti oħra.³

It-talba ta' Dun Franġisk Mercieca ġiet milqugħa mill-gvernatur. Nhar id-19 ta' Diċembru 1860, is-segretarju prinċipali tal-gvern, Sir Victor Houlton, kiteb lill-kanonku Mercieca, f'isem il-gvernatur u nfurmah li kien awtorizzat "to perform divine service in the Gozo Prison in lieu of Canon Dun Saverio Mizzi".⁴

1 Anton Gauci, "Gawhra mill-Ghasri", (Gozo 1988) pp.29,37

2 Arkivju Nazzjonali (aazzjonali). Petitions Le Merchant, Vol 20, No 4920

3 Tagħrif fil-pussess ta' l-awtur

4 A.N.M. C.S.G. 04/32, letter to Rev. F. Mercieca, 19.XII.1860. p.354

(ikompli minn paġna 5)

fil-perjodu Għarbi kif jidher li ġara fil-ġżira Maltija? Din l-ipotesi, u f'dan il-waqt ma rridx nġid li hi iżjed minn hekk, donnha ssib korroborazzjoni shiha mill-figuri taċ-ċensiment ta' Ġilbertu tas-seklu ta' wara li fih l-ghadd ta' familji Lhud u Misilmin f'Malta huma, kif wiehed jistenna, xi erba' darbiet daqs dawk ta' Għawdex, imma li l-Insara f'Malta kienu biss 47 familja, meta f'Għawdex kienu 203!

Kollegġjata mwaqqfa mir-Re ta' Sqallija?

Biex norbot mal-ktieb tal-lejla. Jista' jkun li meta l-Konti Ruggieri, jekk hux l-Ewwel jew it-Tieni għadu mhux ċar, waqqaf f'dawn il-ġzejjer djoċesi wahda Latina – kif ġara f' Sqallija – dipendenti minn Ruma, b'riconnoxximent għar-rol kruċjali li kellha l-Knisja Għawdxija

matul il-periodu Għarbi, il-knisja ewlenija ta' Għawdex ingħatat it-titlu ta' collegġjata bid-dinjità arċipretali tippossedi d-dritt għad-dieċmi bħad-dinjatijiet fil-Katidral ta' Malta?

Jista' jkun li t-titlu Matriċi jorbot ma' din is-sitwazzjoni? Naf li ksirt dufrejja dwar dat-titlu qabel, imma għadni nsostni, u tennej hekk f'dan il-ktieb ukoll, li għaliha għadu mhux ċar xi jfisser sew. Jista' jkun li hemm benefiċċji oħra minn fost dawk li smajna fuqhom il-lejla li jafu l-fondazzjoni tagħhom lil dan iż-żmien bikri?

Kif aċċennajt qabel, ma rridux inhallu l-hsieb jigrri bina u naghmlu fatt dak li għad jonqsu ż-żmien biex jimmatūra. Filwaqt li nkomplu ngħarrxu fil-bogħod għall-possibbiltajiet li jidhru qed jitbissmulna fuq ix-xefaq, irridu nżommu riġlejna ma' l-art, u l-passi 'l quddiem li jehtieg nagħtu nqegħduhom fis-sod.

Island *real estate services ltd.*

PROPERTY

Sales • Letting • Management • Turnkey Projects

....A simpler way to buy your dream property

106, St. Ursula Street, Victoria G05, Gozo, Malta.

Tel: (+356) 2155 1201

Mob: (+356) 7949 2680

Email: info@islandrealestate.com.mt

www.islandrealestate.com.mt

SANTA MARIJA TA' CALIMERA IL-GHARB

kitba ta'

© Victor J. Galea

1 • Kalimera, is-Salento, il-Pulja, l-Italja.

Kalimera hi l-principali fost disaċ komuni Griegi miġbura qaqoċċa flimkien is-Salento, peniżola in-naha t'Isfel ta' l-Italja fejn il-golf ta' Otranto fil-Lvant u l-golf ta' Taranto fil-Punent. Qiegħda qisha nofs triq bejn Leċċe u Otranto fuq ix-xellug ta' xmara jisimha bhalha hdejn il-Vija Appja li minn Leċċe tibqa' niezla Otranto.

Hawn min jahseb li dil-komunitaċ Griega għet hawn mill-Balkani fi żmien il-Biżantini bejn is-sitt u l-ghaxar seklu. Ohrajn jgħidu li dawn ġew l-Italja mahruba mit-Torok meta dawn hadu l-Balkani. Issa t-Torok li nafu ahna, jiġifieri t-Torok Ottomani għaddew l-Istrett tad-Dardanelli minn dik li illum nafuha t-Turkija fl-1345. Meta mbgħad fl-1359 lahaq sultan Murad l-Ewwel, it-Torok hadu hafna mill-Balkani. Wara li t-Torok fl-1389 kissru lis-Serbi fil-battalja ta' Kosovo hadd ma seta jżommhom iktar.

Sa' l-1399 Kalimera kienet għadha meqjusa biss bhala lokal, komun wicheid ma' Martano, iktar 'l isfel. Kalimera, li bjl-Grieg ifisser bongornu, bhall-komuni Griegi l-oħra, mhux biss in-nies għadha titkellem għanila ta' Grieg, imma l-ilbies, drawwiet, it-tisjir u l-mużga huma Griegi. Barra l-Grieg jidkellmu wkoll il-Leċċiż, it-Taljan ta' Leċċe u l-inhawwi.

Ir-rit Grieg baqa' ha' sa l-1663. Fost it-tifkirit tal-Knisja Griega, niltaqgħu mal-Madonna ta' Kostantinopli u l-Madonna ta' Lewka u l-qaddisin Sant' Anton l-Abbati, San Blas u Santu Liju.

2 • Il-familja Calimera, Malta u Ghawdex.

Malta, fl-1419, skond il-lista ta' rgħel tad-Dejma li hareġ il-Prof. Wettinger, niltaqgħu biss ma' Pawlu Calimera, li kien joqgħod l-Ghemieri, barra r-Rabat ta' l-Imdina. Qablu fl-1407 lil Toni Calimera qatluh l-Imdina waqt irvell. Sa l-1480 dal-kunjom jidher li kien inqered minn Malta. Ghawdex il-kunjom Calimera, dejjem sa fejn naf jien, jissemma fit-testment ta' Bartlu, jiġifieri

Bartilmew Calimera nhar il-21 ta' Settembru ta' l-1440. Biss fl-1402 insibu lil għanni Calimera, imhalled f'Ghawdex. F'dan it-testment, jissemma Kulaċi, jiġifieri Nikulaċi, mejjet, missier Bartlu. Fl-1407, lil Nikulaċi Calimera, inibuh imhalled Ghawdex. Dan seta' kien hu għentili u missier Bartlu. Kemm għanni Calimera u kemm Nikulaċi ma kenx imhalledin tal-Qorti Kapitanali li kienu nies tal-ħiġ, imma aktarx imhalledin ta' l-uqija, jaqtgħu kawżi zghar sa wqija (Lm0.21).

Kulaċi kellu l-hutu Gentili, mejjet, u lil Dun Pinu jew Gakobinu, li kien haj. Ma nafx missier-hom min kien u kemm kien ilhom Ghawdex, imma jidher li l-Għarb kienu mqabbdin sew.

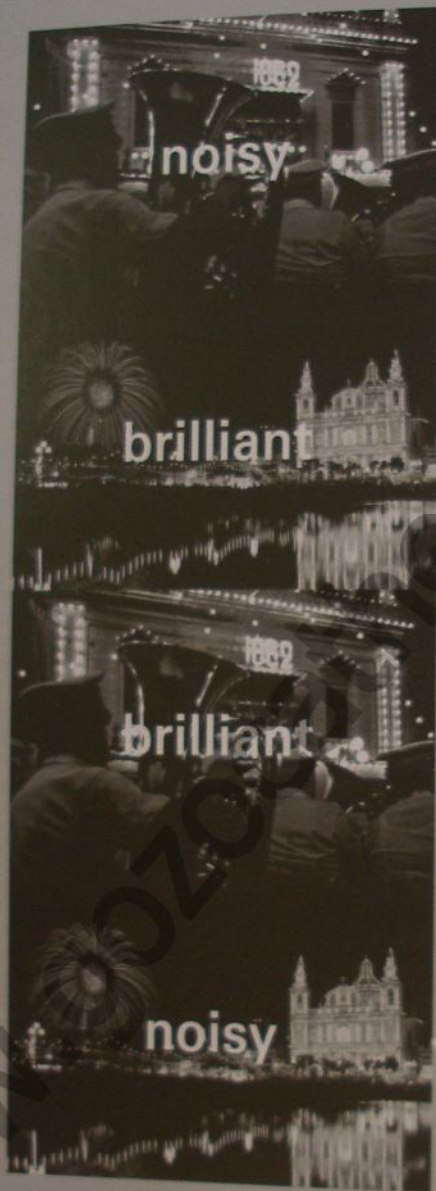
Gentili Calimera, barra żewġ subien jisimhom Nuzzu jew Gannoż u Dimitri, kellu qatgħa bniet. Jissemmew Xmuna jew Manna, Huna, jew Antonja, Manjella, Gakba, Pawla, Ilaġja jiġifieri Pelagja u Kortiżja. Dan ifisser li kienu biss Nuzzu u Mitri minn din il-familja li setgħu jghaddu dal-kunjom lil haddiehor. Mill-lista ta' Retturi tal-benefizzju ta' Santa Sofija li waqqaf Bartlu Calimera fl-1440 jidher li l-aħhar Calimera jissemma Dun Gwann Calimera li hadu fl-1536.

3 • Il-benefizzji li halliet il-familja Calimera

Mill-ktieb tal-benefizzji t'Ghawdex tat-trintax-il seklu, insibu li Bartlu Calimera bin Kulaċi fl-1440 kien waqqaf il-guspatrunat ta' Santa Sofija ta' Wied ta' Mielah. Ir-rettur ried iqaddes quddiesa fil-gimgha u oħra fil-festa tal-qaddisa. Ir-raba' ta' dan l-armagħ kien fl-inhawwi tal-knisja ta' Santa Sofija, fuq ir-rih sewwa ta' Wied il-Mielah taht ta' Kangla. L-ewwel rettur kien zijuh, Dun Pinu.

Erbgħa snin wara, fl-1444, Dun Pinu Calimera waqqaf guspatrunat iehor fis-sined ta' Ghaxaq, raba' niezel habel taht l-iehor mal-Qolla tal-Merzuq għall-Wied ta' Marsalforn. Dan ir-raba' kien tahulu Salvu de Refalo u martu Pawla. Dun Pinu halla lil Barsilona, l-armla ta' huf għentili, werrieta bit-twissija biex, bhala l-ewwel rettur ta'

Owned by HSBC Bank Malta p.l.c., 221 Republic Street, Valletta

An open mind
is the best
way to look at
the world.

It would be a dull world indeed
if we all thought the same thing
about fireworks and village bands.
Or anything else for that matter.

At HSBC we listen to millions of
people all over the world, every
day. And one thing we have
learned is that it's best to keep
our ears and minds open.

After all, it's the different way
we look at things that keeps
the world moving.

HSBC
The world's local bank

dan l-armagġ tagħzel lin-nepputi ta' Pawlu de Refalo, Dun Nikol Guerrero.

L-ahhar benefizzju tal-Calimeri li nafu bih kien waqfju Nuzzu Calimera fl-1475 fuq biċċa raba' fiha nofs modd mal-muntanja t'Ghammar fejn thares lejn l-Għarb. Il-benefizzjant ried iqaddes darba fil-ġimgha fil-Matriċi ta' Santa Marija fil-Belt t'Għawdex. L-ewwel rettur kien Dun Ang Xelluchi, nepputih.

4 • Gentile, isem u kunjom

Billi jien nemmen b'fidi ferma li l-knisja ta' Santa Marija ta' Calimera mhix hlief dik li ahna nafuha bhala ta' Pinu ghax sa meta kien bnietha mill-ġdid Pinu Gauci kienet maghrufa bhala ta' gentili, kif jgħidilha r-rapport ta' Duzzina fl-1575 se nikteb fit-tul fuq dan l-isem u kunjom, Malta u Għawdex fl-imghoddi.

Fil-lista ta' rġiel tad-Dejma ta' l-1419, minn 1667 fosthom tmienja u hamsin Lhudi, ma niltaqghux hlief ma wiehed biss jismu gentil. Dan jixhed li fi żmien li fih gentil Calimera seta' kien joqghod Għawdex ma kienx isem li kont tiltaqa' miegħu hlief darba fill.

Għal dak li hu kunjom, billi l-istoriċi bravi tagħna bellgħuieħna li Ta' Pinu bnietha familja kunjomha Gentile, Malta, fl-1419, niltaqghu miegħu darbejn, imma miktub Xintil. Sa' l-1480, dal-kunjom kien spicċa b'wiehed is-Sigġiewi. Għalhekk jekk kien hemm xi kunjom Gentile Għawdex habta tal-hmistax-il sekl u dan kien jinkiteb Xintil. Biss mill-ebda kitba li rajt jien s'issa ma hareġ dal-kunjom Għawdex, la mod u lanqas iehor dak iż-żmien. Il-Prof. Fiorini fl-1605 issemi familja kunjomha Gentil. Dan aktarx kunjom li dahal minn barra ghax Malta f'dan is-sekl u ma kienx hemm dan il-kunjom.

Dan kollu jixhed li gentili Calimera, Għawdex u Malta f'dak iż-żmien u wara kien fula f'qargħa.

5 • Ta' Calimera ġew minn Kalimera, il-Pulja?

L-isem gentil jew Xintil jien norbtu mal-kaċċa bil-bies. Il-falkuniera, dawk li kienu jonsbu għall-bisien bil-paranji u jharrġuhom kellhom erba' xorti ta' bisien. Dawn kienu l-pellegrin li kienet il-mara, ikbar mir-raġel u kaċċatura iktar minnu, it-trizzol, ir-raġel, ghax kien terz iżgħar mill-mara, il-gentil, il-mara li kienu jehduha mill-bejta għadha kemm libset u jrabbuha u l-villan, biesa li kienu jkunu qabduha kbira bil-parann matul il-passa u għalhekk tkun iggrixtiet u trid żmien u sabar biex tharrigħa. gentil tfisser mans u kwiet u villan tfisser rozz, selva. Fl-1453 niltaqghu ma Xmuni Gentili, falkunier Malta, li ha l-bisien, fosthom seba' gentili, Paliermu.

Issa l-Pulja hi marbuta ma' l-imperatur Federiku t-Tieni li kellu ġenn għall-kaċċa bil-bies u kien tant iqatta' żmien f'dawk l-inhaw, li hemm bena kastell il-ġmiel tiegħu u spicċa biex miet hemm fl-1250. Mill-banda l-oħra, Dun Frangisk Agius jgħidilha li Għawdex kien hawn tnejn u ghoxrin parann, imnasab tal-bisien, imxerda fuq il-blat għoli barra x-Xagħra u n-Nadur. U l-Għarb kien hemm hamsa minnhom. Wiehed kien fl-Qortin tal-garriska, iehor il-Mahsel u tlieta l-Qawra. Mix-Xaqqufija 'l ġewwa, wahda mill-htiebi li hemm f'dawk l-inhaw jgħidulha l-Gotba tal-Bies li Alla hares tiggerbe minnha ghax tispicċa l-bahar. Għalhekk l-ewwel Calimera li kien ġie Għawdex seta' kien falkunier, billi kienu jigu minnhom minn Sqallija, b'fex dak li jaqdbu jehduh lir-re ta' Sqallija jew lil-viċire.

Hemm raġuni oħra għalix nahseb li ta' Calimera ġew minn hemm. Dan ghax magħhom ġabu l-kult tal-Knisja Griega għal dak li hi qima lil Santa Marija u qaddisin oħra. Mit-testment ta' Bartlu Calimera johroġ li barra li l-knisja ta' Santa Marija ta' Calimera kienu bniew oħra ta' Santa Sofija dejjem fi hwejjigħom. Issa l-ikbar festa tal-Madonna hi ta' Santa Marija ta' nofs Awwissu, festa li kienet xterdet ma' l-imperu Biżantin meta l-imperatur Mawrizju (582-602) ried li dil-festa tibda ssir kul fejn kien jahkem hu, fosthom l-Italja t'Isfel, Sqallija u Malta. Fuq Santa Sofija kulhadd jaf li l-knisja l-kbira ta' Kostantinopli li kien bena l-imperatur ġustinjanu (526-565) issem-miet għaliha.

Issa filwaqt li Santa Marija ta' Calimera u Santa Sofija kienu fuq in-naha t'Ghammar ta' Wied il-Mielah, fuq ix-xaqliba l-oħra, in-naha ta' l-Għarb, insibu lil San Mitri biswit ta' Kangla fejn kien hemm Santa Sofija u isfel ix-Xgħajra kien hemm San Katald, it-tnejn mogħnija b'hafna raba', imma ma waslilna l-ebda hjiel ta' min kien bnietu u hallielhom ir-raba'. Issa San Katald il-kult tiegħu kien beda Taranto fejn kien midfun u minn hemm xtered il-Pulja, Sqallija u Malta. Jekk minn Leċċe taqbad it-triq għall-bahar Adrijatiku ssib post igħidulu Marina San Katald, xi hmistax kilometru bgħid minn Kalimera.

Niftakru li t-tifel ta' gentil kien jismu Mitri u li Manna, it-tifla ta' gannożz Calimera, żewġha kien jismu Katald.

6 • Santa Marija ta' Calimera jew ta' Calleja?

Jien hadt l-isem ta' Santa Marija ta' Calimera mill-ktieb tal-benefizzji Għawdxin miktub fl-1758. Imma l-kopja tat-testment ta' Bartlu Calimera li kienet saret fl-1545 hemm imniżżel li kienet ta' Santa Marija ta' Calleja. Issa l-kunjom

Azzopardi Auto Centre

Carmel
Azzopardi
Director

107, Europe Street,
Victoria, VCT 111, Gozo.
Tel: 2156 4110 Tel/Fax: 2155 3715

OPENING HOURS: 7.30a.m. - 6.30p.m.

Spare Parts Sales for All Cars

Sea View Apartments
For Rent in Marsalforn

"Tax-Xelina"

*For exclusive Men's Fashionwear
& Footwear*

92, Palm Street, Victoria, Gozo.
Tel: 2155-4719

Calimera kemm fil-margni u kemm fit-test insibuh Callimera. Ghalhekk mhix haga kbira li l-kopista bidel Callimera ma' Calleya. Li l-kopista kien jiehu l-izbalji johrog' iktar 'l isfel f'dan it-testment meta niltaqghu ma' l-istramberija tal-kunjom Jel-lubus li seta' kien Tellirixi, kunjom li kont issibu Ghawdex dik il-habta.

Issa mit-tiftix li ghamel il-Prof. Wettinger johrog' li, fl-1419 il-kunjom Calleya kien jinkiteb bil-"je" biss fil-waqt li, fl-1480 kien beda jinkiteb Calleya, bl-ipsilon, Malta. Ghawdex, f'lista ta' l-Ghawdxin li hallsu l-bolla tal-Krucjata fl-1533, minn tliet mija u hamsa u sebgħin ruh ma ssib lil hadd Calleya. La l-prof. Wettinger ighid li sabu Calleya f'dokument, naheb fiċ-ċawla bajda li qegħdin insemmu.

Wara l-herba ta' l-1551, imbagħad fil-ktieb taż-żwiggijiet niltaqghu ma' parti b'kunjom Calleya. Saċ-ċensiment ta' l-1667, insibu hda-x-il każata b'dan il-kunjom, li disgha minnhom kienu l-Belt t'Ghawdex u r-Rabat tagħha u t-tnejn l-oħra, wahda ta' Sannat u l-oħra x-Xagħra fejn għadek issibhom sa' llum.

Barra minn dan kollu Santa Marija ta' Calimera mit-testment ta' Bartlu Calimera fl-1440 johrog' li kienet inbniet fir-raba' ta' din il-familja. Dan għax Bartlu Calimera hallielha biċċa raba' li mhux biss kienet tmiss mal-knisja imma min-naha tal-Lvant kellha biċċa raba' oħra li kien hallielha missieru Kulaċi, filwaqt li miż-żewġt irjeh l-oħra kienet tmiss mar-raba' ta' Bartlu stess.

U jekk il-knisja ta' Pinu hadet ismha minn Pinu Gauċi li kellu r-raba' ta' madwarha kemm tagħha u kemm ichor, hekk ukoll il-knisja ta' Santa Marija ta' Calimera ssemmiet għal min kien bniesha u ddotaha bir-raba' tiegħu.

Fadalli ngħid li prova oħra ta' dan johrog' mit-testment ta' gannożz Calimera li kellu r-raba' max-xaqliba tal-muntanġja t'Għammar li thares lejn l-Għarb u mit-testment ta' Gerita Saliba ta' l-1544 johrog' ukoll li dan gannożz Calimera kellu razzett bir-raba' miegħu n-naha ta' Kawża. Dan jahbat taht it-Triq ta' Pinu wara li thalli t-Triq ta' Sdieri u qabel taqbad il-bini tar-rhajjel ta' Għammar.

7 • Santa Marija ta' Calimera, ta' Pinu?

Il-knisja Ta' Pinu sa meta Pinu Gauċi bniesha mill-ġdid f'xi żmien qabel l-1619 meta qiegħed l-inkwatu fiha li hemm illum kienet magħrufa bħala ta' Gentili kif jgħidilna r-rapport ta' Duzzina fl-1575. Billi dar-rapport iżid li kienet bniesha l-familja Gentile bħallikeieku dan kien kunjom u mhux isem kull min kiteb wara beda jsibha Tal-gentili u b'hekk inqaleb kolloxx taht fuq.

Dawk li kitbu li kienet tal-gentili ma qagħdux iqimu li, habta ta' l-1400 meta kienet inbniet l-ewwel darba din il-knisja, kif qies u bassar tajjeb Dun gużep Farrugia tal-Vers fil-ktieb li kien hareġ fuq Ta' Pinu fl-1891, jekk dan il-kunjom kienx Ghawdex dik il-habta jew wara sal-1575 meta nsiru nafa ta' min kienu jgħidulha. Ukoll jekk kien hemm dal-kunjom Ghawdex, mill-ktiba tal-Prof. Wettinger nafa li matul il-hmistax-il seklju kien jinkiteb Xintul u mhux Gentile.

Issa billi habta ta' l-1440 fl-inhawwi tal-knisja ta' Pinu ma niltaqghux hlief ma' Gentile Calimera li sa l-1440 kien miet u billi dan l-isem haga rarissima mhux biss dik il-habta imma wkoll wara, kemm Malta u kemm Ghawdex, jien inhoss li l-knisja ta' Pinu li ssemmiet hekk għal Pinu Gauċi għax kien bniesha mill-ġdid ftit qabel fl-1619 għax kienet fir-raba' tiegħu, hekk ukoll din l-istess knisja, li fil-guljana ta' l-58 imsejha ta' Calimera mibnija f'nofs ir-raba' ta' din il-familja, issem-miet għal Gentili Calimera, li bniesha qabel l-1440. Dan jaqbel mal-kalklu li kien ghamel Dun gużep tal-Vers fl-1891.

Nistgħu ukoll inqabbli r-raba' li kellha l-knisja fl-1440 ma' dak li jissemma wara l-istragi ta' l-1551. Mit-testment ta' Bartlu Calimera nsiru nafa li hallielha biċċa raba' tmis mal-knisja u ma' biċċa oħra li kien hallielha missieru Kulaċi. Mill-punent u mit-tramuntana kienet tmis mar-raba' tiegħu stess. Fir-rapport ta' Duzzina tissemma biċċa biss fiha tomna li kien hallielha min bniesha. Imbagħad fl-1621 jissemma li kellha kolloxx erbat itmien magħha li mill-punent, nofsin-har u l-ivant kienu f'idejn Pinu Gauċi u min-naha tat-Tramuntana f'idejn Pietru Grima, iċ-Ċikkard, li kien hadha minn għand Pinu wkoll, milli jidher bil-patt li jiehu hsieb il-knisja qisu kien sagristan billi matul is-sena n-nies kienu qegħdin jagħmlu hafna quddies fiha. Dan ifisser li Pinu semma r-raba' kollu li kellha u mhux biċċa minnu biss. Ifisser ukoll li r-raba' ta' madwarha kien ta' Pinu bħalma kien ta' Bartlu Calimera li kellu tliet irjeh tiegħu. Biż-żmien in-naha tan-nofs inhar tidher ukoll li waqgħet f'idejn Pinu jew lil min kien wiret.

Għalhekk jien kif rajt x'hemm miktub fuq il-knisja ta' Santa Marija ta' Calimera meta l-guljana ssemmi lill-armagġ ta' Santa Sofija jien malajr għaqqadt l-isem ta' Gentili Calimera mal-knisja Ta' Pinu li sa ma waqgħet f'idejn Pinu sa mill-1615 kienet bdiet tissejjah Ta' Pinu għalih.

© Victor John Galea
Ir-Rabat t'Ghawdex
15 ta' Ġunju, 2006

For Exclusive Elegant Wear

Beaver

The Fashion Place

2 St George Square, Victoria.
Tel. 2155-1287

FLAMINGO BAR

Pjazza J. F. Kennedy, Victoria, Gozo. - Tel: 552704

Miftuh kuljum mis-7.00 a.m. sat-tard bil-lejl

Special Attractions

- Big Screen ghali-football (English League, Italian League, and more)
- Surround Speakers Stereo System
- Four Monitors (M.T.V. Music Channel)
- Billiard (American Pool)
- Video Games
- Table Soccer

Snacks

- Ham and Cheese Sandwiches
- Tuna and Salad Sandwiches
- Toasted Ham and Cheese Sandwiches
- Ham and Cheese Pies
- Pizzas
- Light Snacks and Sweets (eg. berries)

Drinks

- Tea Coffee
- Cappuccino
- Espresso
- Soft Drinks
- Beer
- Spirits
- and much more

Haccettaw Parties

See You There!

Ta' Dittiana

BOTTLES SHOP

*Special Prices on beers, soft drinks
and spirits for weddings, parties
and all other occasions.*

St. George's Field, Victoria, VCT 104 Gozo.

Tel: (+356) 563927. Fax: (+356) 550185.

E-mail: agiusbottleshop.com

Company reg. no. c17560. VAT reg. no. 1344 - 0007

Hair-Tech Salon

by SARAH

City & Guilds Diploma (U.K.)

Gedrin Street,
Victoria, Gozo.

Tel: 2155 4490 / 2156 3319

**Il-Parroċċa tal-Katidral issellem lill-
PATRI ALESSANDRU BONNICI OFM CONV
(1936-2006)**

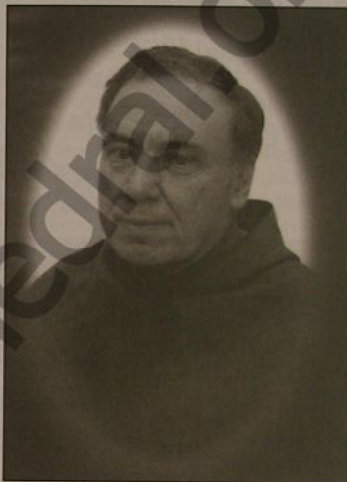
kitba ta'
Joseph Bezzina - Editur

It-Tlieta, 25 ta' Lulju, ġriet l-ahbar li waqt vaganza t-Tuneżija, miet Patri Alessandru Bonnici – fraŋgiskani konventwal u storiku – li mis-snin sebgħin 'l quddiem tas-seklu l-iehor, kiteb regolarment f'din ir-rivista *Il-Għid ta' l-Assunta* u għinna nif-hmu ahjar l-istorja tal-Katidral.

Fis-sena 1974, il-parroċċa tal-Katidral ikkummissjonatlu ktieb: *Il-Matriċi Kollegġjata ta' l-Assunta u l-ewwel Parroċċi ta' Għawdex* – ktieb li xejjen numru ta' kitbiet li kienu dehru fis-snin ta' qabel u li ppruvaw joskuraw l-istorja tal-parroċċa Matriċi, Kollegġjata, u Katidral ta' Għawdex. Hu awtur ta' mijiet kbar ta' artikli, studji profondi, u kotba.

Lili personalment, tani għajna kbira biex fuq il-passi tiegħu nispeċjalizza fl-istorja fil-Pontifiċja Università Gregorjana. Niftakar tajjeb, kont immur għandu l-Kunvent ta' Sant'Antnin, Birkirkara, fejn dejjem kien jilqagħni b'idejha miftuħa u jgħinni mill-ahjar li jista'.

Pawlu Bonnici – il-veru isem ta' Patri Alessandru – twieled il-Furjana fit-28 ta' Jannar, 1936. Beda l-istudji tiegħu l-iskola primarja ta' Keċem, Għawdex – fi żmien il-gwerra, ir-Rahal Ġdid, u Tas-Sliema. Kompla l-iskola sekondarja fis-Seminarju, l-Furjana. Fl-14 ta' Ottubru, 1952, dahal mal-Fraŋgiskani Konventwali. Kien ordnat qassis fil-Bażilka tas-Santissimi Apostoli, Ruma, fis-17 ta' Frar, 1963. Kiseb dottorat fl-Istorja tal-Knisja mill-Università Gregorjana fis-6 ta' Gunju, 1967.

Monsinjur Karm Scicluna, wara arċipriet tal-Katidral, u Monsinjur Giovanni Gauci, wara arċidjaku, kienu avviċinaw lil Patri Alessandru biex jikteb storja dokumentata tal-Katidral. Hekk hareġ il-ktieb, imsemmi fuq, fis-sena 1975.

Il-mewt ta' Patri Alessandru thabbret mill-kampnar tal-Katidral bid-daqq ta' trappassar solenni f'ta' l-Imwiet f'jum mewtu sewwa. Il-funeral sarlu nhar l-1 ta' Aw-wissu fil-Parroċċa ta' San Pawl, Rabat, Malta. Is-Socjetà Filarmonika Leone tajret il-bandiera tagħha mezz'asta f'jum il-funeral. Jien haċt sehem fil-funeral tiegħu f'isem il-Parroċċa tal-Katidral.

Il-Għid ta' l-Assunta ssellem lil Patri Alessandru u tistieden lil kulhadd jitlob għal ruhu.

Ghagina tal-Helu

Ghagina tal-Pizza

Ghagina tat-Torta

New Chicken Ravioli

RAVJUL FRISK

KULL NHAR TA' ERBGHA

U NHAR TA' ĠINGHA

PRODOTTI OHRA TA' PASTABAXAN:

- CANNELLONI CHEESE AND SPINACH FILLING
- TORTELLINI CHEESE
- TORTELLINI CHEESE AND SPINACH
- TORTELLINI BEEF AND PORK
- TORTELLINI PORK
- RAVIOLI FRESH GOZO CHEESE
- RAVIOLI FRESH SALMON
- RAVIOLI FRESH SPINACH
- RAVIOLI RICOTTA
- FRESH LASAGNA
- KIKKSU

22, Marina Street, Marsalforn, VCT 116, Gozo, Tel: 21551005 / 21551411 / 21551197. Fax: 21559959. Mob: 99499071 / 99255659
Email: smuggler@maltanet.net. Website: <http://www.yellowpagesmalta.com/smugglers>

Keep Memories

of your special occasions

Grech Video Productions

GVP

Photography & Video Productions

for any occasion

Digital Prints: Colour / Sepia / B/W

Laminating & Canvas

Digital Video Filming

Digital Editing

DVD Authoring

transfer from VHS to DVD

2155 4056 9926 8784

email: joe@joegrech.com

website: www.joegrech.com

**"Ave Marija" St. Leonard Street
Victoria - Gozo**

MITEJN SENA ILU
KWISTJONI DWAR L-ORKESTRA TAL-MATRIČI
U DIK TA' SAN ĠORĠ

kitba ta'
 Joseph Bezzina

Fis-sena 1806, ir-Rabat, Ghawdex, twaqqfet *compagnia di musici* jew orkestra ġdida li milli jidher kienet l-iktar għall-qadi tal-parroċċa ta' San Ġorġ. Il-ġurati ta' l-Università dehrilhom li għandhom jaghtuhom servizz relatat mal-festa tal-Korpus.

Dan jidher minn document fl-NAG, l-Arkivju Nazzjonali, sezzjoni Ghawdex, fl-enti UNIVERSITAS GAUDISII, *Lettere* 4 (1804-1806) folju 138.

Dak iż-żmien, hawn ir-Rabat, il-festa tal-Korpus kienet issir doppja. Nhar Hamis il-Korpus, il-jum proprju tas-solennità, kienet issir purċissjoni mill-Matriċi.

Meta l-purċissjoni tasal it-Tokk kienet tiegħaf quddiem l-uffiċċju tal-Banca Ġuratale. Hemmhekk, il-*compagnia di musici* jew l-orkestra tal-Knisja Matriċi, kienet tesegwixxi diversi motetti qabel ma l-purċissjoni ddir lura għall-Matriċi.

Il-Hadd ta' wara, il-festa tal-Korpus kienet tkun iċċelebrata fil-parroċċa ta' San Ġorġ. Milli jidher, l-orkestra l-ġdida riedet li tagħmel l-istess bħall-orkestra tal-Matriċi. Għalhekk saret

talba halli l-Università tohrog il-flus għal kunċert ichor ta' motetti waqt li l-purċissjoni li tohrog minn San Ġorġ tkun għaddejja mit-Tokk. It-talba kienet aċċettata.

Xi mużiċisti tal-*compagnia di musici* antika, jiġifieri ta' l-orkestra li kienet isservi fil-Matriċi, ma hadux gost u pprotestaw ma' l-Università għax dehrilhom li kienu esklużi. Daniele Garrone, wiehed mill-ġurati, tqabbad halli jagħmel rapport fuq din il-kwistjoni – rapport, li hu ddatat 3 ta' Ġunju, 1806, u li minnu qiegħed nislet hafna minn dan it-tagħrif.

Garrone kiteb li għall-festa tal-Korpus, li dik is-sena 1806, kellha tkun iċċelebrata jumejn wara, fil-5 ta' Ġunju, il-*compagnia di musici* tal-Matriċi kienet mistiedna bhas-soltu. Innovità li kienet qiegħda tintroduċi l-Università dik is-sena għalhekk ma kienet ta' ebda pregudizzju għal din l-orkestra antika.

Il-kunċert tal-Hamis, 5 ta' Ġunju, 1806, kien sejjer isir, bħalma sar minn hafna snin qabel mill-*compagnia di musici* jew orkestra tal-knisja Matriċi. Il-Hadd, 8 ta' Ġunju, kien sejjer isir l-istess mill-orkestra l-ġdida.

Pio's
Antiques
MARKET

PIO BORG
 Proprietor

Piazza Sabina,
 Victoria - Gozo.
 9.00a.m. - 3.00p.m.
 Sunday
 9.00a.m. - 1.00p.m.
 Tel: 2156 5115
 Res: 2156 1097

PAOLO

Calzature

13/105, Palm Street
 Victoria, Gozo.
 Tel/Fax: 21565157

 GREE

Save on electricity bills &
ensure excess hot water
by installing a
Sunda Solar water heater

Units are available in
407C & 410A REFRIGERANT
Class A Energy Saving

48 Dun Pawl Micallef Street, Victoria, Gozo.
Shop: Fountain Street, Fontana (The way to Xlendi), Gozo.
Tel: 21 554 658, 21 555 970 - Mob: 9982 2677, 7926 1524

ZA

Zammit Aluminium Ltd.

'Private Alley', Fountain Street, Fontana, Gozo.
Tel / Fax: 554058.

**Wasalt biex taghmel l-aperturi ta' l-ALUMINIUM
u tixtieq ikollok l-ahhar teknologija
bl-ahjar kwalita' u b'xoghol mahdum professjonali?**

- Ahna b'20 SENA ESPERJENZA noffrulek dan kollu:
- Double glazing b'kull tip ta' hgieg kemm PLAIN u BID-DISINN
 - Sandblasting fuq hgieg ta' l-aperturi jew tal-cupboards tal-kcejjen u anki fuq mirja
 - Sistema gdida tal-P4 u Export 60
 - Moveable Louvers
 - Roller/Vertical Blinds
 - Soffitti u PVC Folding Doors
 - Disinni ta' l-Aluminium addattati ghall-gates u poggamani minn kull kulur, tajbin hafna ghal djar rustici b'dehra tal-hadid bla ma jkulluk bzonn zebgha
 - Bibien tal-garages galvanizzati u wkoll bir-remote control.

Ghal aktar informazzjoni u stima b'xejn cemplu:

21554058

IL-PREDIKATUR TA' L-AVVENT U TAR-RANDAN FIL-KNISJA MATRIČI TA' GHAWDEX (1882-1848)

kitba ta'

Winston L. Zammit B.A. (Hons) P.G.C.E. MA

Fi żmien il-hakma ta' l-Ordni ta' San Ġwann il-Predikatur ta' l-Avvent u tar-Randan, fil-knisja Matriċi u Kolleġġjata ta' l-Assunta fil-kastell, kien jinhatar mill-Gran Mastru wara li jkun sema' l-parir ta' l-Arċipriet u l-Kapitlu ta' l-istess Knisja.¹

Fi żmien il-hakma kolonjali Ingliża sa l-1848, din il-hatra bdieta issir mill-Kummissarju Ċivili u wara l-gvernatur. Iżda mill-1849, bdieta issir mill-Isqof.

Xi saċerdoti ġie li talbu huma biex jinghataw dawn l-inkarigi. Hekk insibu li fl-ahhar xhur ta' l-1802, il-Kanoniku Lettur Dun Feliċ Mizzi, membru tal-kapitlu tal-Matriċi ghamel talba lill-Kummissarju Ċivili Ball, biex jinghata l-priedki ta' l-Avvent (1803) u tar-Randan (1804). Din it-talba ntlagħget minn Ball fid-9 ta' Novembru 1802.² Fil-bidu ta' l-1804 Patri Fidiel li kien il-Gwardjan tal-Kunvent tal-Kapuċċini f'Ghawdex ghamel talba lill-istess Kummissarju Ball biex jinghata l-priedki ta' l-Avvent (1804) u tar-Randan (1805). Din it-talba ntlagħget fid-19 ta' Jannar 1804.³

Għall-istorja se nagħti l-ismijiet ta' uħud mill-predikaturi li għamlu dawn il-priedki bejn l-1815 u l-1847. Dawn kienu jiġu mgħarrfa permezz ta' ittra mis-Segretarju Prinċipali tal-Gvern li kien jintgħażel "for preaching the usual sermon during the ... Advent and Lent in the principal Church of Gozo".⁴ Hdejn l-isem ta' kull predikatur hemm id-data ta' l-Avvent li kellu jippriedka. Kien ukoll jippriedka fir-Randan ta' wara.

1815: Rev Dr Dun Federik Busuttill⁵

1816: Rev Patri Giuseppe Stivala OFM⁶

1817: Rev Fr Fortunato Cutajar, Vice Curate of the Principal Church of Gozo⁷

1818: Rev Patri Fortunato OFM Cap. Pro-Vigarju tal-Kapuċċini⁸

1819: Rev Patri Anton Stivala OFM Conv. Gwardjan tal-Patrijiet Konventwali Rabat Ghawdex⁹

1822: L-Arċipriet Kugitur Dun Fortunato Cutajar¹⁰

1829: Rev Patri Giuseppe Antonio Stivala¹¹

1832: Rev Patri Serafin OFM¹²

1833: Rev Dr Dun Guzepp Hili¹³

1834: Rev Patri Beneditt OFM Cap.¹⁴

1835: Rev Patri Majistru Vincenz Speranza OP¹⁵

1836: Rev Kanonku Mikiel Zammit, Kanonku tal-Matriċi ta' Ghawdex¹⁶

1837: Rev Dun Frangisk Borg¹⁷

1838: Rev Patri Pelagju minn Malta¹⁸

1840: Rev Dun Frangisk Mercieca¹⁹

1841: Rev Patri Serafin minn Malta²⁰

1842: Rev Patri Ġwann, OFM Cap., Gwardjan tal-Kunvent²¹

1843: Rev Patri Fidiel minn Malta²²

1845: Rev Dun Frangisk Borg²³

1846: Rev Patri Fidiel OFM Cap. minn Malta²⁴

1847: Rev Dun Ġwann Gatt Said²⁵

Dun Ġwann Gatt Said kien l-ahhar predikatur li nhatar mill-Gvernatur. Permezz ta' ittra bid-data ta' l-24.VIII.1848, indirizzata lill-Vigarju Ġenerali, il-Gvernatur Sir Richard More O'Ferrall (1847-1851) trasferixxa d-dritt ta' l-għażla ta' dan il-predikatur lill-Isqof Djoċesan. Fl-istess ittra ġie wkoll stabbilit, li l-hlas dovut għal dawn il-priedki kellu jithallas lill-predikatur mahtur, wara li jsirlu ċertifikat mill-Vigarju Ġenerali li kien ghamel il-priedki msemmija.²⁶

¹ J.Bezzina, Il-Priedki ta' l-Avvent fil-Matriċi, "Il-Ġajja f'Ghawdex", Diċembru 2005, p.23.

² A(rkivju) N(azzjonali) G(hawdex) SG-1-1 Lettere 1863-1864

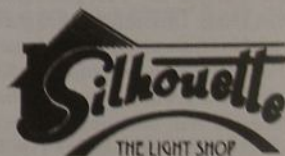
³ A(rkivju) N(azzjonali) M(alta) PS (631) p.31.

Coney Island Bar

*Jawguraw il-Festi t-Tajba lill-
klijenti tagghom...*

13, Sir Adrian Dingli Street, Victoria

Pope John Paul II Street, Victoria, Gozo
Tel: 21551234, Fax: 21552737

Your new property in Gozo will give you more satisfaction
when you know you have the smartest available:

Light fittings from SILHOUETTE - The Light Shop
Domestic Appliances from FORESTALS - always better.
Free estimates, deliveries and connection of appliances

150 SENA ILU

IR-RABAT TA' GHAWDEX U T-TERREMOT TA' OTTUBRU 1856

kitba ta'

Winston L. Zammit BA(Hons) P.G.C.E. M.A.

Fil-lejl ta' bejn il-11 u t-12 ta' Ottubru 1856, il-gzejjer Maltin, intlaqtu minn skossi ta' terremot li nhassu wkoll fil-gżira tat-Tliet Gholjiet. Dawn l-iskossi ikkaġunaw hsara fil-knisja Matriċi, hsarat fil-koppla ta' San Ġorġ u fil-kampanari tal-knisja ta' San Ġakbu.

In-nies tar-Rabat mahkumin mill-biża' ngabru fit-Tokk quddiem il-knisja ta' San Ġakbu li kienet miftuha. Fiha kien hemm esposta l-vara devota tad-Duluri, li quddiemha kien hemm mixghula hafna xemghat.

Il-knisja Matriċi fil-kastell, infetħet biex tilqa' fiha d-devoti. Inxteghlet il-prima ta' l-altar tal-kor, u fuqu ġiet esposta r-reliqwa tal-Madonna tal-Grazzja, li baqgħet esposta fuqu sa filghaxija. Filghodu, wara li ntemmet il-quddiesa konventwali, ġie espost Ġesu Sagra-

mentat fuq l-altar maġġur. Il-kanonċi bit-torċi f'idejhom ingabru fuq il-presbiterju u tkanta t-Te Deum. Dan ġie alternat, biċċa mill-mużiċisti u kantanti, u biċċa mill-kapitlu, kleru u poplu. Il-funzjoni ntemmet bil-Barka Sagramentali. Wara nofsinhar, wara r-reċita tal-kumpieta, mill-kanonċi, tkantaw il-Litanija tal-Madonna u l-Innu ta' Sant'Ursula patruna tal-gżira li r-reliqwa tagħha, kienet esposta fuq l-altar tagħha fil-knisja Matriċi.

Wara nofsinhar saret ukoll funzjoni ta' ringrazzjament fil-knisja parrokkjali ta' San Ġorġ. Sar diskors mill-kanonku Dun Mikiel Zammit, u wara li ġie espost Ġesù Sagramentat, tkanta t-Te Deum.

L'Ordine (17 ta' Ottubru 1856)

(ikompli minn paġna 19)

- ⁴ A.N.M C.S.G 0462 letter to Rev Dr F. Busuttil, 14.XI.1815. p.215
- ⁵ Ibid.
- ⁶ A.N.M C.S.G 0463 letter to Fr G.Stivala, 5.XI.1816. p.248
- ⁷ A.N.M C.S.G 0464 letter to Fr F.Cutajar, 4.X.1817. pp.175,176. Dun Fortunato Cutajar kien in-neputi ta' l-Arcipriet tal-Matriċi Dun Felix Mizzi, u kien is-suċċessor tiegħu bħala Arcipriet (Ara A. Ferris, Descrizione delle Chiese di Malta e Gozo (1886. p.550)
- ⁸ A.N.M C.S.G 0465 letter to Fr Fortunato, 23.XI.1818. p.45
- ⁹ A.N.M C.S.G 8061 p.354
- ¹⁰ A.N.M C.S.G 0467 letter to Dr Fortunato Cutajar, 4.X.1822. p.91.
- ¹¹ A.N.M C.S.G 04610 letter to Fr G.A. Stivala, 24.IX.1829. p.368
- ¹² A.N.M C.S.G 04612 letter to Fr Serafin OFM, 17.IX.1832. p.203
- ¹³ A.N.M C.S.G 04613 letter to Rev Dr G.Hili, 30.IX.1833. p.46
- ¹⁴ A.N.M C.S.G 04613 letter to Fr Benedict OFM Cap, 25.IX.1834. pp.348,349
- ¹⁵ A.N.M C.S.G 04614 letter to Fr V.Speranza O.P. 6.X.1835. p.137

- ¹⁶ A.N.M C.S.G 04614 letter to Canon M.Zammit, 12.XI.1836. p.499. Qabel sar Kanonku tal-Matriċi Dun Mikiel kien ċerimonier tal-Kapitlu u Viċendarju f'Santa Luċija. Miet fit-3.IX.1867. (Ara Id-Devot ta' Marija 1894. p.221)
- ¹⁷ A.N.M C.S.G 04615 letter to Rev Fr F.Borg, 27.IX.1837. p.320
- ¹⁸ A.N.M C.S.G 04616 letter to Fr Pelagius, 8.X.1838. p.129, 136
- ¹⁹ A.N.M C.S.G 04617 letter to Fr F.Mercieca, 1.X.1840. p.150
- ²⁰ Ibid, letter to Fr Serafin 4.X. 1841
- ²¹ A.N.M C.S.G 04618 letter to Fr G.N OFM Cap, 21.IX.1842. p.87
- ²² A.N.M C.S.G 04618 letter to Fr Fedele, 22.IX.1843. p.331
- ²³ A.N.M C.S.G 04619 letter to Fr F.Borg, 24.IX.1845. p.340
- ²⁴ A.N.M C.S.G 04619 letter to Fr Fedele OFM Cap, 9.IX.1846. p.559
- ²⁵ A.N.M C.S.G 04620 letter to Fr Gatt Said, 25.IX.1847. p.201. Dun Gwann Gatt Said kien wieħed mill-kollegġjali tal-Grotta ta' San Pawl ir-Rabat, u Rettur ta' l-istess Grotta 1854-1870. (Tagħrif fil-pussess ta' l-awtur)

For your Shopping
convenience and value
on Groceries
shop at

St. Mary Supermarket

Pope John Paul II Street, Victoria, Gozo.
Tel: 21551025

**DIGITAL
Prints**

DVD AUTHORIZING
COLOUR PHOTOCOPYING

From your Digital Camera:
Smart Media - CD - Diskette

CORDINA PHOTO MARKET

laboratory

34, Main Gate Street, Victoria, Gozo tel: 21 556270 / cpmimaging@yahoo.com

1 HOUR PHOTO DEVELOPING & PRINTING

MONS. TARCISJU GATT

kitba ta'
John Mejlaq

Din is-sena qeghdin infakkru l-erbghin sena mill-mewt ta' Mons. Tarcisju Gatt, jew ahjar kif kien u ghadhom isibuh, Dun Tarcis. Ma tghaddix festa ta' Santa Marija li dan is-sacerdot twajjeb ma jissemmiex. Dun Tarcis hu marbut sew ma' Santa Marija u mal-festi taghha celebrati f'dan il-Katidral iddedikat lilha. Hu dahal fl-istorja mhux biss tal-parroċċa taghna, izda fl-istorja ta' artna u ghalhekk, jibqa' haj sakemm itulu s-snin ghax bhala sacerdot halla warajh bhal huġġieġa, id-dawl ta' l-eżempji t-tajba tieghu.

Mons. Gatt twieled fit-18 ta' Frar 1912, minn Gorg Gatt u martu Marija Roza nee' Scicluna, u ġie mghammed fil-knisja ta' San Gorg ir-Rabat. Il-ġenituri tieghu dejjem hadu hsieb li jaghtuh dak kollu li hu mehtieg biex ikun tifel kif jixraq. Minn ċkunitu, Tarcisju ntebah li d-dinja hi kollha frugha u l-hajja hi duhhan. Ghalih l-iskola, id-dar u l-knisja kienu it-tliet kolonni li fuqhom hu bena l-hajja ta' tfulitu u ta' zghozzitu. Meta kellu sbatax-il sena d-dinja sqietu mill-imrar taghha ghax tilef lil missieru. Kien f'dan iż-żmien li beda jhoss ix-xewqa li jidhol s-seminarju u jsir sacerdot. Telaq id-dar ta' ommu u dahal is-seminarju biex jara xi jrid Alla minnu u hekk ikun aktar qrib tieghu.

Fis-seminarju Tarcisju qadef kemm felah fl-istudju tieghu, tant li kien dejjem jiġi l-ewwel kważi f'kull suġġett. Mhux fl-iskola biss hadem izda hadem bis-shih fil-hajja spiritwali. Kompla jsahhah ir-relazzjoni tieghu ma' Alla biex b'hekk ikompli jara xi jrid Alla minnu. Hu ġie ordnat fil-25 ta' Lulju 1937 fil-Konkatedral ta' San Gwann Malta mill-Arcisqof Mikiel Gonzi, li dak iż-żmien kien ghadu l-Isqof ta' Ghawdex.

Mil-bidu tal-ministeru tieghu poġġa lil Alla quddiemu biex imexxih Hu u koll ma jaghmel jaghmlu ghall-glorja Tieghu. Dun Tarcis kien predikatur tajjeb tant li kien imfiitex hafna, mhux biss Ghawdex izda anke f'Malta, pero' Malta qatt ma aċċetta ghax kien jibza' mill-bahar. Ma hawnx pulptu li ma telax ixandar il-kelma ta' Alla minn fuqu aktar minn darba. Fil-

priedki tieghu kien jaf kif jaghgen taghlimu ghal dawk li kien ikollu quddiemu. Dejjem ippriedka fuq l-importanza li mal-fidi jrid ikollna l-imġiba tajba. Kien ghalhekk, li l-Isqof Mons Guseppi Paċe fis-sena 1952, hatru bhala Kappillan tal-Korp tal-Pulizija tal-fergħa ta' Ghawdex u ntaghzel bhala Direttur Spiritwali tal-Banda "Leone" kif ukoll ta' wahda mill-presidji tal-"Legjun ta' Marija", dmirijiet li hu wettaq bl-ikbar reqqa. La qeghdin insemmu x-xoghol li kien jaghmel, tajjeb li nġhidu li hu kien dejjem lest li jwettaq xogħlu kif imiss bhala sacerdot. Dejjem lest biex xhin isejhulu għal xi persuna li tkun waslet biex thalli din id-dinja, kien imur bil-qalb. Kien iħalli kollox u jmur biex tikseb il-hajja ta' dejjem.

Mons. Gatt kellu għal qalbu l-edukazzjoni nisranija u morali taz- zghazagh u t-tfal. Barra li kien għalliem tal-lingwa Taljana fis-seminarju veskovili ta' Ghawdex u fin-novizzjat tal-patrijiet Agostijani, kien ukoll jgħalliem id-duttrina lit-tfal u ż-żghazagh fl-Oratorju "Don Bosco" u jaghmel konferenzi lill-membri ta' l-Azzjoni Kattolika. Hu kien jemmen li permezz tat-tagħlim nisrani li jista'

Make New Friends at the

Bellusa Cafe

Right in the Heart of Victoria

PIZZA & SNACKS
SERVED ALL DAY

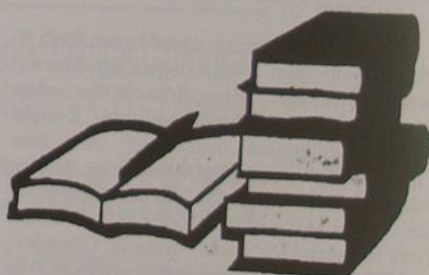
BOOKWORM STATIONERY

Republic Street, Victoria (hdejn Il-B.O.V.)

Il-Fatti jikkellmu iktar mill-kliem.

Ejja ara l-varjeta' ta' items li ghandna

U l-prezzijijiet li noffru.

Tel: 21556215, 21563328

Bookworm Stationery isir il-hanut favorit tieghek ukoll.

iwassal, qiegħed jghin lil bniedem biex jiggieled kontra d-dnub. Ta' saċerdot twajjeb li kien lil Dun Tarċis insibuh li kellu għal qalbu l-liturġija u l-kant. Kien tajjeb hafna fil-kant, infatti hu kien wieħed mill-ahjar tenuri ta' gżirna għal bosta snin u dan it-talent użah hafna. Peress li wara li qaddes laħaq kappillan tal-kor tal-Katidral il-lehen tiegħu kien ta' ghajnuna kbira. L-aktar li kien iħobb ikanta kienet is-Salve Regina li din kienet toħroġ minn qalbu. Tant kellu vuċi tajba li kien ikanta f'diversi parroċċi ta' Ghawdex. Kien tajjeb hafna fil-Liturġija u kien irid li kollox imur sew u b'ċerta serjetà. Tant hu hekk li fl-1946 l-Isqof Mons. Paċe għażlu ċerimonier tiegħu u dan il-karigu hađu tassew bis-serjetà. Għalhekk, Mons. Gatt kien misjub bħala wieħed mill-ahjar ċerimonieri li kellu l-Isqof fi gżirna.

Tajjeb issa li nsemmu x-xogħol tiegħu b'riżq l-Katidral, xogħol li ahna għadna nistghu narawh u nmissuh b'idejna. Hsiebu kien biss li jzejjien lil din il-knisja Omm, il-Katidral ta' l-Assunta, iddedikat lilha sa mill-ibgħad żmenijiet. Fost l-opri li hu wettaq b'riżq il-katidral kienu, it-trieħi tal-bellus irrakmati għal kull artal. Din l-opra swiet hafna flus pero' bl-ghotjiet li l-għeziez tagħna offrew, għabarhom kollha. Hu kien dejjem iħeġġeġ lill-poplu biex jagħti li jistà. Il-Katidral Dun Tarċis kien iħobbu bi mħabba tal-genn u dan narawh bil-qawmien li hu qajjem fuq saqajha lill-parroċċa; kien żmien li l-parroċċa tagħna kienet għaddejja minn żmien ikrah, żmien ta' dlam. Però bix-xogħol tiegħu wasal biex jagħtiha aktar hajja u dan sar bl-ghoti ta' l-istatwa ta' Santa Marija mill-Banda "Leone" lill-knisja katidrali. Iva, kien hu u xi oħrajn li hadmu biex il-knisja Omm jagħtuha dak il-ġojjell li kien jixirqilha. Nistghu nighidu li wara li tellghu l-istatwa ta' Santa Marija il-Katidral, hu kien iwettaq hafna xogħol, fosthom jgħid ir-Rużarju u jagħti l-barka Sagramentali ta' kull filgħaxija, jagħmel funzjonijiet fil-ewwel ġimgha tax-xahar u l-ewwel sibt tax-xahar, fis-seba' festi tal-Madonna u fil-Hmistax-il erbgha ta' Santa Marija. Tajjeb li nighidu li kien hu li waqqaf il-Fratellanza ta' Santa Marija fil-Katidral, fl-1957. Għalhekk kien xieraq li fl-1956 l-Isqof Monsinjur Pace jahtar lil Dun Tarċisju bħala Monsinjur Kuġitur ta' Mons. Salvatore Attard, li dan ta' l-ahhar kien ukoll monsinjur mill-parroċċa tal-Katidral u li kien jahdem hafna għall-istess Katidral. Mons Gatt laħaq

Monsinjur Effettiv tal-Katidral f'Ġunju ta' l-istess sena, kariga li tatu aktar jedd u dmir biex jahdem aktar għall-oghla Maqdes tal-Gżira tagħna.

Monsinjur Gatt kien ta' karità kbira, kellu imħabba għall-proxxmu. Kien jitkellem għall-ġid ta' dak li jkun. Min jaf kemm mar jitolb lill-Isqof għal haddiehor. M'hux ta' b'xejn li t-tfal kienu jsejhulu "ziju" għax hu kien jagħmel karità kemm spiritwali u kemm materjali. Dan deher ċar fil-funeral tiegħu; warajh kellu hafna nies u kollha ta' klassi differenti. Bħal kull bniedem iehor lil Dun Tarċis ukoll wasallu ż-żmien li jhalli d-dinja u jingħaqad mal-Hallieq. Mas-sena 1962 bdiet tmurlu s-saħha u għalhekk kellu kontra qalbu, jaqta' hafna xogħol li kellu, infatti hu ntafa' b'ruhu u gismu jaqdi fil-knisja tal-Patrijiet ta' Santu Wistin. Aktar ma beda jgħaddi ż-żmien aktar is-saħha kompliet tmurlu però mhux r-rieda, anzi din bdiet aktar tiżdzied. Iżda hu għaraf iġarrab is-salib li Alla għoġbu jagħti u f'dan iż-żmien tal-mard kien dejjem jgħid "il-Bambin iridni nbati aktar biex nissaffa aktar minn htijiet u b'hekk innaqas miż-żmien li għandi nagħmel fil-Purgatorju". Anke n-nies kienet tghid li "Dun Tarċis marad bil-marda tal-Qaddisin". Kienu s-sebgha ta' filgħaxija tal-5 ta' Frar 1966 wara erba' snin marid, il-Mahbub Monsinjur Tarċisju Gatt halla din id-dinja. Xieħda li kienu preżenti waqt il-mewt tiegħu stqarrew li hu miet mewta qaddisa; fost dawn kien hemm Mons. Carmelo Scieluna li maż-żmien sar Arċipriet u Dekan tal-Katidral ta' l-Assunta. Mons. Scieluna stqarr li "Kważi sa l-ahhar nifs ta' hajtu huwa hareġ minn fomm tal sabih tassew li kien juri biċ-ċar li ruhu kienet ġa nġaqdet ma' Alla".

Tassew li memorja ta' Monsinjur Tarċisju Gatt ma tistax tithassar, ma tista' qatt tghib minn quddiem għajnejna ahna parruċċani ta' din l-eqdem Parroċċa. Kellu jgawdiha biss għaxar snin lix-xbieħa ta' Santa Marija f'dan il-maqdes ewlieni, però żgur li mar iġawdiha wiċċ imb wiċċ fl-eternità, stat li hu hadem għalih. Diversi huma l-affarijiet li għandna fil-Katidral li saru bis-saħha tiegħu, sa anke halla l-kalċi personali tiegħu li hu kellu, però jibqa' mfakkar l-aktar għat-tjubija tiegħu u nispiċċa billi nighid li għal min ikun tajjeb, it-tfikkira tiegħu tibqa' għal dejjem, klier li jisthoqq lil Monsinjur Gatt.

SUPERSPECS
opticians

28, Main Gate Street,
Victoria, Gozo.
Tel. 21550099
Tel./ Fax. 21551242
Mob. 99822770

*Committed to be the best value opticians offering professional
eyecare needs at affordable prices*

Dispensing Optician: Mr. Joseph P. Grech F.B.D.O. (Lond)

Herbal Contact Lens Solution

Sun Glasses
Optical Frames
Contact Lenses & Solutions
Sterilising of Contact Lenses

Appointment For Eye Testing and Examination

For Fresh Fruits, Vegetables,
and for the best Sheep's
Pepper Cheese, Dry and Fresh
also Capers and Dried Tomatoes

VISIT
JOE SCHEMBRI' STORE

"Tal' Midliel
at 6 St. Joseph Street,
Victoria, Gozo.
Mobile: 79591527
Tel: 2155-7284

SABIHA DONNHA L-QAMAR

kitba ta'
Mons Lawrenz Sciberras

Il-Katena tal-Legġun ta' Marija u li ghandha tinghad minn kull legġunarju ta' kuljum, tiftah b'antifona tassew profonda ghalieq hija bibblika. F'din l-antifona, mehuda kollha kemm hi mill-ktieb spirat ta' l-Ghanja ta' l-Ghanjiet, naqraw il-kelmiet **"sabiha donnha l-qamar"** (6,10). Missirijiet il-Knisja u dawk li tghallmu fl-iskola ta' Lixandra, l-Eġittu, u li kellhom bhala mgħallmin ewlenin tagħha lil Origene, lil Klement Alessandrin, lil Atanasju u lil Ċiril, b'mod allegoriku applikaw dawn il-kelmiet għal Marija Assunta. Biss halli naraw għaliex u kif dawn waslu sa hawn.

Il-qamar fit-Testment il-Qadim

Ibda biex, id-dawl fiddien tal-qamar fl-Orjent donnu jidher wisq aktar ċar, sabiħ u jiddi ma' kullimkien. U dan wiehed jista' jammirah u jitpaxxa bih biss jekk ikun qalb xi oasi, imdawwar bis-sigara eżotiċi tal-palm. Hemm fid-deżert, matul il-lejl, fejn ma jkun hemm ebda forma ta' dawl naturali iehor, wiehed jista' tassew jitpaxxa u jitghaxxaq bid-dawl sabiħ tal-qamar u l-aktar meta dan ikun mimli, kwinta.

Bosta nies tal-qedem kienu jmxexxu u jikkalkulaw hafna mill-attivitajiet tagħhom mal-qamar. Fost dawn hemm il-bahhara u l-bdiewa. Hekk is-salm 104,19: "Il-qamar int għamilt biex juri ż-żmien". Il-profeta Isaija dejjem wissa biex juri l-glorja ta' Sijon, jagħmel il-qabza bejn id-dawl leqqien tal-qamar u d-dawl eterni ta' Alla u japplikah għal Gerasalemm. "Lanqas jiddi għalik il-qamar billejl, għax il-Mulej ikunlek id-dawl għal dejjem" (Is 60,19).

Issa fil-ktieb ta' l-Ghanja ta' l-Ghanjiet hemm dak il-kliem tant profond: "sabiha donnha l-qamar". U għal min qed jirreferi hawn il-kittieb sagru? F'sens deġġa l-awtur f'moħhu għandu s-Sulamija, xebba helwa, irżina u li tiġbdek minhabba l-fattizzi helwin tagħha. Hija samranija iva, imma sbejha (Ghanja 1,5). *Nigra sum sed formosa*. Imma

s-Santi Padri, iwessgħu l-harsa tagħhom u f'sens spiritwali jaraw li dawn il-kelmiet jixirqu tassew lill-Assunta, dik il-mara speċjali u unika għaliex "liebsa x-xemx, bil-qamar taht riglejha u b'kuruna ta' tnax-il kewkba fuq rasha" (Apk 12,1). Għalhekk il-Knisja issa f'sens bibbliku spiritwali tapplika u tghaddi l-kliem minn fuq is-Sulamija, xbejha Lhudija, u twahhadhom ma' xebba ohra unika fid-dinja: Din li hija Marija.

Għaliex sabiha

Il-qamar jiehu d-dawl tiegħu mix-xemx. Hekk ukoll ahna issa nistgħu niehdu id-dawl spiritwali mis-sbuhija ta' Marija. Marija hija sabiha donnha l-qamar l-ewwelnett għaliex hija mimlija bil-qdusija. Sbuhija spiritwali. Hekk isejjeha l-Griegi Ortodossi: *Panhagia*, kollok kemm int qaddisa. Jekk il-bniedem huwa midneb, Marija hija Qaddisa. Jekk il-bniedem irid jikkumbatti t-tentazzjonijiet, Marija hija dejjem Rebbieha, għalhekk Immakulata. Jekk il-bniedem huwa fqir hafna spiritwalment, ma għandu xejn, Marija għax sabiha, hija ghanja mimlija bil-virtujiet kollha. **"Is-setghani għamel miegħi hwejjeġ kbar"**, Dawn huma l-hwejjeġ kbar li tkellmet dwarhom Marija.

Marsalforn Bay Island of Gozo - Malta
Tel: 21 556 918, Mob: 7900 1965

CVC LTD. BY THE BASTION ROAD, VICTORIA GOZO MALTA TEL/FAX: 2155 1936 E-MAIL: CVC@GOZOTV.COM URL: WWW.GOZOTV.COM

CVC
citadel video communications
www.gozotv.com

audiovisual productions

IRJA MISTURA TURISTINI GHAWDEX ILLUM TAKE OFF SAHTEK L-EWEL LUNAPARK MINN GHAWDEX ZMERALDI FRUNTIERI 22AM GOZO FUD IL

TELEVISION & RADIO PRODUCTION
DIGITAL POST PRODUCTION
3D ANIMATION
STILL PHOTOGRAPHY
DVD / VIDEO MULTIFORMAT DUBBING
WEDDING SERVICES
AWARD WINNING LIBRARY FOOTAGE

L-awtur tal-Ghanja ta' l-Ghanjiet qed jara mhux biss is-sbuhija fizika tas-Sulamija, imma qed jagħmel pass ieħor 'il quddiem u issa jaraha bħala martu, wahda bil-għaqal, tal-galbu u deġiem fidila lejha. Għaliex kif jgħid il-ktieb tal-Proverbi: "Min isib mara isib il-ġid, u jikseb il-barka tal-Mulej" (18,22). Issa din is-sbuhija fizika u spiritwali ta' Marija ma waqfith mal-mewt tagħha, imma ssuperat u għaddiet kull liġi tan-natura. Marija rebhet ukoll fuq il-mewt, mhux le bis-saħha tagħha persunali, imma bis-saħha u l-qawwa ta' Alla li tant habbha u pprivileġġjaha.

Iva għalhekk l-Assunta hija taseww sabiha donnha l-qamar. Dawn il-kelmiet ma joqogħdu u jixirqu lil hadd aktar daqs kemm lil Marija. Jekk is-Sulamija tal-ktieb ta' l-Ghanja ta' l-Ghanjiet kienet sabiha, imma fil-ġisem tagħha biss, tant li wara li mietet din is-sbuhija fizika intilfet għal kollox fil-kesha u d-dalma tal-qabar, mhux hekk Marija Assunta,

Il-qaddisin fil-ġenna.

L-apostlu San Pawl meta jikkontempla l-glorja tal-ġenna jikteb hekk: "Hemm id-dija tax-xemx u hemm id-dija tal-qamar, u hemm ukoll id-dija tal-kwiekeb; u kewkba tidli aktar minn kewkba oħra" (Kor 15,41).

Issa jekk inharsu b'mod allegoriku lejn kliem San Pawl naraw li dawn joqogħdu u jaqblu perfettament mal-hsieb li qegħdin niktbu dwaru. Kristu huwa taseww ix-xemx tal-ġustizzja (Lq 1,78). Il-kwiekeb differenti fis-sbuhija u l-qawwa li jarmu, huma l-ġemgħat bla għadd ta' qaddisin li hemm f'Gerusalemm tas-sema. **Id-dija tal-qamar imbagħad, hija s-sbuhija ta' Marija fil-glorja ta' Gerusalemm ċelesti, Sabiha donnha l-qamar.**

Issa dawn il-kwiekeb ċelesti jsibu f'Marija l-qamar, l-oġġetti tal-hena tal-qalb tagħhom. Huma jsibu f'Marija motiv li għalih jirringrazzjaw lil Alla għall-eternità. Il-qaddisin mhux biss għandhom il-viżjoni beatifika illi fiha jaraw lil Alla, u jikkontemplaw is-sbuhija infinita ta' Kristu l-Iben t'Alla, imma wkoll jittgħu l-harsa tagħhom fuq dan il-qamar speċjali li hija Marija.

Hija kienet l-ghodda f'idejn Alla, li biha wettaq l-opra tal-Fidwa. Jittgħu l-harsa tagħhom fuq Marija l-qamar leqqien, il-qamar mimli bjuda li tgħammex u jintebhu li kien

permezz tat-talb tagħha u tal-medjazzjoni tagħha, li huma rċewew minn għand Alla dawk il-grazzi u barkiet tiegħu.

L-imnara ż-żgħira

Fid-deskrizzjoni tal-holqien, l-awtur tal-ktieb tal-Ġenesi jgħidilna li Alla halaq żewġ innariet (Ġen 1,16). Imbagħad aktar 'l isfel, ikompli jfisser li l-imnara l-kbira hija x-xemx u l-imnara ż-żgħira huwa l-qamar. U Alla halaq ukoll il-kwiekeb.

Origene, missier l-interpretazzjoni allegorika ta' l-Iskrittura, japplika dan kollu għal Kristu iben Alla, għal Marija ommu u għall-qaddisin kollha li flimkien ma' Marija qegħdin igawdu l-viżjoni beatifika.

Għalhekk għandna nkomplu nsahhu l-opinjoni fundata tagħna kemm taseww Marija Assunta hija "**sabiha donna l-qamar**". Lil dan il-qamar jarmi d-dija hemm fil-ġenna jsellmu l-Patrijarki għaliex huma stennewha lil Marija u xtaqu hafna jarawha. Lilha bir-ruh u bil-ġisem isellmulha bħala Sultana tagħhom, l-erwieh tal-Profeți.

U dan għaliex huma habbruha sa minn hafna snin qabel. Lil Marija jsellmulha l-Apostli, għaliex hija kienet tiehu hsiebhom bħala OMM, kienet tedifikahom bl-eżempju tal-hajja qaddisa tagħha. Hemm fil-ghorfa ta' fuq Marija kienet ukoll tghaqqad it-talb tagħha ma' ta' l-apostli (Atti 1,14). Iharsu lejn Marija Assunta l-erwieh tal-Martri u jsellmulha għaliex jekk huma ċarċru demmhom biex jistqarru l-fidi tagħhom fi Kristu, Marija telgħet fuq il-Kalvarju u ġarrbet il-martirju tal-Qalb l-iktar safja tagħha: U dan għaliex hija ġiet minfuda minn sejf tan-niket li kien habbar il-profeta Xmun (Lq 2,35).

Lejn Marija dan il-qamar speċjali jharsu u jammiraw l-erwieh tad-Duttur, tal-Verġni u xejn anqas l-erwieh tal-Penitenti; dawk li rċewew il-konversjoni tagħhom. Iva Marija fis-sema fil-waqt li tirrifletti d-dawl mill-imnara l-kbira, binha Ġesù, dak li fdieha b'fidwa kollha kemm hi unika u speċjali, hija tghaddih lil dawn il-kwiekeb kollha. Immela f'sens allegoriku-spiritwali s-sbuhija kollha tiegħek Marija, hija l-glorja tas-smewwiet.

Is-smewwiet ixandru l-Glorja ta' Marija u dan għaliex Marija BISS u WEHIDHA hija "**sabiha donnha l-qamar**".

Ta' Nisju

for Best shopping

*Ladies, Fashion Wear
Teens Casual Wear
Curtains and Carpets*

*St. George's Square,
Victoria, Gozo.*

*Tel: 2156-4166
Fax: 2155-6334*

VELLA SERVICE STATION

*For Self Service Gasoline
and fine Car Products*

*Fortunato Mizzi Street,
Victoria VCT III, Gozo.
Tel: 2155-6128*

Café Royal

Snack Bar and Cafeteria

*The place with a warm
and friendly atmosphere*

5, Independence Square, Victoria, Gozo.

Bargain Shop

Tab-Lira Items also available

*71, Palm Street, Victoria
tel. 2155-0915*

edijāt minni MAXIMILIAN GRECH

Il-Għid ta' l-Assunta qiegħda tfakkar b'suppliment speċjali tliet avvenimenti importanti li graw dan l-aħhar. L-ewwel fosthom l-ordinazzjoni episkopali ta' Monsinjur Mario Grech bhala t-tmien isqof tad-djoċesi ta' Għawdex, nhar it-22 ta' Jannar 2006.

MARIO GRECH

It-Tmien isqof ta' Għawdex u t-tielet isqof ikkonsagrat il-Katidral

Mill-Editur

L-Eċċellenza Tiegħu Monsinjur Mario Grech kien ikkonsagrat bħala t-tmien isqof ta' Għawdex u Kemmuna fil-Katidral ta' Għawdex nhar it-22 ta' Jannar, 2006. Kienet it-tielet konsagrazzjoni ta' isqof fil-Katidral. Gużepi Pace, is-sitt isqof ta' Għawdex, u Nikol Gużepi Cauchi, is-seba' wiehed, kienu wkoll ikkonsagrat i-Katidral.

Kappillan tal-Kor il-Katidral

Mario twieled il-Qala, Għawdex, l-ewwel wild ta' Gorg Grech, minn ta' Kerċem u ta' Marija-Stella Attard, mill-Qala, nhar il-20 ta' Frar 1957. Fil-bidu tas-sena 1962, il-familja marret toqghod ta' Kerċem, fejn Mario attenda l-iskola primarja. Kompla s-sekondarja fil-Liċeo, ir-Rabat, u fis-sena 1977 dahal is-Seminarju tal-Qalb ta' Gesù biex ikompli għal qassis.

L-Isqof Nikol Cauchi ordnah qassis nhar is-26 ta' Mejju, 1984. Kompla l-istudji tiegħu Ruma fl-Università Pontifiċja tal-Lateran mnejn kiseb liċenzjat *utroque iure* fil-Liġi Kanonika u Ċivili. Kiseb dottorat fid-Dritt Kanoniku mill-Angelicum, l-Università Pontifiċja ta' San Tumas, bit-teżi verament riċerkata: *The harmonization of the religious and civil dimensions of Canonical marriages in Malta*.

F'Ruma għamel hidma pastorali fil-parroċċa ta' Santa Marija Assunta bejn is-snin 1984 u 1988. Lura Għawdex, inhatar *lecturer* tal-Liġi Kanonika fis-Seminarju ta' Għawdex; Vigarju Gudizjali tad-djoċesi; Imħallef fit-Tribunal Metropolitan; membru tal-Kulleġ tal-Konsulturi tad-djoċesi u membru tal-Kummissjoni djoċesana tal-Teoloġija, tal-Familja, u tal-Komunikazzjoni Soċjali.

Fl-istess żmien qeda dmirijiet saċerdotali fil-parroċċa ta' Kerċem; fil-Katidral fejn kien għal hafna snin kappillan tal-Kor; fis-Santwarju Ta' Pinu; u fil-parroċċa ta' San

Lawrenz. L-Isqof Cauchi hatru kappillan ta' Kerċem fit-13 ta' Novembru, 2004.

Il-Odusija Tiegħu, il-Papa Benedittu XVI permezz tad-digriet *Redemptorem Nostrum* tas-26 ta' Novembru, 2005, hatru isqof ta' Għawdex."

Naghti hajti għal Kristu

Dan kien il-messaġġ tiegħu dak inhar.

"Naghti hajti biex Kristu, fis-sebh tiegħu ta' l-Iben ta' Alla li sar bniedem, ikun magħruf fil-Knisja tiegħu halli b'hekk il-gmiel tiegħu jsebbah lil kull bniedem.

"Għandi xewqa li naghraf aktar il-qdusija tas-sacerdozju li Gesù fada lili u lil huti s-sacerdoti li huma l-ghezeż kollaboraturi tiegħi f'din il-missjoni il-għda. Għax jekk ahna s-sacerdoti nghixu bil-ferh u l-fedeltà s-sacerdozju tagħna, inkunu nagħtu lil-Knisja u lis-soċjetà dak li ahna b'vokazzjoni mistennija nagħtu.

"Meta ahna s-sacerdoti nkunu 'bniedmin ta' Alla', inkunu noffru lil lajci nsara dak li tassew għandhom bżonn u nhegguhom biex ikunu forza pożittiva fid-dinja ta' llum.

"Nagħmel hilti kollha biex nirreċiproka l-imhabba tagħkom, bl-imhabba tiegħi."

Ordinazzjoni Episkopali u Ingress

L-Eċċellenza Tiegħu Monsinjur Mario Grech kien ordnat it-tmien isqof ta' Għawdex il-Hadd, 22 ta' Jannar, 2006. Il-Katidral kien armat bħal fil-festa ta' Santa Marija. Iċ-ċerimonja kienet immexxija mill-Isqof Nikol Cauchi, meghjun mill-E.T. Gużepi Mercieca, arċisqof ta' Malta, u mill-E.T. Felix del Blanco Prieto, Nunzju Appostoliku. Kien hemm preżenti tliet isqifiet oħra u kkonċelebraw 'il fuq minn mitejn qassis.

Il-miġemgħa familjari kienet immexxija minn Gorg u Marija-Stella, omm u missier l-isqof. Kien hemm preżenti wkoll huti Joyce u Raymond u l-familji tagħhom, huh Carmel li mexxa l-orkestra, kif ukoll nanntu, mart Gorg Grech, iċ-Coċċ, membru attivissimu tas-Socjetà Filarmonika Leone.

Il-miġemgħa uffiċjali kienet immexxija minn Dr Edward Fenech-Adami, President ta' Malta; Dr Laurence Gonzi, Prim Ministru; Anton Tabone, Speaker tal-Parlament; Dr Alfred Sant, Kap ta' l-Oppożizzjoni; Dr Vincent De Gaetano, Prim Imħallef; John Rizzo, il-Kummissarju tal-Pulizija; Giovanna Debono, Ministru għal Għawdex; ministri oħra tal-Gvern; numru ta' ambaxxaturi; u folla kbir li mliet il-Katidral u l-pjazza tiegħu.

Fid-disgħa ta' fil-għodu telaq korteo mill-Kunvent tal-Patrijiet Kapuċċini kif titlob it-tradizzjoni lejn il-Katidral. Il-korteo għadda minn triq il-Kapuċċini għal

triq ir-Repubblika. Mis-Salib tat-Tigrija, il-korteo kien akkumpanjat mill-kavallerija tal-pulizija ta' Malta.

Minn pjazza Indipendenza sal-Katidral, il-Korteo kien akkumpanjat mill-banda tal-pulizija ta' Malta. Mal-wasla tal-korteo quddiem il-knisja Katidrali, Monsinjur Mario Grech kien milqugh minn Monsinjur Giovanni Bosco Gauci, Vigarju Generali u Arcidjaku tal-Kapitlu tal-Katidral, flimkien mal-Kapitlu Katidrali. Monsinjur Mario Grech dlonk mar isellem lil Gesù Ewkaristija.

Fil-ghaxra u nofs daqu, beda l-korteo tal-konċelebrazzjoni Pontifikali li telaq minn triq Bieb l-Imdina. Iċ-ċerimonja twila, iżda impressjonanti u sinifikattiva giet fit-tmiem fis-siegha u nofs daqu. Waqt il-kant tat-*Te Deum*, l-Isqof il-gdid ghadha jbierek lill-gemgha.

Iċ-ċerimonja xxandret dirett fuq tliet stazzjonijiet nazzjonali tat-televiżjoni.

Żjara fil-parroċċa tal-Katidral

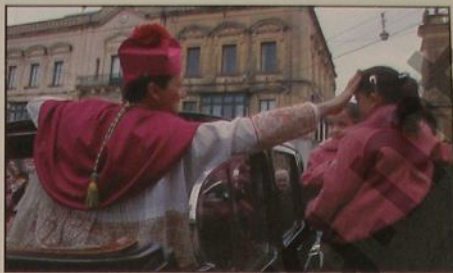
Mat-tmiem tal-programm ġenerali, l-Isqof Mario Grech beda żjara fil-parroċċi ta' Ghawdex. L-ewwel wahda saret fil-parroċċa tal-Katidral bejn il-31 ta' Jannar u 2 ta' Frar.

L-Isqof il-gdid kellu laqgħat ma' diversi kategoriji tal-parroċċa, żar numru kbir ta' morda, u ltaqa' ma' hafna haddiema f'diversi postijiet tax-xogħol.

Nhar l-1 ta' Frar, ingħata merħba fil-każin tal-Banda Leone b'messaġġ minn Dr Michael Caruana, president, u minn Monsinjur Joe Vella-Gauci, arċipriet. Il-Banda Leone daqet l-Innu Pontifiċju.

Il-Hamis, 2 ta' Frar, saret Konċelebrazzjoni Pontifikali fil-Katidral u wara ċena fraterna għall-presbiterju parrokkjali f'*San Andrea*, ix-Xlendi.

Il-parroċċa tal-Katidral twieġhed it-talb kontinwu tagħha lill-Isqof Mario Grech.

SANTA MARIJA
Hamsin Sena l-Katidral (1956-2006)

kitba ta' Monsinjur Joseph Bezzina

Nhar id-29 ta' April, 2006, habat ghelug il-hamsin sena minn meta l-hidma sfiqa ta' grupp ta' sekulari u qassisin wasslet biex l-istatwa ta' Santa Marija tas-Socjeta Filarmonika Leone tkun moghtija lill-Katidral. Kien jehtieg li dan l-anniversarju jigi mfakkar kif inhu xieraq.

Ic-celebrazzjonijiet tal-Hamsin sena fethu nhar Ghid il-Kbir, il-Hadd, 16 ta' April, waqt il-koncelebrazzjoni Pontifikali ta' l-Ghid li ghall-ewwel darba saret wara nofsinhar. Ippresieda l-Isqof Mario Grech, l-isqof il-gdid ta' Ghawdex, u kanta il-*Chorus Ecclesiae Cathedralis*. Waqt l-offertorju, il-membri tal-*Cathedral Youth Choir* ipprezentaw inkwatru ta' Santa Marija lill-Isqof biex jiddendel fis-sala kapitulari.

L-Eccellenza Tieghu Monsinjur Mario Grech kien ordnat bhala t-tmien isqof tad-djocesi ta' Ghawdex fil-knisja Katidrali nhar it-22 ta' Jannar, 2006. Gorg Grech (ic-Cocce), in-nannu ta' l-isqof, kien wicied minn dawkl li rcieva *Gieh il-Parrocča* tal-Katidral fis-sena 1997, ghelug il-mit sena mill-wasla tal-vara ta' Santa Marija b'rikonoxximent tal-hidma tieghu biex il-vara ttellghet il-Katidral.

Nhar il-21 ta' April, infethet wirja bit-tema *Santa Marija u l-Katidral ta' Ghawdex* fis-Sala tal-Wirjiet tal-Ministeru ghal Ghawdex. Il-wirja kienet inawgurata minn Giovanna Debono, Ministru ghal Ghawdex, u tbierket minn Giovanni-Bosco Gauci, Vigarju Ġenerali u Arcidjaknu tal-Katidral. Qabel il-ftuh, il-*Chorus Ecclesiae Cathedralis* u l-*Cathedral Youth Choir* offrew programm qasir ta' kant religjuż.

L-Erbgha, 26 ta' April, il-Banda Leone ghamlet marč mill-każin sal-Katidral u dritt wara, sar il-hrug tal-vara ta' Santa Marija min-nicča. L-ghada, il-Hamis saret koncelebrazzjoni mmexxija minn Giovanni-Bosco Gauci, Vigarju Ġenerali u Arcidjaknu tal-Katidral. Kien hemm il-hsieb li fit-tmiem isir pellegrinagg bil-vara ta' Santa Marija mill-Katidral ghall-parrocča tax-Xaghra, iżda dan kellu jithassar imhabba t-traxxix irqiq tax-xita.

Il-pellegrinagg sar is-Sibt, 29 ta' April, proprju ghelug il-hamsin sena sewwa mid-dahla ta' Santa

Marija fil-Katidral. Fis-sitta, bdiet purčissjoni bil-vara ta' Santa Marija akkumpanjata mill-Banda Leone. Ha sehem il-kapitlu Katidrali u mexxa l-Arcidjaknu. Il-purčissjoni waqfet pjazza Savina fl-istess hin u fl-istess post fejn hamsin sena qabel kienet saret id-donazzjoni tal-vara. Dottor Michael Caruana, president tas-Socjeta Filarmonika Leone, ghamel diskors imheggeg ta' l-okkazjoni u Dun George Mercieca qara l-poezija *L-Ghanja tal-Hamsin*. Dritt wara, il-banda esegwiet l-innu l-kbir *A Maria Assunta* u fit-tmiem, rapprezentant ta' kull entità tal-parrocča pprezenta bukkett ward lil Santa Marija.

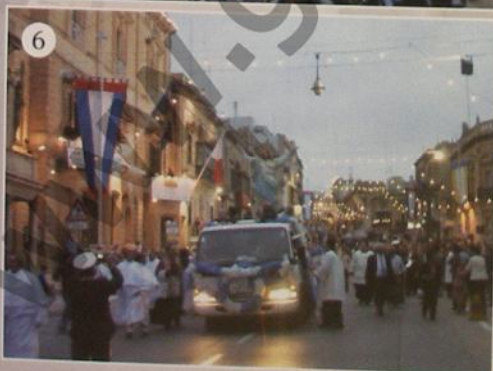
Il-purčissjoni kompliet ghal triq ir-Repubblika sa quddiem il-każin tas-Socjeta Filarmonika Leone. Hemmhekk il-vara ta' Santa Marija tqieghdet fuq karru imzejjen b'hafna ward u beda l-pellegrinagg lejn il-parrocča ta' Marija Bambina, ix-Xaghra.

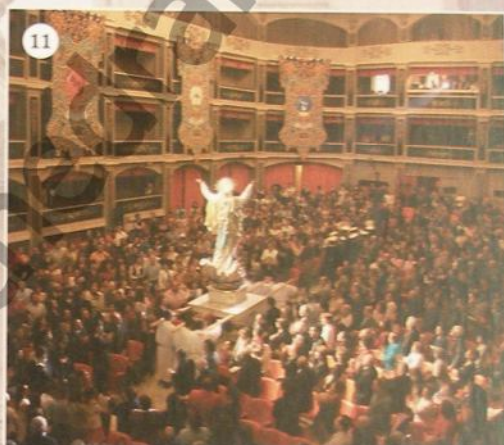
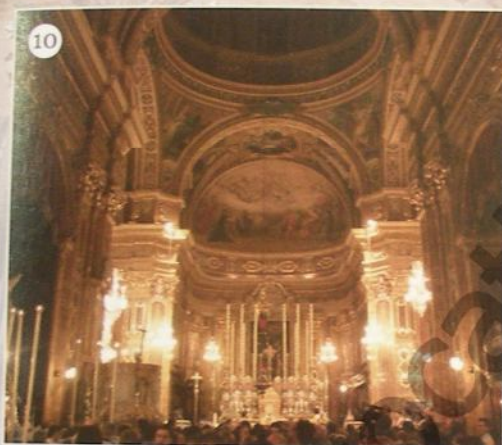
Il-vara ta' Santa Marija kienet milqugha f'tarf ir-rahil tax-Xaghra mill-arčipriet, il-kapitlu, il-kleru, u l-poplu. Il-purčissjoni lejn il-Bazilika ta' Marija Bambina kienet akkumpanjata mill-banda Leone u mill-banda *Victory* tax-Xaghra. Mal-wasla ta' Santa Marija fil-pjazza tal-knisja, l-Arčipriet Monsinjur Karm Refalo, ghamel diskors ta' merhba. Dun Giljan Refalo-Rapa qara poezija mimlija espressjonijiet ta' ferh ghall-migja ta' Santa Marija fix-Xaghra. L-Isqof Mario Grech ghamel diskors iehor qasir u qara l-att ta' affidament tal-familji lill-Madonna. Fit-tmiem inghatat il-Barka Sagramentali.

L-ghada l-Hadd, 30 ta' April, fit-teatru ta' l-Opra Aurora, kien ipprezentat ghall-ewwel darba il-*musical* bl-isem *1956* muzika ta' Maestro Paul Abela fuq versi ta' John Cremona, koreografija ta' Michelle Vella, u produzzjoni u direzzjoni ta' Žep Camilleri. Il-*musical* fakkar il-ğrajja tal-ghoti tal-vara ta' Santa Marija mis-Socjeta Filarmonika Leone lill-knisja Katidrali.

Santa Marija damet ix-Xaghra sa l-Erbgha. Matul dawn l-erbat ijiem, numru kbir ta' Xaghrin u Ghawdxin minn irhula ohra żaruha b'devazzjoni. It-Tnejn, l-arčipriet tal-Katidral mexxa quddiesha koncelebrata x-Xaghra u wara, saret laqgha ta'

talb ghaż-żghaḡagh immexxija minn Dun Anthony-Mario Saliba u bis-sehem tal-Cathedral Youth Choir.

L-Erbgha, 3 ta' Mejju l-ewwel erbgha bi thejjiya għall-festa ta' Santa Marija, fix-Xagħra saret konċelebrazzjoni pontifikali mmexxija mill-Eċċellenza Tiegħu Monsinjur Nikol Cauchi, isqof emeritu ta' Għawdex, flimkien ma' l-arċiprieti tax-Xagħra u tal-Katidral. Fi tmiem il-quddiesa saret purċissjoni bil-vara ta' Santa Marija matul vjal Tmienja ta' Settembru bis-sehem tal-baned *Victory* u *Leone*. Fix-Xagħra nkixfet skriżżjoni, miktuba minni, tifkira ta' din il-ġrajja.

B'TIFKIRA DEJJIEMA
TAL-MIĠJA FIX-XAGħRA
TA' L-ISTATWA ARTISTIKA U DEVOTA TA'
SANTA MARIJA
MEQJUMA FIL-KATIDRAL TA' GħAWDEX
U

TAL-MERHBA KBIRA MOGHTIJA MIX-
XAGħRIN
F'GħELUQ IL-HAMSIN SENA LI
S-SOĊJETÀ FILARMONIKA *LEONE*
IRREGALAT L-ISTATWA LILL-KATIDRAL
29 TA' APRIL 2006

F'PELLEGRINAĠĠ
L-ARĊIPRIET • IL-KAPITLU • IL-KLERU • IL-POPLU
JRODDU HAJR LILL-MADONNA
FL-EWWEL ERBĠHA TA' SANTA MARIJA
3 TA' MEJJU 2006

Dritt wara, telaq pellegrinaġġ mix-Xagħra għal quddiem il-każin tal-banda Leone, minn fejn bdiet purċissjoni *aux flambeaux* lejn il-Katidral. Hadu sehem il-kapitlu Katidrali u l-kapitlu tal-Kollegġjata tax-Xagħra u akkumpanjat il-banda Leone.

Minn hdejn il-każin sal-Katidral kien hemm mumentu kommoventi għall-ahħar. "Ridt tkun preżenti", kiteb tajjeb Dun George Mercieca, "biex tara l-ferh fuq l-uċuħ tan-nies li hanqu triq ir-Repubblika biex isellmu lill-benjamina tagħhom". Kien kommoventi hafna id-dhul mill-ġdid ta' Santa Marija l-Katidral fost kaxxa infernali tal-kulur.

Dan l-anniversarju hu mfakkar bi skriżżjoni oħra n-naha ta' wara tal-monument tal-Papa Gwanni Pawlu II fil-pjazza tal-Katidral.

B'RADD IL-HAJR
LIL DAWK KOLLHA LI HADMU
GHAT-TWETTIQ TAL-ĠRAJJA
TAL-GHOTI TA' L-ISTATWA TA'
SANTA MARIJA
MIS-SOĊJETÀ FILARMONIKA *LEONE*
LIL DAN IL-KATIDRAL
29 TA' APRIL 1956

HAMSIN SENA WARA
B'FERH U GRATITUDNI
LIL ALLA
IL-KOMUNITÀ PARROKKJALI
TAL-KATIDRAL TA' GħAWDEX
QIEGHDA TIĊĊELEBRA
29 TA' APRIL 2006

Il-festi ta' tifkira ġew fit-tmiem il-Hadd, 7 ta' Mejju, jum li fih sar ukoll l-gheluq tal-Kwaranturi. L-Isqof Mario Grech mexxa konċelebrazzjoni pontifikali ta' Radd il-Hajr. Il-messaġġ ewlieni ta' l-Isqof kien li "jalla l-Madonna tghaqqadna dejjem aktar". Dik il-lejla kienet esegwita għall-ewwel darba l-quddiesa *Missa Brevis in honorem Joannis Pauli II* quddiesa għal solisti, kor, u orkestra ta' Maestro Colin Attard, maestro di cappella tal-Katidral. Ha sehem il-Chorus *Ecclesiae Cathedralis*.

Il-festi marbuta mal-15 ta' Awwissu 2006 komplew bil-kbir kif kien jixraq wisq lil dan iċ-Ċinkwantinarju.

Din il-ġrajja biddlet il-kors ta' l-istorja tal-Katidral ta' Għawdex. Il-Katidral sar bejta Marjana, fejn qabel kien qisu mużew. Il-hajja tal-parroċċa qamet minn naghxa twila u mtliet b'enerġija liema bhalha. Il-festa ewlenija tal-hmistax ta' Awwissu hadet xejra oħra bil-purċissjoni fil-ghaxija. Il-vara artistika ta' Santa Marija saret l-attrazzjoni ta' kulhadd xhieda li tqanqal illum u għal dejjem id-devozzjoni tal-Għawdxin lejn il-Madonna.

12

13

14

15

- (1) Hrug ta' l-istatwa ta' Santa Marija min-nieċa għaċ-ċelebrazzjonijiet speċjali biex ifakkru d-29 ta' April 1956.
- (2) Il-wasla ta' l-istatwa ta' Santa Marija f'Misrah Savina.
- (3) Il-Poplu ta' Ghawdex, miġbur fi ngaru f'Misrah Savina sabiex ifakkru il-graġja tad-29 ta' April 1956, ċattament 50 sena wara, li-istess post fejn saret id-donazzjoni mis-Socjeta Filarmonika Leone.
- (4) Il-purċissjoni bl-istatwa ta' Santa Marija lejn il-kazin tal-Banda Leone.
- (5) L-istatwa ta' Santa Marija għall-ewwel darba quddiem is-sede tas-Socjeta Filarmonika Leone, fi Triq ir-Repubblika.
- (6) Il-bidu tal-pellegrinagg bl-istatwa ta' Santa Marija, minn quddiem il-kazin tas-Socjeta Filarmonika Leone, lejn ir-ral tal-tax-Xaghra.
- (7) Il-wasla ta' l-istatwa ta' Santa Marija fir-ral tal-tax-Xaghra fi Vjal 8 ta' Settembru, u l-purċissjoni *aux flambeaux* lejn il-Bazilika ta' Marija Bambina.
- (8) L-Arcipriet tal-knisja Katidrali ta' Ghawdex, Mons. Dr Joe Vella-Gauci, flimkien ma' l-Arcipriet tal-Bazilika ta' Marija Bambina tal-tax-Xaghra, Mons Carmelo Refalo mal-wasla ta' l-istatwa fir-ral tal-tax-Xaghra.
- (9) L-istatwa ta' Santa Marija mal-wasla tagħha quddiem il-Bazilika u Kolleggiata ta' Marija Bambina, fix-Xaghra.
- (10) L-istatwa ta' Santa Marija titqiegħed taht il-mant għal qima ta' l-insara, gewwa l-Bazilika tal-tax-Xaghra.
- (11) L-ewwel rappreżentazzjoni tal-musical 1956, li jfakkru il-graġja tad-29 ta' April 1956, fit-Teatru ta' l-Opra Aurora, kompożizzjoni ta' Mro Paul Abela u lirika tal-poeta Marjan Ghawdx Ganninu Cremona.
- (12) Konċelebrazzjoni Pontifikali mill-E.T. Nikol G. Cauchi, Isqof Emeritus ta' Ghawdex, fl-okkażjoni ta' l-Ewwel Erbgħa bi preparazzjoni għas-Sollenità ta' Santa Marija u fi tmiem il-pellegrinagg ta' l-istatwa ta' Santa Marija gewwa l-Bazilika tal-tax-Xaghra.
- (13) Il-hrug tal-purċissjoni bl-istatwa ta' Santa Marija mill-Bazilika ta' Marija Bambina.
- (14) Ritrat kommemorattiv ta' dawn il-festi ċinkwantenarji tal-Banda Cittadina Leone flimkien ma' l-istatwa ta' Santa Marija quddiem is-sede ta' l-istess Socjeta Filarmonika Leone.
- (15) Mons. Isqof Mario Grech imexxi konċelebrazzjoni solenni flimkien mar-Rev.mi Monsinjuri tal-Kapitlu tal-knisja Katidrali fl-għeluq tal-Kwarantni Mqaddsa u ta' l-ewwel parti miċ-ċelebrazzjonijiet li saru biex ifakkru l-hamsin anniversarju mill-ghoti ta' l-istatwa ta' Santa Marija lil knisja Katidrali mis-Socjeta Filarmonika Leone.

L-EKU TA' L-EPISKOPAT TA' MONSINJUR NIKOL CAUCHI IS-SEBA' ISQOF TA' GHAWDEX

kitba ta' Maximillian Grech, Deputat-Editur

"Nixtieq nesprimi l-gratitudni tiegħi lejn l-Mons. Nikol G. Cauchi li qed jghaddilna wirt sa u qaddis. Lil dan l-Isqof li tasew habb lill-Kn ta' Kristu f'Ghawdex u bata għaliha, nixtieq nuruh l-apprezzament tagħna."

Dawn kienu l-kelmiet li l-Isqof il-Ġdid Mons. M. Grech esprima fl-ewwel ċirkulari tiegħu lill-poplu tad-Djo ta' Ghawdex b'turija ta' radd il-hajr għall-hidma li we Mons. Cauchi tul l-episkopat tiegħu. L-Isqof Cauchi kellu 39 sena meta nhatar mill-Papa Pawlu VI biex ikun ir-Ra spiritwali ta' Ghawdex. Huwa daħal għal biċċa xogħol ie partikularment minhabba l-fatt li kien għadu kif intemr Konċilju Vatikan II u allura kien meħtieġ li dak deċiż r Konċilju jkun mqiegħed fil-prattika fid-djoċesijiet partiki tal-familja Kattolika mxerrda mad-dinja.

M'hux possibbli li hawnhekk ngħidu liema riformi twe u kemm ġid sar matul l-episkopat ta' l-Isqof Cauchi. Izda irid ikun sinċier ma jistax ma jammettix li l-Isqof Ca hadem bis-shih, iddedika hajtu, l-enerġiji u t-talenti s

tieghu ghas-servizz tad-djoċesi Ghawdxija. Hemm tant oqsma fil-hajja tal-Knisja f'Ghawdex li għandhom il-marka tal-Isqof Cauchi. Uħud jafu l-eżistenza tagħhom mill-bidunett lilu, waqt li oħrajn ha hsiebhom bħal bidwi għaqli li mhux biss ihawwel il-ġdid iżda jikkura wkoll dak li jkun diġà mhawwel minn haddiehor. Għad jgħaddu s-snin... imma hafna għad ikunu dawk li jibqgħu jiftakru bi mhabba lill-Isqof Cauchi u jibqgħu japprezzaw il-wirt li halla lid-djoċesi.

Mument sabih għad-djoċesi Ghawdxija kien dak ta' nhar il-Hadd 15 ta' Jannar. Dan il-mument speċjali kellu tifsira partikolari għaliex Mons. Nikol Cauchi kien ser itemm il-mandat tieghu bħala l-Isqof Djoċesan. Il-poplu Ghawdxij nġabar bi hġaru fil-Knisja Katidrali ta' Ghawdex sabiex flimkien ma' Mons. Cauchi irodd hajr lil Alla u lil Ommna Marija tal-grazzji li ssawabu fuqna permezz ta' l-istess Isqof Cauchi tul dawn l-aħħar 38 sena ta' l-episkopat tieghu b'riżq id-Djoċesi tagħna, id-Djoċesi Ghawdxija.

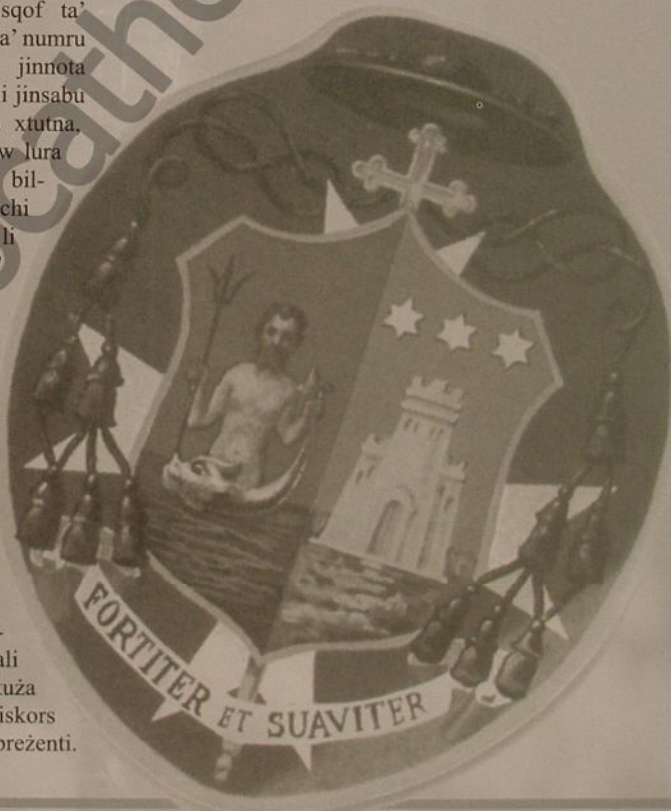
Għal din l-okkażjoni kkonċelebraw ukoll l-E.T. Mons. Guzeppi Mercieca *Arċisqof Metropolita ta' l-Arċidjoċesi ta' Malta*, l-E.T. Mons. Adeodato Micallef, l-E.T. Mons. Mario Grech Isqof ta' Ghawdex (*dak inhar isqofelet*), flimkien ma' numru kbir ta' saċerdoti Ghawdxin. Ta' min jinnota b'sodisfazzjon kbir li numru ta' saċerdoti li jinsabu jwettqu l-hidma tagħhom 'il barra minn xtutna, hallew il-parroċċi rispettivi tagħhom u ġew lura lejn art twelidhom sabiex huma wkoll, bil-preżenza tagħhom, irodd hajr lil Mons. Cauchi għall-hidma tieghu. Fost il-persuni distinti li attendew għal din il-konċelebrazzjoni ta' radd il-hajr kien hemm il-Preżident ta' Malta, l-E.T. Edward Fenech Adami, il-Prim Ministru Dr. Lawrence Gonzi, l-Ispjaker tal-Kamra tar-Rappreżentanti Anton Tabone, il-Ministru għal Ghawdex Giovanna Debono, membri parlamentari miż-żewġ nahiet tal-kamra, u numru sabih ta' Sindki u kunsilliera Ghawdxin. Preżenti wkoll kien hemm rappreżentanza mill-Ordni Sovrana tal-Kavallieri ta' San Gwann.

F'kelmtejn li għamel l-Isqof Cauchi f'din l-okkażjoni, huwa heġġeġ biex il-familja tissokta titlob flimkien b'mod speċjali bit-talba tar-rużarju. Huwa talab ukoll skuża jekk xi darba seta' naqs lil xi hadd. Dan id-diskors inlaqa' b'applaws kbir minn dawk kollha preżenti.

Fi tmien il-funzjoni kollha, kienu hafna dawk li rringrazzjaw lill-Isqof Cauchi għas-servizz twil li talid-djoċesi Ghawdxija u offrewlu xi rigali bħala ġest ta' apprezzament u rikonoxximent.

Inkunu niżbaljaw jekk nġidu li l-hidma ta' l-Isqof Emeritus Nikol Cauchi b'riżq d-djoċesi Ghawdxija ntemmet, issa li m'għadux fit-tmun tad-djoċesi. Għall-kuntrarju, Mons. Cauchi qed ikompli jagħti l-kontribut siewi tieghu fil-formazzjoni tas-saċerdoti permezz tat-tagħlim tal-filosofija li minn dejjem kien għal qalbu.

L-Isqof Cuchi m'hux ser jintesa malajr mill-memorja u mill-affett ta' l-Ghawdxin kollha ingenerali u minn min kellu x-xorti li jsir jafu mill-qrib, fosthom ahna s-seminaristi, għaliex ismu se jibqa' marbut intimament mall-ġrajja gloriuza ta' pajjiżna għal dejjem. Minn hawn, f'ismi u f'isem il-membri kollha ta' din il-komunità parrokkjali tal-Katidral nixtfeq minn qalbi nawguralu hafna iżjed snin ta' hidma fejjeda fil-għalqa tal-Mulej kif ukoll mistrieħ xjeraq wara snin twal ta' hidma ma taqta' xejn b'riżq il-merhla li l-Mulej għogbu jafdal u f'idejh.

L-ASSUNZJONI TA' MARIJA

Kitba ta'
Angelo Xuereb

Il-festa ta' l-Assunzjoni jew it-Tluġ ta' Marija fis-Sema hija wahda mill-akbar festi Marjani li tittfa' dawh fuq id-destin tal-bniedem wara l-mewt. Ikun ta' profitt spiritwali kbir jekk naraw kif żviluppatt din il-festa.

Storja tad-domma

L-ewwel hjiel tat-Tluġ fis-Sema ta' Marija nsibuh fl-Apokrifji li jisimhom *Transitus Mariae*. L-origini tagħhom tmur 'il bogħod sat-tieni u t-tielet seklju w.k. Għalkemm f'dawn il-kotba hemm xi stejjer esagerati, madankollu huma juru l-intuwizzjoni ta' l-insara li Marija ttellgħet is-Sema bir-ruh u l-gisem.

Din il-fidi kompliet tikber. Għalhekk, fl-Orient twaqqfu l-festi liturgiċi tar-Raqda u l-Assunzjoni ta' Marija. Dan it-twelmin għadda mil-Lvant għall-Punent u nistghu nġhidu li ma' l-erbatax-il seklju, xtered ma' kullimkien.

F'Mejju tas-sena 1946 il-Papa Piju XII, permezz ta' l-Enċiklika *Deipare Virginis Mariae*, staqsa lill-Isqfijiet tad-dinja kollha biex jaraw kif jabsibha l-poplu ta' Alla fuq din il-verità. Minn 1,181 risposta, sitta biss urew xi riserva fuq il-karattru rivelat ta' din il-verità.

Permezz tal-Bulla *Munificentissimus Deus*, il-Papa Piju XII għamilha bħala domma tal-fidi li Marija ttellgħet is-sema bir-ruh u l-gisem. Biss ta' min isemmi li l-Papa ma qatax il-kwistjoni jekk il-Verġni Marija mititx jew le. Kien għadu mhux il-mument opportun. Il-Konċilju Vatikan II, meta jiġi biex jitlem fuqha, fil-*Lumen Gentium* jgħid l-istess bħall-Papa Piju XII, jiġifieri jitlem: "Meta għalqilha ż-żmien li thalli din l-art", minghajr ma jgħid xejn jekk Marija mititx jew ittehditx is-Sema minghajr ma ġarrbet il-mewt. Il-Katekiżmu tal-Knisja Kattolika juza dan il-lingwaġġ.

Il-Papa Gwanni Pawlu II għamel il-katekezi tiegħu fl-Udjenza Generali tal-25 ta' Ġunju 1997 fuq il-mewt ta' Marija. Jgħid: "Xi teologi, infatti, sostnew li l-Verġni Marija ma mititx u ttiehdet minn din il-hajja għall-glorja tas-Sema.

Madankollu din l-opinjoni ma kinitx magħrufa sas-seklju 17, filwaqt li teżisti tradizzjoni komuni li tara l-mewt ta' Marija bħala d-dhul tagħha fil-glorja tas-sema."

Infatti, għall-mistoqsija jekk Marija ġarrbitx il-mewt, il-Papa jgħid "Filwaqt li nirriflettu fuq id-destin ta' Marija u d-destin tagħha ma' l-lben divin, jidher legittimu li nirrispondu fl-affermattiv: bil-li Kristu miet, hu diffiċli li nsostnu l-kuntrarju għal Ommu."

Ta' min jgħid li f'din il-katekezi l-Papa ma kienx qiegħed jitlem *ex cathedra* u, għalhekk, ma għandux l-infallibbiltà bħalma għandha l-Bulla ta' Piju XII. Teorikament il-kwistjoni jekk Marija mititx għadha miftuha. Iżda Prattikament ikollna nsostnu flimkien mal-Papa li hija mietet bħal Kristu. Ma nkunu nnaqqsu xejn lill-Verġni Marija jekk nġhidu li mietet iżda nkunu npoġġuha bħal Kristu, fil-qrib tad-destin ta' kull bniedem.

F'din l-istess Udjenza Generali l-Papa jgħid li l-opinjoni jekk li jafferma li Marija ma mititx minn kawzi naturali jidher bla bażi. Jgħid li huwa aktar importanti li naraw x'kien l-atteggjament spiritwali tagħha quddiem il-mewt. San Frangisk ta' Sales jgħidilna li hija mietet mewt ikkawżata mill-imhabba. Fit-Trattat fuq l-Imhabba ta' Alla huwa jafferma li l-Verġni Marija mietet: "fl-imhabba, mill-imhabba u permezz ta' l-imhabba" (Trattat fuq l-Imhabba ta' Alla, kt 7, kap XIII-V).

Il-mewt ta' Marija kienet maturazzjoni fl-imhabba lejn binha Sidna Gesù Kristu. Għalhekk, il-Papa jgħid li l-ebda mewt ma tista' tiġi deskritta bħala "raqda" daqs tagħha.

Tishib fil-misteru tal-Għid.

Hemm rabta qawwija bejn il-qawmien ta' Kristu mill-mewt u dak ta' Marija. Kif il-qawmien ta' Kristu kien ifisser rebha fuq il-hażen, it-Tluġ fis-Sema ta' Marija jfisser hekk ukoll.

(ikompli paġna 45, isfel)

JOSEPH BEZZINA

SANTA MARIJA

HAMSIN SENA L-KATIDRAL
1956 - 2006

Ktieb ġdid ta' 208 paġna
u iktar minn 100 ritratt storiku

Akkwista kopja mill-Ufficju Parrokjali tal-Katidral

L-ASSUNTA - MARA BIL-LIBSA TAX-XEMX

kitba ta'

Joe Chetcuti

PRO tal-Kumitat Amministrattiv tal-knisja Katidrali

Wahda mill frażzjiet li Ġesú qal fuq is-salib gabel ma miet kienet meta indirizza lil Ommu Marija u qalilha: 'Ekku Ibnek'. Kien qed jirreferi għal San Ġwann l-Evangelista, id-dixxiplu l-aktar fidil tiegħu. Imbagħad Ġesú qal lid-dixxiplu 'Ara Ommok'. Dan l-episodju fil-fatt insibuh imnizzel fl-Evangelju ta' San Ġwann stess (Kap 19) li kien xhud okulari tal-Passjoni u l-mewt ta' Ġesú. Bil-kelmiet: 'Ekku Ibnek' u 'Ekku Ommok', Ġesú għamel it-testament tiegħu sewwasew qabel ma miet. Ġesú halla lilna l-bnedmin l-aktar persuna għażiża wara l-Ewkaristija Mqaddsa. Hallielna lil Ommu stess sabiex tkun Ommna u minn dak il-hin tal-mewt ta' Ġesú, San Ġwann ha lil Vergni Mbierka Marija sabiex tgħix miegħu u għexet miegħu sakemm ma mietet.

Barra l-Evangelju, San Ġwann kiteb ktieb iehor imsejjah 'l-Apokalissi', l-ahhar ktieb fost il-72 ktieb ta' l-Iskrittura Mqaddsa. F'dan il-ktieb San Ġwann kiteb dawn il-preċiżi kelmiet: 'Mara liebsa x-xemx bil-qamar taht riglejha u b'kuruna ta' tnax-il kewkba fuq rasha (Apok 12.1). San Ġwann ikompli jiddiskrivi kif din il-mara bil-liebsa tax-xemx tat iben lid-dinja u kellha taqbida harxa mad-dragon. Din il-mara hija Marija u l-iben huwa Ġesú Kristu li bil-Passjoni u l-mewt tiegħu feda l-umanità. Hafna qaddisin u fissiera ta' l-Iskrittura fissru fit-tul fuq dawn il-versi ta' l-Apokalissi. Għaliex il-Madonna giet deskritta hekk mill-Evangelista? Għaliex il-mara liebsa ix-xemx? Dawn l-istess fissiera taw diversi

raġunijiet. F'dan l-artiklu qasir ser nelenka xi whud minn dawn ir-raġunijiet.

Il-Mara mliebsa bil-liebsa tax-xemx hi l-unika kreatura fost il-generu uman kollu li giet imnissla mingħajr htija tad-dnub originali. Marija hija l-mara liebsa x-xemx għax hija kienet l-ewwel frotta shiha ta' l-opra tal-fidwa. Permezz tat-tbatija u l-Passjoni u l-mewt tiegħu Ġesú feda l-umanità imma lil Ommu fdeha qabel ma tnisset.

Il-Vergni Marija hija l-mara liebsa x-xemx għax hija giet mahtura minn Alla sabiex tkun Omm il-Knisja. Il-Vergni Marija hija l-mara liebsa x-xemx għax kif ix-xemx iddawwal u ssahhan lil min huwa mirzuh hekk ukoll Marija: Iddawwal il-menti ta' dawk li jkunu mhawdin fruhom. Hemm aktar raġunijiet għaliex ngħidu li il-Vergni Marija hija dik il-mara liebsa bil-liebsa tax-xemx. Hija biss kellha l-milja anzi l-fawwara tal-grazzja quddiem Alla. Hija biss giet intellgħa s-Sema bir-ruh u bil-ġisem. Hija biss, kif insibu miktub fil-Lumen Gentium paragrafu 68: "Hi sinjal jiddi ta' tama żgura u ta' farag għall-poplu ta' Alla fil-mixja tiegħu lejn is-sema".

Jalla dawn il-festi li jigu ċelebrati f'għieh il-Wisq kbira Vergni Mbierka Marija Assunta fit-tmien Parroċċi f'Malta u Għawdex ma jkunux biss bhala attività folkloristika, imma jkunu ta' għajnu sabiex kull qalb Maltija u Għawdxija titkebbes dejjem iżjed bin-nar ta' l-imhabba ta' Alla u tingħata aktar qima, għieh, gloria u fohrija lill-Omm tagħna Marija.

(ikompli minn paġna 43)

Bhala nsara u devoti ta' Marija nistgħu nidhlu aktar fil-profond u nistaqsu: X'wassal lil Marija biex tagħmel ir-rebha finali fuq il-mewt? Huwa t-tishib tagħha fil-qrib fil-misteru ta' Kristu. Permezz ta' mewtu Kristu għadda għal għand il-Missier rebbieh u gloriu fuq il-mewt. F'hajtu Sidna Ġesú Kristu weghidna li jekk nimxu warajh ser naghmlu rebha fuq il-mewt. Marija, li ssiehb ma' Kristu, jpartecipat fil-misteru tal-Għid, billi kienet imqajma mill-mewt u mehuda s-Sema.

L-aċċent tal-festa ta' l-Assunzjoni

Għalkemm tkellimna fuq il-mewt ta' Marija b'dana-kollu fil-festa ta' l-Assunzjoni, niċċelebraw id-dhul tagħha fil-glorja tas-Sema. Forsi xi hadd jafferma: Dawn huma diskussjonijiet bla siwi. Izda jekk inhobbu verament lil Marija, ikollna bilfors ninteressaw ruħna minn dak li għaddiet minnu.

Fuq kollox għandna naraw il-messaġġ ta' din il-festa. Bosta filosofi raw l-assurdità tal-hajja quddiem il-mewt. X'uhud staqsew: Għaliex il-bniedem ibati u jmut? Il-festa tat-Tluġ fis-Sema ta' Marija tghallimna li, min jgħix magħqud ma' Kristu, imut bit-tama li, kif huwa qam, ser iqajjem lilu mill-mewt. Din hija t-tama tan-nisrani.

BL

Bastion Lace

Maria Mizzi

Wholesaler and dealer in
Maltese Bobbin Lace

Bieb I-Imdina Street,
Citadel, Gozo, Malta.

Tel 2156 1471
2156 5363

E-mail: gozolace@email.com

Caffè del Mar

Marsalforn Bay, Island of Gozo - Tel: 21 558 461

Marsalforn Bay, Island of Gozo • Malta
Tel: (00356) 556196 / 555666 / 553323

Grech's Central Stores

Office:

Tel: 2155 66 33

Fax: 2155 36 45

Republic Street,
Victoria, Gozo - Malta

Kercem Road,
Victoria, Gozo - Malta

L-ASSUNTA LEJN IX-XAGHRA

poeżija ta'
Dun Ġużepp Saliba
29 ta' April 2006

Hamsin sena ghalaqt maghna
ja Regina tas-Smewwiet,
Ta' l-Iljun irregalawlna
l-ikbar wahda tal-ġrajjiet.

Jien niftakar din il-ghotja
meta kont fis-Seminarju,
kienet telghet hemm l-Assunta,
wara hidma ta' kalvarju.

Kemm-il darba lilha rajtha
hemm fin-niċċa tistenniena,
bosta nies quddiemha jharsu,
jitolbuha b'hegga, hniena.

Ferhanin wara jitolqu,
bil-ferh qлубhom mimlijin,
ghax f'ghajnejn l-Assunta sabu,
htigijethom imwettqin.

Illum harġet mill-Belt taghha,
reġġet waqfet go Savina,
fejn eluf bhal darba rawha,
lil din Ommna wisq hanina.

U hemmhekk ghamlulha laqgħa,
kemm b'diskorsi, u ghanjiet,
qabel telqet lejn ix-Xaghra,
l-ewwel darba fil-ġrajjiet.

Nista' ngħid li fraht bil-bosta
meta smajt l-Innu jindaqq,
jibqa' dejjem ġdid u sbejjah,
kull tifhir lilu jisthaqq.

Serbut nies telaq warajha
dir-Regina tas-Smewwiet,
hdejn l-Aurora hija waqfet,
qabel qabdet it-trejqiet.

U xi ngħidu għat-triq twila
li Marija minnha għaddiet
dik tax-Xatt u dik tax-Xaghra,
fejn matulhom, mixegħliet.

F'tal-Barmil fejn qed jistrieħu
dawk li hadmu biex tellgħuk,
raw minghandek it-tislma,
wara snin li wisq stennewk.

Bosta fjakkli rajt fi triqtek
lejn ix-Xaghra tal-Bambina,
b'liema hegga stennewk huma,
gawhra sbejha, Omm hanina!

U saflaħħar hemm fix-Xaghra,
l-Omm Assunta fost il-ferh,
messet l-art qalb bosta qtajja',
nixtequlha jiem ta' serh.

Nghid is-sewwa, kulhadd ferah
meta ġmiel ta' statwa żarhom
f'dak ir-ral tal-Bambina;
kemm xtaquha ġewwa darhom!

Dik il-pjazza tal-Vitorja
bilkemm wesgħet dawk in-nies;
nistgħu ngħidu li żgur ferhet,
għaliex qatt ma rat dal-qies.

Kemm dmugh hareġ minn ghajnejja
għall-kummenti li jien smajt,
dwar il-laqgħa li għamlulek,
bla ma nara lilek stajt.

U mill-bogh'd jien lejk inhares
ja Parroċċa tal-Bambina,
fejn bhalissa tinsab Ommna
statwa sbejha, wisq irżina.

Minn go dari segwejt kollox,
kemm quddiesa, purċissjoni,
ghax ir-radju qdieni sewwa,
żammni magħkom, f'ossessjoni.

Erga' lura hawn fir-Rabat,
hemm fil-knisja qalb is-Swar,
fejn il-merhla qed tistenna,
b'fidi soda, daqs l-azzar.

la femme

Ladies, teenage and
child boutique

Main Gate Street,
Victoria, Gozo, Malta.
Tel: 2156 6327 / 2155 8886
Fax: 2156 4215
Mob: 9947 0114

Ta Dolindo

George Farrugia

fi Piazza San Ġorġ tel.2155 1130

Għal isbaħ għażla ta' deheb isfar u
abjad ta' 18 il-karat.

Ftaħna hanut tal-fidda 925 Sterling
bieb ma' bieb mal-hanut tad-deheb.

Issibu l-isbaħ u l-orħos għażla ta'
Souvenirs ta' Preċett, Griżma u Tigijiet

NAF MIN KIEN

minn

Rev. George Mercieca

Jien naf min kien li ghamel dik il-forma tal-wieċ sabiħ li ghandek, holqien ġdid min kien li fassal u ha l-qies ta' hwejġek u mexa bhal namrat mieghek id f'id.

Naf sew min kien li melles haddejk torja u b'tal-qawsalla sbieħ biesek bl-ilwieni; min raxxax f'hub għajnejk l-ikhal tal-bahar, min għamlek l-isbah mara tal-holqien.

Naf sew min kien li tefa' fuqek harstu, ha grazzja mieghek, b'kull karizma mliki; min kien li fetah berah qalbu mieghek u bhal għarus mar kull sigriet uriek.

Naf sew min kien li għazlek fost in-nisa u riedek l-omm żagħżugħa tiegħu tkun; min kien li ried jtkennen fl-ghorfa tiegħek, jitbennen u jtifissed f'gufek shun.

Ben sew jien naf min kien li riedek fejnu, min xorob minn ta' sidrek il-halib; min hejja għalik it-tron biex ipattilek ta' kemm miegħu għamilt taht is-salib.

Kien is-Sultan etern li sa mill-bidu għattiek bi shaba, libbsek b'dawl ix-xemx, għamlek tan-nar kolonna biex iddawwal, bhal sigra nar huġġieġa, ma tintemmx.

Kien l-Arkitett etern li halaq kolloxx u għamel id-disinji tas-smewwiet; kien il-Hajjat etern li fassal hwejġek u sawwar dik l-ikona hekk kif ried.

Kien il-Bennej etern li bena l-Arka tal-Patt il-ġdid, Santwarju, Tempju kbir, minn dak ta' Salamun aqwa fil-glorja, issahhar hekk kif naqqxek, int u ssir.

Kien il-Poeta etern li għanna fuqek il-versi li minn qalbu hargu shan kitblek l-isbah strofi l'int nebbahltu u kantahomlok b'fomm l-oghla sultan.

Kien dak il-Mużiċist etern li daqqlek b'ta' David l-arpa fina, jagħtu r-ruh, in-noti hekk helwin ta' l-Una Gloria li sa fl-għajnejn ta' l-Angli jnixxu d-dmugh.

Int dhalt il-Katidral 50 sena ilu. Kemm nies tul dawn is-snin minn hawn għaddew! U tagħna l-oghla maqdes bdiltu f'genna ta' art, bhal f' Lourdes ta' Għawdex ġmieghi ġew.

Int kellek elf raġun li ridt hawn tidhol Marija, biex turina l'Inti l-Omm tal-gżira tagħna fqira li habbitek u trid lilek Patruna tibqa' żzomm.

29 TA' APRIL 1956 - 2006

minn
Mario Attard

Insellimlek, o sbejha Sultana,
Dawn l-ghajnejn, bi sbuhitek mgħaxxqin,
dan il-fomm, qatt ma jixba' li jfahhrek,
inti l-ghożża u għawhret l-Ghawdxin.

Sa minn dejjem dal-poplu kien għazlek,
u sejjahlek f'kull waqt ta' tigrīb,
lilek ried, biex Patrūna tal-gzejjer,
ghax kien jaf li fik faraġ isib.

U hawn bnewlek, fost l-isbah mit-tempji,
biex il-qima li jisthoqq jagħtuk.
Hawn fost l-oghla ta' Ghawdex il-qcaċet,
f'Katidral huma riedu jpoġġuk.

Hamsin sena għaddew minn dil-grajja,
u l-ulied fejnek hawn jiehdu r-ruh,
u għal darb'ohra, dil-ġemgħa herqana,
harget tifrah, b'ghajnejha fid-dmugh.

Għax kif tista', dil-qalb tibqa' siekta?
X'hin bl-imhabba, dir-ruh b'ferh ittir.

Kif qatt jista' dal-fomm qatt jinteba?
Meta bih nista' ntik tant tifhir.

Dik il-harsa ta' wiċċek sabiha,
hubb ghajnejk, żghar, harsithom 'l fuq,
Biex turilna pajjiżna tas-sema,
fejn int l'Alla diġa' qieghda dduq.

Dawk idejk imghollija lejn l-Gholi,
ghax tul haġtek żammejtu fil-qalb.
U fil-mewt dak il-ġisem le thassar,
Kif kont m'Alla magħquda fit-talb.

B'dawn l-idejn, xtaqt li jien immis wiċċek,
kif il-hlewwa tas-sema fil-qrib.
U r-riġlejn qed johduna wara ismek,
ghaliex żgur tiegħi l-omm fik insib.

U mela ejja, ja poplu tal-gzejjer,
ejja ifrah, b'din l-omm tas-smewwiet,
Ohroġ mela, ha tisma', ha tara,
l-akbar, l-ohla, fost l-isbah hlewwiet.

Cariano

Modern & Classic Frames
Paintings, Arazzi, Prints, Engravings

Triq Qasam San Ġorġ, Victoria, Gozo
Tel: 21562717 Fax: 21562718 Mob: 79998765

DIN GHALIK...

minn
Matthew Sultana

Din hija l-ghanja li ssejjah lil ismek,
Kif frott ta' guf jaqbeż mal-vuċi ta' l-omm,
Tfakkarni kif meta fil-bieb il-kbir naghrfek,
Tahkimni minn dehxa li nifsi izzomm.

Din hija il-ghanja li ssejjah lil ismek,
Kif tifel qed jolfoq, jithabat jghid "ma",
Tfakkarni fl-iljieli ta' meta kont bżonnok,
Ta' meta ghalija, int kont sigurtà.

Din hija l-ghanja li ssejjah lil ismek,
Kif qlub f'lejl ta' mhabba isejhu 'l xulxin,
Tfakkarni fin-namra ta' lejl l'ghaddej mieghek,
Quddiemek bil-pinna, qattajt l-isbah hin.

Din hija il-ghanja, din hi l-istess ghanja,
Li int għogbok tghanni lill-wisq kbir ghannej,
Jien lilek qed ngħanni, illum biex int tghinni,
F'dil-girja li tmiemha mhux hliet il-Mulej.

Hu ohla miz-zokkor,
Bnin iktar mill-hobż,

Shun aktar mill-ftira,
Shih iktar mill-bronż,
Idoqq daqs qanpiena,
U isbah bil-kbir,
'il fuq minn kull torri,
U kull haġa li ttir,
Għax dak haġu Alla,
Dak ismek sabih,
L-artist u l-poeta,
Li jpingi bir-rih,
U gismek b'dik ruhek,
Servielu ta' tila,
Bjex nefah nifs fuqek,
B'kemm kellu il-hila
In-nifs ta' l-ispirtu,
Bih sawrek u haġek,
U żejnek b'dak ismek,
Li jixhed min ghamlek.

Xempju ta' kburija,
Konferma ta' bla htija,
Assunta 'l fuq mgħollija
Xi għmiel ta' isem – Marija!

Great reductions on school bags - up to 50% OFF

PLAYPEN

Toys & Stationery

30, Main Gate Street, Victoria, Gozo. Tel: 2156 1107

*Toys, Gifts & Novelities, Cards for all Occasions
Designer Satchels & Accessories, New Back to School Stock just arrived,
Coloured & B&W Photocopy, Binding & Lamination
Goggles & Flippers & Swimming Aids.*

DJARJU TAL-PARROĊĊA

1 TA' LULJU 2005 - 30 TA' ĠUNJU 2006

minn
MAXIMILLIAN GRECH

Lulju 2005

- 1 Habtet l-ewwel Ġimgha tax-xahar u għaldaqstant fil-ghaxija fil-Katidral kien hemm l-adorazzjoni komunitarja u l-quddiesa.
- 3 Il-ġbir kollu li sar matul il-quddies kien b'riżq il-festi esterni ta' Santa Marija. Matul din il-ġimgha sar avvż lill-ġenituri li għandhom lil uliedhom elegibbli li jirċievu s-Sagramenti ta' l-Ewwel Tqarbina u l-Ġriżma ta' l-Isqof fil-knisja Katidrali fis-sena 2006 sabiex jirreġistraw lil uliedhom fl-Uffiċċju Parrokkjali.
- 4 Inghata bidu għas-Summer Club li sar fiċ-Ċentru Parrokkjali. Dan sar fuq bażi ta' tliet darbiet fil-ġimgha: it-Tnejn, l-Erbgha, u l-Ġimgha, tul ix-xhur ta' Lulju u Awwissu. Rev. Fr Rueben Micallef kien il-persuna responsabbli minn din l-inizjattiva ġdida għall-parroċċa tal-Katidral.
- 6 Fl-okkażjoni ta' l-Għaxar Erbgha ta' Santa Marija giet iċċelebrata quddiesa bl-omelija mill-Arċipriet tax-Xewkija, Mons. Carmelo Mercieca.
- 8 Giet organizzata mawra f'Malta għat-Trade Fair. Tul din il-mawra kien hemm ukoll hin liberu għax-xopping f'Bugibba.
- 12 Il-Parroċċa tal-Katidral organizzat hargha għall-Anzjani. Kienet iċċelebrata quddiesa fil-Kappella ta' Sant' Anna, id-Dwejra u wara, kien hemm hin liberu fl-istess bajja pittoreska. Aktar tard, kien hemm light refreshments fl-Odyssey Bar & Restaurant, M'forn.
- 13 Fl-okkażjoni tal-Hdax-il Erbgha ta' Santa Marija saret quddiesa bl-omelija mill-Arċipriet tax-Xewkija, Mons. Carmelo Mercieca.
- 15 Saret attività għall-Istudenti ta' Forms

2,3,4 & 5 f'Kemmuna.

- 19-20 Saret il-ġabra għall-festi interni ta' Santa Marija mid-djar tal-parroċċani mill-persuni inkarigati mit-tqassim tal-bulettini.
- 22 Sar *High Tea* u Tombla organizzata mill-Parroċċa tal-Katidral fil-Crystal Palace, M'forn.
- 20 Fl-okkażjoni tat-Tnax-il Erbgha ta' Santa Marija saret quddiesa bl-omelija mill-Arċipriet tax-Xewkija, Mons. Carmelo Mercieca.
- 27 Fl-okkażjoni tat-Tlettax-il Erbgha ta' Santa Marija giet iċċelebrata quddiesa bl-omelija mill-Arċipriet tax-Xewkija, Mons. Carmelo Mercieca.
- 28 Il-Parroċċa tal-Katidral organizzat seminar bi thejija għall-festa ta' Santa Marija bit-tema "Il-Familja... x'futur?" fid-Dar Manresa, Victoria. Dan tmexxa mid-direttur tal-Moviment ta' Kana Fr Loiuis Camilleri.
- 29 Saret konċelebrazzjoni fil-knisja tar-Ragħaj it-Tajjeb, mill-Vigarju Generali u Arċidjaknu, Mons. Giovanni B Gauci bis-sehem tal-Cathedral Youth Choir bħala ċelebrazzjoni tal-festa ta' Santa Marija fost il-parroċċani li joqogħdu fl-inhawi taċ-Ċawla.
- 30 Tqassam il-programm tal-festi solenni f'ġieħ Santa Marija, Patruna speċjali tal-gzejjer Maltin, programm li jkopri l-perjodu mill-24 ta' Lulju sat-22 ta' Awwissu 2005. Quddiesa fl-okkażjoni ta' Jum il-Persuni Kkonsagrati minn Mons. Salv Debrincat, Kanċillier. Ha hsieb janima l-quddiesa l-Cathedral Youth Choir

bis-sehem ta' l-Ispigolatrici della Chiesa. Wara l-quddiesa, kellna siegha adorazzjoni ghall-persuni kkonsagrati li tmexxiet mill-istess Spigolatrici della Chiesa.

Radju Katidral beda jxandar fuq skeda itwal ghall-jiem tal-festa.

- 31 Filghodu sar marċ mill-Banda Ċittadina Leone miċ-Ċentru sal-knisja Katidrali u wara sar il-hruġ ta' l-Istatwa ta' Santa Marija min-nieċa fost il-kant ta' l-innijiet marjani. Dun George Mercieca qara l-poeżija tradizzjonali tiegħu li kienet iġġib l-isem 'Rajniek, Marija'. Wara l-hruġ min-nieċa ta' Santa Marija, sar il-ftuh uffijjali tal-wirja bl-isem '50 sena fil-Katidral ta' Ghawdex' minn Dr. Michael Caruana, President tas-Socjetà Filarmionika Leone li ttelghet fil-Banca Giuratale, Pjazza Indipendenza, Victoria. It-tberik tal-wirja sar minn Mons. Dr Joe Vella Gauci, l-Arċipriet tal-Katidral.

Il-lum inghata bidu għall-Kwindiċina ta' Santa Marija. Matul il-jiem kollha tal-Kwindiċina filghodu kienet iċċelebrata quddiesa fis-7.00am mir-Rev.mu Kapitu u tkomplet sa lejlet il-festa. Filghaxija, kienu mistiedna t-ftal tal-parroċċa sabiex flimkien jagħmlu l-mixja spiritwali tal-kwindiċina tagħhom li tressaqhom lejn Ommna Marija Assunta. Matul dawn il-jiem ta' Kwindiċina, inghataw hafna rigali sbieħ u f'kull ġurnata għalihom is-servizz tal-minibus. Il-quddiesa ta' l-ewwel jum tal-Kwindiċina, Jum il-benefatturi hajjin u mejtin, tmexxiet minn Mons. Carmelo Refalo, Arċipriet tax-Xaghra u kienet skond l-intenzjoni tal-benefatturi hajjin u b'suffraġju tal-benefatturi u parruċċani li mietu matul din l-ahhar sena. Ha sehem il-Chorus *Ecclesiae Cathedralis*.

Awwissu 2005

- 1 Jum il-Persuni bi bżonnijiet speċjali. Quddiesa mill-Arċipriet tax-Xaghra, Dun Karm Refalo li għaliha kienu

mistiedna l-persuni bi bżonnijiet speċjali tal-parroċċa u dawk li jattendu l-Adult Training Centre, bis-sehem tal-Cathedral Youth Choir. Wara, sar party għalihom fil-Pjazza tal-Katidral.

- 2 Il-lum habat it-tieni anniversarju mit-tberik tal-qniepen.

Jum l-Istudenti, Żgħażaġh, u l-Ispartivi. Quddiesa tal-Kwindiċina mmexxija minn Dun Karm Refalo, Arċipriet tax-Xaghra, u li għaliha kienu mistiedna b'mod speċjali l-istudenti ta' Forms 2, 3, 4 u 5, iż-żgħażaġh l-players u s-supporters ta' l-SK Victoria Wanderers, bis-sehem tal-Cathedral Youth Choir. Wara l-quddiesa ġew organizzati il-*Giocchi senza frontiere* mill-SK Victoria Wanderers għal kulhadd fil-Pjazza tal-Katidral. F'din l-okkażjoni l-Arċipriet Joe Vella Gauci f'isem il-parroċċa ppreżenta hames trophies lill-ahjar players tas-sena ta' l-SK Victoria Wanderers – kbar, under-21, under-16, under-14, u under-12.

- 3 Jum il-Morda u l-Anzjani. Fil-ghodu, saru żjarat lill-morda u l-anzjani rikoverati fl-Isptar Ġenerali ta' Ghawdex u fil-Kliniċi Privati.

Fil-ghaxija saret adorazzjoni immexxija mill-grupp ta' l-Abbatini u Vokazzjonijiet tal-Parroċċa bis-sehem tat-ftal ta' l-Ewwel Tqarbina u l-Grizma ta' l-Isqof. Wara ġiet iċċelebrata quddiesa ta' l-Erbatax-il Erbgha ta' Santa Marija, bis-sehem ta' l-Anzjani minn Dun Karm Refalo, Arċipriet tax-Xaghra. F'din il-quddiesa ġie amministrat is-Sagrament tal-Grizma tal-Morda lill-anzjani li kienu preżenti u wara kien hemm party għalihom fl-Annexe tal-knisja Katidrali. Ha sehem il-Cathedral Youth Choir.

- 4 Jum l-Ewwel Tqarbina u l-Grizma ta' l-Isqof. L-E.T. Mons Isqof Nikol Ġ. Cauchi amministra s-Sagrament ta' l-Ewwel Tqarbina u l-Grizma ta' l-

- Isqof lit-tfal tal-Parroċċa. Ha sehem il-Cathedral Youth Choir.
- 5 Jum il-Karità. Quddiesa tal-Kwindiċina minn Dun Karm Refalo, Arċipriet tax-Xaghra, bis-sehem tal-Cathedral Youth Choir. Wara, kellna l-Stagecoach Mega Concert fil-Pjazza tal-Katidral. Dan il-kunċert sar b'riżq wheelchair elettroniku li nxtara lil Adonai Mario Gatt.
- 6 Jum ir-Reliġjużi u l-Ghaqdiet Kattoliċi. Fil-ghaxija saret il-quddiesha tal-Kwindiċina mill-Arċipriet tax-Xaghra Dun Karm Refalo, bis-sehem tar-Reliġjużi u l-Ghaqdiet Kattoliċi. Ha sehem il-Cathedral Youth Choir.
- 7 Jum il-Familja, l-Ex-parruċċani u l-Emigranti. Fil-ghodu saret quddiesha għaż-Żgħażaġh minn Dun Karm Refalo; din il-quddiesha giet animata mill-grupp Crossbows tal-Fgura Youth Centre.
- Kmieni wara nofsinhar Mons Giovanni B Gauci, Vigarju Ġenerali, ta l-pussess lir-Rev.mu Mons Joseph Bezzina bħala kanonku tal-Kapitlu Katidrali.
- Fil-ghaxija saret il-quddiesha tal-Kwindiċina minn Dun Karm Refalo, Arċipriet tax-Xaghra. Għal din iċ-ċelebrazzjoni kienu mistiedna l-koppji li żżewġu matul dik l-aħhar sena u dawk kollha li kienu qed jiċċelebraw l-10, l-20, il-25, it-30, l-40, u l-50 anniversarju taż-żwieġ tagħhom u l-ex-parruċċjani li jinsabu joqogħdu f'diversi parroċċi f'Malta u f'Għawdex, kif ukoll l-emigranti. Ha sehem janima l-quddiesha l-kor Voci Angeliche tal-Parroċċa tax-Xaghra. Saret ukoll l-ikla tradizzjoni tal-Festa fil-Pjazza tal-Katedral organizzata mis-Socjetà Filarmonika Leone.
- 8 Jum it-Trabi, it-Tfal, l-Abbatini u l-Grupp tal-Vokazzjonijiet. Quddiesha għat-tfal kollha tal-Parroċċa mill-Arċipriet Joe Vella Gauci fejn amministra wkoll is-Sagrament tal-Magħmudija. Għal din iċ-
- ċelebrazzjoni kienu mistiedna l-ġenituri li għamdu lit-trabi tagħhom fil-Katidral matul din l-aħhar sena. Fi tmiem il-quddiesha t-trabi ġew ipprezentati lil Santa Marija u wara ittellghu bix-xorti xi rigali fost dawn it-trabi preżenti. F'din il-quddiesha saret ukoll il-vestizzjoni ta' l-abbatini l-ġodda tal-parroċċa u hađu premju l-aħjar żewġ studenti minn kull ċentru tad-duttrina li għandna fil-parroċċa. Ha sehem il-Cathedral Youth Choir. Wara sar Barbecue kbir għat-tfal fil-Pjazza tal-Katidral.
- 9 Jum il-Parroċċa tal-Katidral u s-Socjetà Filarmonika Leone. Quddiesha tal-Kwindiċina mid-direttur Spiritwali tas-Socjetà Filarmonika Leone Dun George Mercieca, bis-sehem tal-Banda Cittadina Leone, il-Chorus Ecclesiae Cathedralis, u l-Cathedral Youth Choir. Waqt il-quddiesha sar it-tberik ta' l-istrumenti l-ġodda tal-Banda Leone.
- 10 Il-Hmistax-il Erbgħa ta' Santa Marija u Jum il-Qdusija tas-Sacerdoti. Quddiesha ta' Radd il-Hajr minn Mons Ġużeppi Farrugia Dimech, fl-okkażjoni tal-50 anniversarju mill-ordinazzjoni sacerdotali tiegħu. Niseġ l-omelija ta' l-okkażjoni Mons Giovanni B Gauci, Arċidjaku tal-Katidral u Vigarju Ġenerali. Ha sehem il-Chorus Ecclesiae Cathedralis.
- 11-13 Tridu Solenni. L-Omelija tat-Tridu saret minn Dun Fabio Attard sdb.
- 14 Lejlet il-Festa. Fil-ghodu saret konċelebrazzjoni Pontifikali mmexxija mill-E.T. Mons. Giuseppe Nazzaro, Vigarju Appostoliku fis-Sirja, flimkien mar-Rev.mu Kapitu bis-sehem tal-Chorus Ecclesiae Cathedralis. Fi tmiem il-quddiesha tkanta t-Te Deum ta' għeluq il-Kwindiċina. Fl-10 kienet iċċelebrata quddiesha għat-tfal kollha tal-Parroċċa mill-Arċipriet Mons Joe Vella-Gauci. Wara l-quddiesha t-tfal immarċjaw

ghall-każin tas-Soċjetà Filarmonika Leone akkumpanjati mill-Banda fejn sar 'party' ghalihom.

Fil-ghaxija saret it-Traslazzjoni Pontifikali tar-relikwa tal-Madonna mill-E.T. Mons. Nikol Ġ. Cauchi flimkien mar-Rev.mu Kapitu tal-knisja Katidrali, l-Ghasar, u funzjoni Ewkaristika bil-Barka Sagramentali.

Aktar tard saret konċelebrazzjoni pontifikali mill-E.T. Mons. Silvestru Magro, Isqof ta' Benghazi, b'radd il-hajr lil Alla fl-okkażjoni tat-30 anniversarju mill-inkurunazzjoni tal-kwadru titolari ta' l-Assunta. Ha sehem il-Chorus Ecclesiae Cathedralis. Wara bdiet għall-ewwel darba velja ta' talb fil-Pjazza tal-Katidral minn Fr Franco Fenech flimkien mal-Grupp Imhabba Divina.

- 15 L-Għid ta' l-Assunta. Il-quddies kien fl-4.15 am, 5.45 am, 6.30 am, 7.15 am, 8.00 am, 9.00 am (Pontifikal), 10.30 am, 11.15 am, 12.00, 1.00 pm u 5.00 pm. Fit-8.00 am tqaddset quddies fuq il-muntanja ta' Gelmus minn Dun George Mercieca għal dawk kollha involuti fin-nar.

Il-konċelebrazzjoni Pontifikali tmexxiet mill-Isqof Nikol Ġ. Cauchi flimkien mal-Kapitu Katidrali. Fi tmiem il-Pontifikal nġatit l-Barka Appostolika minn Mons Isqof bir-rebħ ta' l-Indulġenza Plenarja. Kienet esegwita l-quddies Missa in Solemnitate Sanctae Mariae Assumptae ta' Maestro Joseph Sammut.

Fil-ghaxija, il-Vigarju Ġenerali, l-Arċidjaku Giovanni B. Gauci mexxa l-Ghasar Solenni u wara funzjoni Ewkaristika bil-Barka Sagramentali. Fis-6.30 pm bdiet hierġa l-purċissjoni bl-istatwa devota u artistika ta' Santa Marija bis-sehem tar-Rev.mu Kapitu, il-kleru u s-seminaristi tad-djoċesi mmexxija mill-E.T. Mons. Silvestru Magro, Isqof ta' Benghazi. Waqt li l-istatwa ta' Santa Marija kienet fil-bieb

il-kbir indaqq l-innu immortal A Maria Assunta mill-Banda Ċittadina Leone bis-sehem tal-Kor, tenur, u baritonu. Il-Banda Ċittadina Leone akkumpanjat il-purċissjoni.

Fl-10.30 pm folla enormi fil-Pjazza tal-Katidral u fuq is-swar ta' Ċittadella taw l-aħħar tishima tagħhom lill-Assunta fid-dhul tagħha fil-Katidral ta' Għawdex bil-kant ta' l-Ave Marija. F'din l-okkażjoni inġatit il-Barka Sagramentali minn Mons. Joseph Bezzina. Kien hemm ukoll spetaklu meraviljuż u singolari ta' loġħob tan-nar ta' l-ajru minn fuq l-gholja ta' Gelmus koordinat mill-Vampa Organisations li seta' jitgawda tajjeb hafna mill-folla li kienet qed tassisti għad-dhul ta' l-istatwa.

- 21 Il-lum ixandar il-programm "Nagħmlu festa" fuq Net TV. Dan il-programm kien ġie ffilmat waqt il-festa ta' Santa Marija, li ġiet iċċelebrata fil-Katidral, it-Tnejn 15 ta' Awwissu 2005.

- 22 Quddies ta' radd il-hajr bl-evalwazzjoni tal-festa mill-Arċipriet Joe Vella-Gauci. Wara l-quddies, l-istatwa ta' Santa Marija ddahhlet fin-niċċa tagħna fost il-kant ta' l-innijiet marjani u wara kien hemm barbecue ta' l-gheluq tal-festi fil-Pjazza tal-Katidral.

Settembru 2005

- 4 Il-ġbir kollu li sar matul il-quddies kien b'riżq il-festi esterni ta' Santa Marija. Fil-harġa tal-bullettin ta' din il-ġimgha, inġatit r-rendikont tal-ġbir b'riżq il-festi interni ta' Santa Marija 2005.

- 8 Fl-okkażjoni tal-festa tal-Vitorja l-quddies fil-knisja Katidrali kien iċċelebrat fl-istess hinijiet tal-Hadd: fl-4.45am, 5.45am, 6.45am, 7.45am, 9.00am, 10.00, 11.00am, 12.00pm, 5.00pm, 6.00pm, u 7.15pm.

- 13 Organizzata harġa għall-anzjani, b'quddies iċċelebrata fil-knisja tal-

- Kapuċċini fl-okkażjoni tal-festa tal-Madonna tal-Grazzja; wara saret viżta lill-Madonna ta' Fatima fl-okkażjoni tal-hames dehra. Din il-harġa giet fi tmiemha b'light refreshments fil-Country Terrace, l-Imġarr.
- 16 Habat il-141 Anniversarju mit-twaqqif tad-Djoċesi u minn meta l-Matriċi u Kollegġjata ta' Ghawdex giet mghollija ghad-dinjata ta' Katidral mill-Beatu Papa Piju IX bil-bolla 'Singulari Amore'.
- Il-Parroċċa tal-Katidral organizzat harġa f'Malta għall-istudenti ta' Forms 2-5 u għall-Abbati. Din kienet tikkonsisti fi żjara f'Popeye Village u Bugibba. Giet iċċelebrata quddies fil-knisja tal-Manikata.
- 21 Habat it-308 anniversarju minn meta Dun Nicolo Cassia Magri, l-Arċipriet tal-knisja Matriċi u Kollegġjata ta' Ghawdex, poġġa l-ewwel ġebba tal-knisja ta' Ghawdex.
- 22 Coffee Morning organizzat mill-parroċċa tal-Katidral fil-Crystal Palace, Marsalforn.
- 26-30 Fil-knisja Katidrali ta' Ghawdex giet organizzata is-Sajda Mużewmina mis-Soċjetà tad-Duttrina Nisranija M.U.S.E.U.M.

Ottubru 2005

- 1 Sar lejl ta' talb u adorazzjoni fl-okkażjoni tal-festa tal-Madonna tar-Rużarju li kien immexxi mill-Grupp Ewkaristiku Ghawdexi. Il-lejl beda b'quddies fit-8.00pm u ntemm b'quddies oħra f'nofs il-lejl.
- 2 Festa tal-Madonna tar-Rużarju. Quddies mill-Kan Joseph Cauchi, bl-omelija ta' l-okkażjoni bis-sehem tat-tfal ta' l-Ewwel Tqarbina u l-Griżma ta' l-Isqof. Ha sehem il-Chorus Ecclesiae Cathedralis. F'din l-okkażjoni l-arċipriet ġedded il-mandat tat-tagħlim tad-duttrina lill-katekisti tal-parroċċa. Wara inżammet il-Purċissjoni-Pellegrinaġġ bl-istatwa tal-Madonna tar-Rużarju mmexxija

mill-Vigarju Generali Giovanni B. Gauci, Arċidjaknu tal-Kapitlu Katidrali. Fi tmiem il-purċissjoni nġatat l-Barka Sagramentali.

Il-ġbir kien b'riżq il-festi esterni ta' Santa Marija.

- 3 Reġġet bdiet il-quddies għat-tfal fiċ-Ċentru Parrokkjali, mit-Tnejn sal-Gimgha fil-5.00pm, u fil-Katidral kull nhar ta' Sibb fis-6.00pm.
- 7 Habtet l-ewwel Gimgha tax-xahar u għaldaqstant fil-ghaxija fil-Katidral saret l-adorazzjoni komunitarja u l-quddies.
- 10 Saret l-ewwel laqgħa fil-parroċċa għat-tfal tal-Griżma ta' l-Isqof.
- 11 Habat il-289 Anniversarju mill-Konsagrazzjoni tal-Katidral. Fis-7.15pm Mons Isqof mexxa konċelebrazzjoni ta' Radd il-Hajr flimkien mar-Rev.mu Kapitlu Katidrali. Ha sehem il-Chorus Ecclesiae Cathedralis.
- Inżammet l-ewwel laqgħa għat-tfal ta' l-Ewwel Tqarbina.
- Giet organizzata harġa għall-anzjani tal-parroċċa. Giet iċċelebrata quddies fis-Santwarju tal-Madonna ta' Pinu u saret żjara lill-Madonna tal-Patroċinju. Din il-harġa intemmet b'hin liberu fil-Bajja ta' Marsalforn u light refreshments ġewwa l-Lantern Bar & Restaurant.
- 14 Kien hemm attività għall-istudenti ta' Forms 2-5. Din bidet b'quddies fil-Katidral u wara Night Hike.
- 15 Mons. Isqof mexxa quddies fil-Katidral fl-okkażjoni tal-'Breast Cancer Awareness Campaign 2005'.
- 21 Festa ta' Sant'Orsla. Kon-titular tal-knisja Katidrali flimkien ma 'l-Assunzjoni ta' Marija fis-sema u Patruna ta' Ghawdex. Konċelebrazzjoni mill-Isqof Nikol Ġ. Cauchi bis-sehem tal-Chorus Ecclesiae Cathedralis.
- 23 Il-Ġurnata Mondjali Missjunarja. Il-ġbir kollu li sar waqt il-quddies tal-lum kien b'riżq l-artijiet tal-missjoni.

- 25 Coffee Morning organizzat mill-parroċċa tal-Katidral fil-Crystal Palace, Marsalforn.
- 27 Seminar organizzat mill-Parroċċa fl-okkażjoni ta' l-gheluq tas-sena ta' l-Ewkaristija bit tema 'Kif nghixu l-Ewkaristija'. Dan is-seminar sar f'Dar Manresa fil-Belt Victoria u tmexxa minn Dun Frans Refalo.
- 28 Laqgħa ta' talb u formazzjoni għall-istudenti sixth formers u żgħażaġħ oħra li spiċċaw il-Form 5. Din l-ewwel laqgħa tax-xorta tagħha tmexxiet minn Dun Rueben Micallef u saret fl-Annexe tal-knisja Katidrali.
- 29 Sar kunċert korali bis-sehem ta' "The Girls and Men of Norwich Cathedral Choir" fil-knisja Katidrali ta' Ghawdex. F'dan il-kunċert ġew eżegwiti xoghlijiet muzikali u korali miktuba matul dawn l-aħħar 500sena minn William Byrd, Thomas Tallis, Henry Purcell, William Harris, Benjamin Britten u Michael Tippett. Dan il-kunċert sar bil-korteżija tal-Kapitli Katidrali u bil-kollaborazzjoni tal-Parroċċa tal-Katidral u l-Katidral ta' Norwich.

Novembru 2005

- 1 Konċelebrazzjoni Pontifikali mmexxija mill-ET Mons. Isqof, fl-okkażjoni tal-Festa tal-Qaddisin Kollha, bis-sehem tar-Rev.mu Kapitlu tal-Katidral. Ha sehem il-Chorus Ecclesiae Cathedralis. Habat il-55 anniversarju minn meta l-Papa Piju XII ipproklama bħala Domma ta' Fidi t-Tluġħ fis-Sema ta' Marija bir-ruh u l-ġisem. Il-Parroċċa tal-Katidral organizzat hargħa f'Malta. Giet iċċelebrata quddies fil-Kappella tar-Redentur ta' l-Isla, u wara żaru l-monti tal-Birgu, il-Belt, l-Iklin u Ghajn Tuffieħa.
- 2 Konċelebrazzjoni Pontifikali fl-okkażjoni tal-Għid ta' l-Imwiet, mmexxija mill-ET Mons. Isqof, fl-

okkażjoni tal-Festa tal-Qaddisin Kollha, bis-sehem tar-Rev.mu Kapitlu tal-Katidral. Ha sehem il-Chorus Ecclesiae Cathedralis. Matul dan il-jum il-quddies fil-Katidral kien iċċelebrat f'dawn il-hinijiet: fil-5.00am, 5.20am, 5.40am, 6.00am, 6.20am, 6.40am, 7.00am, 7.20am, 7.40am, 8.00am, 8.20am, 8.40am, 9.30am(Ċentru), 9.50am (Ċentru), 12.40pm, 1.00pm, 1.20pm, 6.00pm u 7.15pm.

- 6 Il-ġbir kien b'riżq il-festi esterni ta' Santa Marija.
- 7 Inżammet it-tieni laqgħa għat-tfal li ser jiċievu l-Ewvel Tqarbina.
- 8 Inżammet il-laqgħa għall-istudenti li ser jirċievu is-Sagrament tal-Konfermazzjoni. Organizzata hargħa għall-anzjani, b'quddiesa ċċelebrata fiċ-ċimiterju ta' Santa Marija u light refreshments f'St. Patrick's ix-Xlendi. Mill-lum fetaħ il-bookings għall-intenzjonijiet tal-quddies għas-sena 2006.
- 11 Attività għall-istudenti ta' Forms 2, 3, 4 & 5. Inżammet quddies fil-Kappella ta' Santa Barbara, fejn ftakru fl-għeżiež mejtin tagħhom u wara saret attività soċjali għalihom.
- 13 Tnehdiet kampanja ta' ġbir ta' fondi b'riżq żewġ monumenti tal-bronż li jfakkru lill-Papa Piju IX u lill-Papa Gwanni Pawlu II, wieħed mill-proġetti artistici li tnehdew biex jikkommemoraw il-festi ċinkwantenarji.
- 19-20 Sar iċ-censiment ta' l-Attendenza għall-Quddies tal-Hadd. Mons. Isqof Nikol Cauchi mexxa l-pontifikal tas-sollenità ta' Kristu Sultan bis-sehem tar-Rev.mu Kapitlu tal-knisja Katidrali. Ha sehem il-Chorus Ecclesiae Cathedralis. Il-ġbir li sar waqt il-quddies tal-lum kien b'riżq il-karità. Il-parroċċa tal-Katidral hadet sehem fil-Korteo ta' Kristu Re u fil-

- manifestazzjoni djoċesana li giet organizzata fil-kumpless Sportiv.
- 22 Coffee Morning organizzat mill-parroċċa tal-Katidral fil-Crystal Palace, Marsalforn.
- 25 Attività għas-Sixth Formers u żgħażaġh oħra li spiċċaw il-Form 5.
- 26 Lejl ta' talb u adorazzjoni bi thejġija għall-Milied mill-Grupp Ewkaristiku Għawdx. Il-lejl beda b'quddiesa fit-8pm u ntemm b'quddiesa oħra f'nofs il-lejl.
- 27 Il-QT il-Papa Benedittu XVI għoġbu jahtar lil Mons Mario Grech bħala it-tmien Isqof tad-Djoċesi ta' Għawdex u s-suċċessur ta' l-E.T. Mons. Nikol Ġ. Cauchi wara li dan kien ippreżenta riżenja tiegħu mill-kariga ta' Isqof ta' Għawdex, minhabba raġuni ta' età. Mons. Mario Grech gie ppreżentat bid-dokument tal-hatra bħala l-Isqof il-ġdid tad-Djoċesi mir-rappreżentant tan-Nunzu Apostoliku f'Malta fil-preżenza ta' Mons. Nikol Cauchi u sacerdoti oħra fil-Kurja ta' Għawdex. Tqassam il-programm tal-Milied bid-dettalji kollha tal-funzjonijiet reliġjużi u l-attivitajiet soċjali u kulturali li nżammu f'dawn il-jiem ta' festa fil-parroċċa tagħna. Il-quddiesa ta' l-ewwel Hadd ta' l-Avvent tmexxiet minn Fr. Frans Refalo.

Diċembru 2005

- 2 Habbet l-ewwel Ġimgha tax-xahar u għaldaqstant fil-ghaxija fil-Katidral saret l-adorazzjoni komunitarja u l-quddiesa.
- 3 Nofs ta' nhar ta' talb bi thejġija għall-Milied għat-tfal li ser jirċievu s-Sagrament tal-Konfirmazzjoni.
- 4 Il-ġbir kien b'riżq il-festi esterni ta' Santa Marija. Il-quddiesa tat-tieni Hadd ta' l-Avvent tmexxiet minn Dun Franz Refalo.
- 6 L-E.T. Mons. Nikol Ġ. Cauchi amministra l-Ministeru tal-Letterat lis-Sem. Joseph M Vella u l-ministeru tal-Akkolitat lis-Sem Joshua Muscat u Michael Curmi

- 8 Sollennità ta' l-Immakulata Kunċizzjoni. Il-quddies kien fl-istess hinijiet tal-Hadd. Fit-7.45am saret Konċelebrazzjoni Pontifikali mmexxija mill-E.T. Mons Isqof Nikol Ġ. Cauchi.
- 10 Nofs ta' nhar ta' talb bi thejġija għall-Milied għat-tfal li ser jirċievu l-Ewwel Tqarbina. Filghaxija Mons. Isqof Nikol Cauchi mexxa konċelebrazzjoni ta' radd il-hajr fl-okkażjoni tal-beatifikazzjoni ta' Suor M Crocifissa, il-fundatriċi tas-Sorijiet Karmelitani. Ha sehem il-Chorus Ecclesiae Cathedralis. Ittella' kunċert ta' Muzika Sagra mill-Arkivju tal-Katidral organizzat mis-Socjeta' Filarmonika Leone bħala parti mill-attivitajiet miċ-Cittadella - Gozo for Arts & Culture 2005.
- 11 Il-quddiesa tat-tielet Hadd ta' l-Avvent tmexxiet minn Dun Franz Refalo.
- 13 Organizzat Coffee Morning fil-Crystal Palace, Masalforn.
- 14 E.T. Mons. Nikol Cauchi mexxa konċelebrazzjoni fil-Katidral b'tifkira ta' l-Arcipriet Saver Cassar f'għeluq il-mitejn sena mill-mewt tiegħu. Għaliha attenda l-President tar-Repubblika l-ET Edward Fenech Adami kif u klassi ta' studenti minn kull skola ta' Għawdex.
- 15-23 Novena tal-Milied għat-Tfal u għall-Kbar. Fil-5.00pm quddiesa bl-omelija tan-novena minn Dun Michael Said
- 17 Saret il-harga tal-Milied f'Malta organizzata mill-Parroċċa tal-Katidral u s-Socjeta' Filarmonika Leone. Fost l-oħrajn żaru l-Grotta tal-Madonna ta' l-Għar, ir-Rabat, l-Valletta Waterfront, u Baystreet.
- 18 Il-quddiesa tar-raba' Hadd ta' l-Avvent tmexxiet minn Dun Franz Refalo.
- 20 Harga tal-Milied għall-anzjani.
- 21 Sar il-Kunċert tal-Milied 2005 bis-sehem tal-Chorus Urbanus, solisti u l-Orkestra Nazzjonali organizzat mill-

- Kunsill Lokali tal-Belt Victoria fil-knisja Katidrali ta' Għawdex. Waqt il-kunċert saret gabra b'riżq il-Fondazzjoni Arka. Fi tmiem dan il-kunċert tbierket l-istatwa tal-Madonna, San Gużep u l-bambin li saret għal fuq il-presbiterju għall-jiem tal-Milied mill-istatwarju Għawdx, residenti Malta, Aaron Camilleri Cauchi. Dawn tbierku mill-Isqof elett Mons. Mario Grech.
- 23 Quddies ta' l-aħħar jum tan-novena tat-tfal minn Fr Alfred Farrugia MSSP. Wara l-quddies Father Christmas qassam ir-rigali tal-Milied lit-tfal kollha li attendew għan-novena.
- 24 It-Tieni anniversarju minn meta ndaqqu għall-ewwel darba l-qniepen il-godda mill-kampnar tal-Katidral. F'Nofs il-Lejl saret il-Konċelebrazzjoni Pontifikali mill-E.T. Mons Isqof Nikol Ġ Cauchi.
- 25 Jum il-Milied – Koċelebrazzjoni Pontifikali mill-E.T. Mons. Isqof Nikol Cauchi Isqof ta' Għawdex flimkien mar-Rev.mu Kapitulat-knisja Katidrali. Ha sehem il-Chors Ecclesiae Cathedralis. Fil-ghaxija mexxa quddies għat-tfal l-Arċipriet fejn fiha saret il-preidka tal-Milied mit-tfajjel Steve Fayek. Wara reġgħew tqassmu bosta rigali lit-tfal.
- 27 It-tfal kollha tal-parroċċa kienu mistiedna għall-party li sar għalihom fil-kumplex tas-Socjetà Filarmonika Leone.
- 28 Giet organizzata passiġġata għat-tfal tal-parroċċa fil-kampanja.
- 29 It-Tfal tal-parroċċa u l-membri tal-Cathedral Youth Choir flimkien mal-Arċipriet Joe Vella Gauci għamlu żjarat lill-morda u lill-anzjani rikoverati fil-kliniċi tas-Sorijiet Karmelitani (tal-Katidral), ta' Trionfi, u tad-Dumnikani.
- 31 Jum ta' adorazzjoni quddiem Ġesù Sagramentat b'radd il-hajr tas-sena li

ntemmet.

Fil-ghaxija, l-Isqof Nikol Ġ Cauchi mexxa konċelebrazzjoni pontifikali ta' radd il-hajr flimkien mal-kapitlu tal-Katidral bis-sehem tal-Chorus Ecclesiae Cathedralis u orkestra.

Jannar 2006

- 1 Konċelebrazzjoni Pontifikali ta' l-Ewwel Jum tas-Sena bis-sehem tal-Chorus Ecclesiae Cathedralis. Mal-harga tal-bullettin tqassam is-36 harga tal-Kalendarju mahrug mill-Parroċċa tal-Katidral, għas-sena 2006.
- 3 Harga tal-Milied f'Malta għall-Istudjenti ta' Forms 2-5.
- 5 Seminar għall-Presbiterju Parrokjali u lajci impenjati fi hdan il-parroċċa bis-sugġett "Is-sehem taż-Żgħażaġh fis-Socjetà". Dan is-seminar tmexxa minn Fr Jesmond Grech, f'Dar Manresa, Victoria.
- 6 Habtet l-ewwel Ġimgha tax-xahar u għaldaqstant fil-ghaxija fil-Katidral inżammet l-adorazzjoni komunitarja u l-quddies.
- 7-8 Il-ġbir kollu li sar f'dan il-quddies kien b'riżq iċ-ċelebrazzjonijiet marbuta mal-Konsagrazzjoni u l-Ingress ta' l-Isqof mahtur Mons Mario Grech.
- 8 Konċelebrazzjoni mmexxija mill-E.T. Mons. Nikol Ġ Cauchi flimkien mar-Rev.mu Kapitul tal-Katidral fis-Sollenità ta' l-Epifanija tal-Mulej. Ha sehem il-Chorus Ecclesiae Cathedralis.
- 15 Konċelebrazzjoni Djoċesana ta' radd il-hajr immexxija mill-Isqof Nikol Ġ Cauchi fi tmiem l-episkopat tiegħu bhala Ragħaj tad-Djoċesi. Ha sehem il-Chorus Ecclesiae Cathedralis.
- 22 Jum il-Konsagrazzjoni u l-Ingress Solenni ta' l-Isqof il-ġdid, Mons. Mario Grech. Fid-9.00am telaq korteo mill-Kunvent tal-Patrijiet Kapuċċini lejn il-knisja Katidrali. Mal-wasla tal-korteo quddiem il-knisja Katidrali, l-E.T. Mons Mario Grech intlaqa' minn

Mons Giovanni B. Gauci, Vigarju Generali u Arċidjaku tal-Kapitlu tal-Katidral, minn Mons Joe Vella Gauci, Arċipriet tal-Katidral u mir-Rev.mu Kapitu tal-knisja Katidrali. Fl-10.00am beda l-Pontifikal Solenni tal-Konsagrazzjoni Episkopali ta' Mons. Mario Grech bhala t-tmien isqof ta' Ghawdex. Mexxa l-konsagrazzjoni l-E.T. Mons. Nikol Ġ. Cauchi assistit mill-Arċisqof l-E.T. Mons. Ġużeppi Mercieca u n-Nunzju Appostoliku l-E.T. Mons. Felix del Blanco Prieto.

- 24 Organizzat Coffee Morning fil-Crystal Palace, Masalforn.
- 27 Beda l-Kors ta' Thejija għaž-Żwieg għall-gharajjes, organizzat mill-Family & Social Action Group fi hdan il-Parroċċa tal-Katidral.
- 29 Tnieda 'L-Ave Maria Chime', it-tieni proġett artistiku bil-hsieb li titfakkar il-grajja storika minn meta s-Soċjetà Filarmnika Leone rregalat l-Istatwa ta' Santa Marija, lill-Katidral ta' Ghawdex, nhar id-29 ta' April 1956.
- 31 L-E.T. Mons. Isqof Mario Grech beda ż-żjarat lill-komunitajiet parrokkjali tad-Djoċesi mill-Parroċċa tal-Katidral. Din l-ewwel żjara pastorali tar-Ragħaj tad-Djoċesi fil-Parroċċa tal-Katidral saret bejn 31 ta' Jannar sat-2 ta' Frar 2006.

Frar 2006

- 1-2 Matul in-nofs ta' nhar ta' filghodu ta' dawn il-jiem, l-E.T. Mons. Isqof żar lill-haddiema tas-settur privat, fosthom lill-haddiema ta' *Zammit Woodworks, Joseph Caruana Ltd.* u l-haddiema tal-fabbrika ta' *Magro Brothers*, kif ukoll lill-anzjani u l-morda tal-parroċċa li jinsabu rikoverati fi djarhom. Matul l-ewwel gurnata taż-żjara pastorali tiegħu huwa ltaqa' mat-tfal kollha tal-parroċċa fil-knisja Katidrali, kif ukoll ma 'l-entitajiet tal-parroċċa. L-għada huwa ltaqa' ma' l-anzjani tal-Parroċċa

f'quddies li qaddes għalihom fil-knisja Katidrali. Wara, saret *Get-together* fl-annex ta' l-istess knisja Katidrali. Aktar tard fil-ghaxija, l-E.T. Mons. Mario Grech kellu laqgħa ta' merħba fil-Kažin tas-Soċjetà Filarmnika Leone mill-entitajiet tal-Parroċċa u tas-Soċjetà Leone. Għal din l-okkażjoni kien mistieden ukoll l-Isqof Emeritus l-E.T. Mons. Nikol Cauchi bhala radd il-hajr tas-servizz li huwa ta b'riżq il-komunita parrokkjali tal-Katidral tul l-episkopat tiegħu. Għal din l-okkażjoni hadet sehem il-Banda Leone bid-daqq ta' l-Innu Pontifiċju. L-E.T. Mons. Mario Grech temm din l-ewwel żjara pastorali fl-ewwel parroċċa b'Konċelebrazzjoni Pontifikali fil-Festa tal-Preżentazzjoni tal-Mulej u li għaliha hadu sehem ir-Rev.mu Kapitu tal-knisja Katidrali, is-sacerdoti u r-religjużi tal-parroċċa, u s-seminaristi tad-djoċesi u għet animata mill-*Chorus Ecclesiae Cathedralis*. Tul din il-Konċelebrazzjoni ġew ipprezentati lill-E.T. Mons. Isqof it-tfal li aktar tard tul din is-sena sejrjn jirċievu l-Ewwel Tqarbina u l-Grizma ta' l-Isqof. Wara l-Konċelebrazzjoni Pontifikali nżammet ċena għall-membri tal-Presbiterju Parrokkjali u li għaliha attendew kemm l-Isqof Mons. Mario Grech kif ukoll l-Isqof Emeritus Mons. Nikol Cauchi.

- 5 Il-gbir kien b'riżq il-festi esterni ta' Santa Marija.
- 4-5 Fl-okkażjoni tal-Festa Liturgika ta' San Gwann Bosco, l-Arċipriet mexxa l-konċelebrazzjoni ta' nhar is-Sibt 4 ta' Frar, fl-Oratorju Don Bosco bis-sehem tal-*Chorus Ecclesiae Cathedralis*. Il-Hadd fl-ghaxija Fr. Rueben Micallef mexxa l-purċissjoni bl-istatwa ta' San Gwann Bosco bis-sehem tal-Banda Cittadina Leone.
- 10 Sollenità ta' San Pawl Missierna. Il-quddies fil-Katidral kien iċċelebrat fl-istess hinijiet tal-quddies tal-Hdud.

- 14 Harga għall-anzjani organizzata mill-Parroċċa tal-Katidral. Giet iċċelebrata quddies ta' Lourdes, fl-okkażjoni tad-dehra tal-Madonna. Wara, kellhom hin liberu għal-light refreshments f'St. Patrick's, x-Xlendi.
- 17-19 Weekend Break organizzat mill-Parroċċa tal-Katidral, fil-Grand Hotel Mercure San Antonio, fiċ-Ċentru ta' Bugibba.
- 21 Organizzat Coffee Morning fil-Crystal Palace, Marsalforn.
- 24 Harga għall-Karnival ta' Malta għall-istudenti ta' Forms 2-5.
- 25 Il-għbir li sar waqt il-quddies kien b'riżq l-Art Imqaddsa.

Marzu 2006

- 1 Ras ir-Randan. Amministrat is-Sagrament tal-qrar lit-tfal ta' l-Ewwel Tqarbina u wara, l-Isqof mexxa konċelebrazzjoni pontifikali bit-berik ta' l-Irmied, bis-sehem tal-Chorus Ecclesiae Cathedralis.
- 3 Habbet l-ewwel Ġimgha tax-xahar u għaldaqstant fil-ghaxija, fil-Katidral saret l-adorazzjoni komunitarja u l-quddies.
- 5 Il-għbir kien b'riżq il-festi esterni ta' Santa Marija. Mal-harga tal-Bullettin tqassam il-programm dettaljat tar-Randan u l-Ġimgha Mqaddsa. Fl-ghaxija, quddies ta' l-Ewwel Hadd tar-Randan minn Dun Franz Refalo. Matul il-Ħdud tar-Randan il-quddies tas-7.00pm bdiet issir fis-7.15pm.
- 10 Via Sagra fuq l-Għolja ta' Għammar għall-istudenti ta' Forms 2-5.
- 12 Quddies tat-Tieni Hadd tar-Randan minn Dun Franz Refalo.
- 13-17 Eżerċizzjoni Spiritwali għat-tfal minn Fr Michael Said.
- 14 Organizzata harga għall-anzjani, b'quddies iċċelebrata fil-knisja tal-Qala fl-okkażjoni tal-festa ta' San Guzepp u wara, żaru l-Belveder ta' San Blas, Nadur. Il-harga intemmet

b'light refreshments f'Café Roma, Victoria.

- 19 Quddies tat-Tielet Hadd tar-Randan minn Dun Franz Refalo.
- 20 Mons. Isqof Mario Grech mexxa l-Konċelebrazzjoni Pontifikali fil-Katidral flimkien mar-Rev. mu Kapitu fl-okkażjoni tas-Solennità ta' San Guzepp. Ha sehem il-Chorus Ecclesiae Cathedralis.
- 20-24 Eżerċizzjoni Spiritwali għal Kulhadd minn Fr. René Camilleri, fil-knisja Katidrali. Eżerċizzjoni Spiritwali għall-Mizzewgħin minn Fr. René Camilleri, fil-knisja Katidrali. Eżerċizzjoni Spiritwali għaž-Zgħażaġh u għall-Għarajjes minn Fr. Karm Debattista, fl-Annexe tal-knisja Katidrali.
- 21 Coffee Morning organizzat mill-Parroċċa tal-Katidral fil-Crystal Palace, Marsalforn.
- 25 Sar nofs ta' nhar irtir għat-tfal li ser jirċieva l-ewwel tqarbina fil-Kunvent ta' Sant' Wistin.
- 26 Quddies tar-Raba' Hadd tar-Randan minn Dun Franz Refalo.
- 30 "It-Talb... nieqaf ha nisma" l-Ispirtu tal-Mulej ikellimni" - Seminar organizzat mill-Parroċċa tal-Katidral bi hejjija għall-Ġimgha Mqaddsa. Dan tmexxa minn Dun Franz Refalo u sar f'Dar Manresa, Victoria.
- 31 Servizz Penintenzjali għall-istudenti ta' Forms 2-5. Dan sar minn Fr Michael Said u inżamm fl-annexe tal-knisja Katidrali.

April 2006

- 1 Nofs ta' nhar ta' Irtir bi thejjija għall-Ġimgha Mqaddsa għat-tfal li ser jirċievu s-Sagrament tal-Grizma ta' l-Isqof fil-Museum tas-Subien, Victoria. Lejl ta'talb u adorazzjoni mmexxi mill-Grupp Ewkaristiku Għawdx, bi thejjija għall-Ġimgha Mqaddsa.
- 2 Il-għbir kien b'riżq il-festi esterni ta'

Santa Marija.

Quddiesa tal-Hames Hadd tar-Randan minn Dun Franz Refalo.

- 3-5 Saret il-fiera tal-figolli fiċ-Ċentru parrokkjali tal-Katidral.

- 3-7 Eżerċizzi Spiritwali għall-Anzjani mill-Kappillan tal-Fontana, Dun George Bezzina, fiċ-Ċentru Parrokkjali tal-Katidral.

- 6 Laqgħa ta' Talb għall-partecipanti kollha tal-purċissjoni tal-passjoni. Din tmexxiet mill-Arċipriet tax-Xaghra, Mons. Karm Refalo.

- 7 Jum id-Duluri tal-Verġni Marija. F'dan il-jum il-quddies fil-Katidral għe ċelebrat f'dawn il-hinijiet: 4.45am, 5.30am, 6.15am, 7.00am, 7.30am, 8.00am, 9.30am (Ċentru Parrokkjali), 1.00am, 5.00pm, u 7.15pm.

- 8 Fil-ghaxija, manifestazzjoni ta' Hadd il-Palm għat-tfal u quddiesa li matulha ngħataw tifikira speċjali ta' Hadd il-Palm kif ukoll itellghu tnaix bix-xorti bħala appostli.

- 9 Hadd il-Palm. Filgħodu saret il-Konċelebrazzjoni Pontifikali tat-tberik tal-Palm.

Filghaxija harget il-purċissjoni tal-Passjoni mill-knisja Katidrali bis-schem tal-Kapitlu u tal-Banda Ċittadina Leone.

- 11 Hargħa għall-Anzjani. Għet organizzata quddiesa fil-knisja Parrokkjali taż-Żebbuġ, u wara saru diversi żjارات lil diversi postijiet relatati mal-Gimgha Mqaddsa.

Il-Parroċċa flimkien mas-Socjetà Filarmonika Leone għamlu kunċert ta' mużika sagra bis-schem tal-Chorus Ecclesiae Cathedralis, tal-Cathedral Youth Choir, u l-Banda Ċittadina Leone.

- 12 L-Erbgħa tat-Tniebri. Ċelebrazzjoni Ewkaristika ta' l-Ikka tal-Mulej għat-tfal li fiha l-arċipriet hasel ir-riglejn ta' tnaix-il tifel u tifla. Wara l-funzjoni, tqassmu l-kaghak ta' l-appostli lit-tfal kollha preżenti.

- 13 Hamis ix-Xirka. Fil-għodu l-Isqof

mexxa konċelebrazzjoni tat-Tberik taż-Żjut fejn ikkonċelebraw il-qassisin kollha ta' Ghawdex. Fi tmiem il-pontifikal l-Isqof ta l-Barka Appostolika bir-rebħ ta' l-indulgenza plenarja.

Fil-ghaxija, l-Isqof mexxa konċelebrazzjoni pontifikali ta' l-Ikka tal-Mulej.

Iż-żgħażaħ u l-istudenti tal-parroċċa flimkien ma' l-arċipriet għamlu l-vista tas-seba' sepulkri fl-irhula.

- 14 Il-Gimgha l-Kbira. L-Isqof mexxa l-funzjoni tat-Tifikira tal-Mewt tal-Mulej.

- 15 Sibet il-Ghid. L-Isqof mexxa l-funzjoni tal-Vgħi l-Kbira tal-Ghid.

- 16 L-Ghid il-Kbir. Fil-10.45 am manifestazzjoni bl-istatwa ta' Kristu Rxoxt mill-Katidral bis-schem tal-Banda Ċittadina Leone.

Fil-ghaxija Konċelebrazzjoni Pontifikali ta' l-Ghid il-Kbir immexxija mill-E.T. Mons. Isqof Mario Grech bis-schem tal-Rev.mu Kapitlu tal-Katidral. Ha schem il-Chorus Ecclesiae Cathedralis. Waqt l-offertorju, il-membri tal-Cathedral Youth Choir ipprezentaw lil Mons Isqof inkwadru ta' Santa Marija li tqiegħed fl-Awla Kapitulari. Fi tmiem il-quddiesa tqassmu l-figolli tal-Ghid lit-tfal kollha.

Mal-hargħa tal-bullettin tqassam il-programm dettaljat ta' ċelebrazzjonijiet speċjali, li saru bejn 16 ta' April u 7 ta' Mejju, fl-okkażjoni tal-50 anniversarju minn meta s-Socjetà Filarmonika Leone irregalat l-istatwa ta' Santa Marija lill-knisja Katidrali ta' Ghawdex u tal-Gimgha Liturgiko-Ewkaristika.

- 17-20 Tberik tal-Ghid tal-familji. Din is-sena it-tberik sar minn diversi saċerdoti, fuq firxa ta' erbat ijiem, minhabba ċ-ċelebrazzjonijiet speċjali tal-festi ċinkwantenarji.

- 21 Saret l-inawgurazzjoni tal-Wirja 'Santa Marija u l-Katidral ta' Ghawdex' fis-Sala ta' l-esebizzjonijiet tal-Ministeru ta' Ghawdex. Il-wirja

- kienet inawgurata mill-Ministru għal Għawdex Giovanna Debono, u tbierket mill-WR Mons Giovanni B Gauci, Vigarju Ġenerali u Arċidjaknu tal-Katidral. F'din l-okkażjoni hadu sehem il-Chorus Ecclesiae Cathedralis u l-Cathedral Youth Choir.
- 22 Sar Healing Service fil-Katidral immexxi minn Dr John flimkien mal-Grupp Karizmatiku.
- 25 Saret attività speċjali għat-tfal tal-Parroċċa fl-okkażjoni ta' dawn il-festi ċinkwantenarji. Mexxa Fr. Karm Debbatista.
- 26 L-Onor. Ministru għal Għawdex inawgurat is-sistema l-ġdida *Explore Malta Audio Guide* li bdiet tintuża mit-turisti li jżuru l-Katidral, il-Mużew tal-Katidral u ċ-Ċittadella. Fl-għaxija, sar marċ mill-Banda Ċittadina Leone miċ-Ċentru sal-Katidral u wara sar il-hruġ ta' l-Istatwa ta' Santa Marija min-niċċa.
- 27 Sar xi tibdil fil-programm tal-festi ċinkwantenarji minhabba li l-attivitàjiet ppjanati gew posposti minhabba t-temp.
- 29 Il-50 Anniversarju tad-Donazzjoni ta' l-Istatwa ta' Santa Marija lill-Katidral ta' Għawdex mis-Socjetà Filarmonika Leone. Giet iċċelebrata quddiesa minn Mons. Arċipriet bis-sehem tal-Chorus Ecclesiae Cathedralis. Wara, l-hruġ tal-purċissjoni bl-istatwa artistika u devota ta' Santa Marija, immexxija mill-Vigarju Ġenerali u Arċidjaknu tal-Katidral Mons Giovanni B Gauci flimkien mar-Rev. mu Kapitlu Katidrali, u akkumpanjata mill-Banda Leone. X'hin il-purċissjoni wasselt fi Pjazza Savina, sar diskors ta' l-okkażjoni mill-Presidenttas-Socjetà Filarmonika Leone, Dr Michael Caruana, inqrat poezija "L-Ghanja tal-50" ta' Rev. George Mercieca, indaqq l-Innu Immortali A Maria Assunta ta' Mro Orlando Crescimanno mill-Banda Ċittadina Leone filwaqt li rappreżentanti minn kull entità tal-

parroċċa pprezentaw bukkett ward lil Santa Marija. Fi tmiem komplet l-purċissjoni sa quddiesm is-sede tas-Socjetà Filarmonika Leone. Minn hemmhekk beda l-pellegrinagg bl-istatwa ta' Santa Marija lejn il-knisja Arċipretali, Kollegġjata u Bażilka ta' Marija Bambina, fix-Xagħra.

L-istatwa ta' Santa Marija giet milqugħa fir-rahall tax-Xagħra għall-habta tat-8.30pm mill-Kapitlu, Kleru u l-poplu tax-Xagħra. Bdiet il-purċissjoni lejn il-Bażilka ta' Marija Bambina akkumpanjata mill-Banda Ċittadina Leone u l-Banda Victory. Mal-wasla tal-purċissjoni fil-pjazza tal-knisja, Mons. Arċipriet Carmelo Refalo għamel diskors ta'merħba, inkixfet u tbierket lapida kommemorattiva, inqrat poezija ta' l-okkażjoni, sar l-Att ta' Affidament tal-familji lill-Madonna mill-E.T. Mons Isqof Mario Grech. Din iċ-ċelebrazzjoni giet fi tmiemha bil-Barka Sagramentali.

Il-Parroċċa tal-Katidral harġet għall-bejgħ edizzjoni ta' 500 kartolina kommemorattiva filwaqt li Maltapost plc harġet timbru speċjali fl-okkażjoni tal-festi ċinkwantenarji.

- 30 Sar l-musical fit-Teatru ta' l-Opra Aurora li jfakkar il-ġrajja tal-ghoti ta' l-istatwa ta' Santa Marija mis-Socjetà Filarmonika Leone lill-knisja Katidrali ta' Għawdex. Dan il-musical kellu kompożizzjoni ta' Mro Paul Abela u versi ta' John Cremona.

Mejju 2006

- 1 Mons. Isqof Mario Grech iltaqa' mat-tfal kollha tal-parroċċa li ser jirċievu s-Sagrament tal-Grizma ta' l-Isqof, fl-Annex tal-knisja Katidrali. Saret velja ta' Talb fil-knisja Arċipretali, Kollegġjata u Bażilka ta' Marija Bambina. Din tmexxiet minn Fr. Anthony Mario Saliba. Għal din l-okkażjoni kienu mistiedna l-parroċċi kollha ta' Malta u Għawdex

- iddedikati lil Santa Marija Assunta.
- 2 L-E.T. Mons. Isqof Mario Grech mexxa konċelebrazzjoni li fiha amministra s-sagrament ta' l-Ewwel Tqarbina għall-ewwel darba fil-parroċċi.
 - 3 Konċelebrazzjoni Pontifikali, fil-knisja Arċipretali, Kollegġjata u Bażilika ta' Marija Bambina mmexxija mill-Isqof Emeritus ta' Għawdex, l-E.T. Mons. Nikol Ġ. Cauchi flimkien mal-WR Arċipriet tal-Katidral, Mons. Joe Vella Gauci, u l-WR Arċipriet tax-Xagħra, Mons. Carmelo Refalo fl-okkażjoni ta' l-Ewwel Erbgħa ta' Santa Marija.
- Fi tmiem il-konċelebrazzjoni pontifikali bdiet il-purċissjoni bl-istatwa ta' Santa Marija matul il-Vjal it-8 ta' Settembru, akkumpanjata mill-Banda Ċittadina Leone u l-Banda Victory. Wara beda l-pellegrinagg lura lejn il-Belt Victoria għal quddiem is-Sede tas-Soċjetà Filarmonika Leone. Minn hemmhekk reġgħet bidet puċissjoni 'aux flambeaux' lura lejn il-knisja Katidrali ta' Għawdex akkumpanjata mir-Rev. mu Kapillu Katidrali, u l-Kleru flimkien mal-Banda Ċittadina Leone.
- 4 Konċelebrazzjoni li fiha l-Isqof amministra s-sagrament tal-Grizma ta' l-Isqof għall-ewwel darba fil-parroċċi.
 - 5-7 Tlett ijiem ta' adorazzjoni solenni tal-Kwaranturi.
 - 6 Quddiesha mill-Kappillan ta' San Lawrenz Dun Daniel Xerri fejn gie amministrat is-sagrament tal-Grizma tal-Morda lill-anzjani. Ha sehem il-Chorus Ecclesiae Cathedralis. Wara, *get-together* għall-anzjani fl-annexe tal-Katidral.
 - 7 Lejl ta' talb u adorazzjoni li tmexxa mill-Grupp Ewkaristiku Għawdx i li ntemmet b'quddiesha f'nofs il-lejl.
- Mons. Isqof Mario Grech mexxa konċelebrazzjoni solenni flimkien mar-Rev. mi Monsinjuri tal-Kapillu

- tal-knisja Katidrali fl-għeluq tal-Kwaranturi mqaddsa u ta' l-ewwel parti miċ-ċelebrazzjonijiet li saru biex ifakkru l-hamsin anniversarju mill-ghoti ta' l-istatwa ta' Santa Marija lill-knisja Katidrali mis-Soċjetà Filarmonika Leone. Waqt dan il-pontifikal giet esegwita għall-ewwel darba l-Quddiesha l-ġdida Missa in Brevis in Honorem Joannis Pauli II, kompożizzjoni ta' Mro Colin Attard, Maestro di Cappella tal-knisja Katidrali. Wara, saret il-purċissjoni bis-Sagrament immexxija mill-E.T. Mons. Isqof Mario Grech bis-schem tat-tfal kollha ta' l-Ewwel Tqarbina u l-Grizma ta' l-Isqof u tal-parruċċani. Fi tmiem il-purċissjoni nghatat l-Barka Sagramentali.
- 9 Festa tal-Beatu Ġorġ Preca. Fl-ghaxija saret quddiesha fil-knisja Katidrali animata mis-Soċi bniet MUSEUM.
 - 10 Quddiesha tat-Tieni Erbgħa ta' Santa Marija minn Dun Ġużepp Cauchi. Ha sehem il-Chorus Ecclesiae Cathedralis.
 - 16 Saret hargħa għall-anzjani tal-Parroċċa. Din kienet tikkonsisti f'quddiesha fis-Santwarju tal-Madonna ta' Pinu, u wara żjara lid-dar ta' Dun Ġużepp Cauchi f'San Lawrenz. Il-hargħa ntemmet b'ħin liberu u light refreshments fl-Odyssey Bar & Restaurant, M'forn.
 - 17 Quddiesha tat-tielet Erbgħa ta' Santa Marija minn Dun Ġużepp Cauchi.
 - 23 Organizzat Coffee Morning fil-Crystal Palace, Marsalforn.
 - 24 Quddiesha tar-Raba' Erbgħa ta' Santa Marija minn Dun Ġużepp Cauchi.
 - 26 Illum habat l-ghaxar anniversarju minn meta Mons. Joe Vella Gauci nghata l-pussess mill-E.T. Mons. Nikol Cauchi, bħala is-17-il Arċipriet tal-Katidral ta' Għawdex, nhar il-Hadd, 26 ta' Mejju 1996.
- 'Prayer Meeting' għall-Istudanti ta' Forms 2-5 fl-Annexe tal-knisja Katidrali.

- 31 Quddiesa tal-Hames Erbgħa ta' Santa Marija minn Dun Ġwann Sultana.

Ġunju 2006

- 3 Is-Segretarjat Pastoral fi hdan il-Kurja Veskovi li ta' Ghawdex f'kollaborazzjoni ma' l-amministrazzjoni tal-Parroċċa tal-Katidral, organizzaw Velja Djoċesana fl-okkażjoni ta' Pentecoste. Originarjament ipplanata għall-Pjażza tal-Katidral ddominata mill-faccata imponenti tal-Gafa'; din kellha tiġi trasferita għal ġewwa l-knisja peress li t-temp ma kienx jippermetti. Il-Velja kienet immexxija mill-E. T. Mons Mario Grech, Isqof ta' Ghawdex bil-partecipazzjoni ta' għadd kbir ta' saċerdoti djoċesani, fosthom l-Arcipriet u l-Kapillani tal-parroċċi. L-animazzjoni tal-kant kienet f'idejn il-kor djoċesani taż-żgħażaġħ immexxi minn Ms Doriene Portelli.

Il-velja kellha l-forma ta' quddiesa - simili għall-velja li ssir f'Sibt il-Għid. Il-folla li honqot kull rokna tal-Katidral ingħatat ktejjeb ta' tifkira li permezz tiegħu setgħet issewgi u tippartecipa b'mod mill-aktar attiv fil-liturgija. Il-liturgija tal-kelma kienet tikkonsisti f'erba' siltiet ta' qari mill-Antik Testament u salmi kantati. Wara tkantat il-Glorja waqt li ndaqqu l-qniepen mill-kampnar tal-Katidral għat-thabbira tal-glorja. Il-hames qari mbagħad kien ir-rakkont ta' Ghid il-Hamsin mill-Atti ta' l-Appostli segwit mis-sekwenza. Wara l-proklamazzjoni ta' l-evangelju, Mons Isqof għamel l-omelija tiegħu.

Il-velja kienet tinkludi wkoll it-tiġdid tal-wegħdiet li saru nhar il-Grizma ta' l-Isqof. Att simboliku interessanti kien il-prezentazzjoni ta' l-ghemejjel tar-raba'. Dawn

kienu offeriti miġbura mill-parroċċi kollha ta' Ghawdex matul l-aħħar ġimgħa li mbagħad marru għall-karità li twettaq id-djoċesi.

Intant aktar kmieni, qabel il-velja, sar kunċert ta' kant spiritual mill-kor Gospel mill-Istati Uniti ta' l-Amerika fl-istess knisja Katidrali ta' Ghawdex.

- 4 L-E.T. Mons Mario Grech flimkien mal-W.R. Monsinjuri tal-Kapitlu tal-Katidral mexxa l-Pontifikal tas-Sollenità ta' Pentecoste fid-9am. Dan is-servizz kien animat mill-*Chorus Ecclesiae Cathedralis* li kien taht id-direzzjoni ta' Mro Colin Attard. Il-ġbir kien b'riżq il-festi esterni ta' Santa Marija.

Radju Katidral għamel appell lil daww kollha li setgħu jgħinu kemm fit-tenika kemm fil-prezentazzjoni tal-programmi.

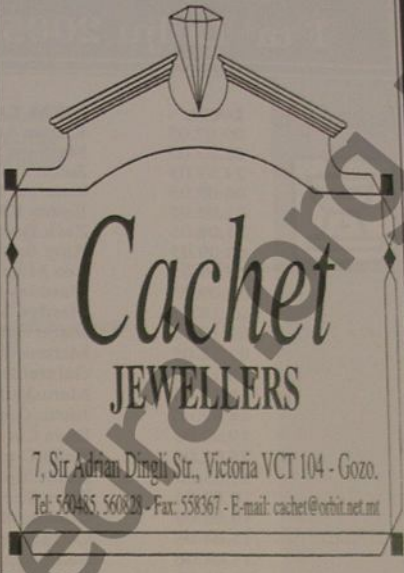
- 7 Quddiesa tas-Sitt Erbgħa ta' Santa Marija minn Dun Ġwann Sultana.
- 12 Fl-Annex tal-knisja Katidrali saret laqgħa mas-Sindku tal-Belt Victoria, is-Sur Robert Tabone, fuq inizjattiva tiegħu stess u li għaliha attendew diversi parruċċani li kienu jirrapprezentaw id-diversi entitajiet fi hdan il-Parroċċa tal-Katidral u tas-Socjeta' Filarmonika Leone.

- 13 Organizzata harġa għall-anzjani mill-Parroċċa tal-Katidral. Il-harġa bdiet b'quddiesa fil-knisja ta' Sant' Antnin fl-okkażjoni tal-festa liturgika tiegħu, u wara, saret żjara lill-knisja ta' Hamet fl-okkażjoni tat-tieni dehra tal-Madonna ta' Fatima. Il-harġa ntemmet bi ftit hin liberu u light refreshments f'St. Patricks Hotel, fil-bajja tax-Xlendi.
- 14 Quddiesa tas-Seba' Erbgħa ta' Santa Marija minn Dun Ġwann Sultana.

- 16 Sar *Night Hike* għall-istudenti ta' Forms 2-5.

- 18 Sollelnità tal-Gisem u d-Demm ta' Kristu. Konċelebrazzjoni Pontifikali minn Mons Isqof flimkien mar-Rev.mu Kapitu tal-Katidral.
- 20 Organizzat Coffee Morning fil-Crystal Palace, Marsalforn.
- 21 Quddiesa tat-Tmien Erbgħa ta' Santa Marija minn Dun Alex Refalo.
- 27 L-E.T. Mons. Isqof Mario Grech mexxa Ordinazzjoni ta' żewġ djakni ġodda fil-knisja Katidrali ta' Ghawdex.
- 28 Quddiesa tad-Disa' Erbgħa ta' Santa Marija minn Dun Alex Refalo.
- 29 Sollenità ta' San Pietru u San Pawl. Il-Quddies fil-Katidral kien celebrat fl-istess hinijiet tal-Hdud.

Cachet
JEWELLERS

7, Sir Adrian Dingli Str., Victoria VCT 104 - Gozo.
Tel: 560485, 560828 - Fax: 558367 - E-mail: cachet@orbit.net.mt

Pubena
Bar & Restaurant

Marina Street (Il-Menqa)
Marsalforn, Gozo.
Tel: 2155 9777
(Res.) Tel: 2155 1237
Mob: 9942 0881

SMILEY'S
BAR & RESTAURANT

Marsalforn - Gozo. Tel. 2155 3096

KRONAKA TAL-PARROĊĊA

1 ta' Lulju 2005 - 31 ta' Lulju 2006

Maghmudijiet

DATA
09.07.05
02.07.05
24.07.05
08.08.05
21.08.05
21.08.05
04.09.05
05.09.05
30.09.05
02.10.05
09.10.05
03.12.05
08.12.05
18.12.05
18.02.06
19.02.06
25.02.06
11.03.06
12.03.06
19.03.06
15.04.06
15.04.06
01.05.06
01.05.06
01.05.06
01.05.06
06.05.06
17.06.06
01.07.06
09.07.06
09.07.06
21.07.06

ISEM TAT-TARBLJA

Kirstie Ann Vella
Matthew Vella
Jacob Cassar
Katerine Marie Cordina
Emma Kathryn Grech
Zack Portelli
Amy Saliba
Leo Mike Farrugia
Matthias Cordina
Marilyn Vella
Maria Sultana
Matthew Spiteri
Gabriel Radostin Agius
Maruska Mercieca
Justin Grech
Enya Camilleri
Katia Curmi
Kyle Lupi Spencer
Tyler Theuma Scerri
Claudio Briffa
Carlo Farrugia
Isaac Azzopardi
Tristan John Grech
Jade Camilleri
Giulia Katharina Shuster
Kyril Spiteri
Tristan Azzopardi
Martina Saliba
Alexander Vella Muscat
Nigel Cardona
Elaine Azzopardi

ISEM IL-GENITURI

Charlie u Georgette
Joseph u Joanna
Mario u Natasha
Steve Mario u Karin Anne
Robert u Sarah
Paul u Nadia
Anthony u Maureen Anne
Michel u Christabelle
Roderick u Nicole
Anton u Salvina
Joseph u Dorianne
Raymond u Miriam
Raymond u Mary
Carmel u Dorianne
Warren u Kelly
Joseph u Claire
George u Lisa Ann
Albert u Melissa
David u Debbie
Darren u Doreen
Joseph u Monica
George u Miriam
Ivan u Maureen
Manuel u Lucy
Walter u Tzeitel
Gordon u Mary Rose
Brian u Claire
Peter u Marion
Alex u Renata
Brian u Celine
Kevin u Joanne

Żwigijiet

DATA
29.07.05
19.08.05
20.08.05
25.08.05
10.09.05
24.09.05
24.09.05
01.10.05
22.04.06
30.04.06
13.05.06
24.06.06
01.07.06
02.07.06
08.07.06
29.07.06

ISEM

Domenic Zammit (Nadur) u Charla Pia Vella (Katidral)
Domnall Camilleri (Sannat) u Sarah Marie Tabone (Katidral)
Emanuel Said (San Gorg) u Christine Maria Vella (Katidral)
Joseph Tabone (Katidral) u Enonima Ramos (Detroit, Michigan)
Datha Muscat (San Gwann, Malta) u Bianca Vella (Nadur)
Noel Sultana (Xaghra) u Maria Sabina Zammit (Katidral)
Godwin Attard (Nadur) u Simone Schembri (Katidral)
Franco Gatt (Katidral) u Sylvmarie Tabone (Zebbug)
Joseph Tabone (Katidral) u Johanna Cardona (Katidral)
Roderick Bugeja (Qrendi) u Vanessa Magro (Xewkija)
Christian Magro (Katidral) u Charmaine Cauchi (Fontana)
Omar Schembri (Nadur) u Miriam Grech (Katidral)
David Attard (Xewkija) u Maria Attard (Katidral)
Tonio Schembri (Fontana) u Pauline Sultana (Katidral)
Loui Paul Zerafa (Għajnsielem) u Pamela Bezzina (Fontana)
Philip Zammit (Xewkija) u Maria Micallef (Katidral)

Mwiet

DATA

21.06.05
19.07.05
11.08.05
23.08.05
01.10.05
25.10.05
18.11.05
29.11.05
12.12.05
13.12.05
25.12.05
16.01.06
25.01.06
04.02.06
04.02.06
07.03.06
08.03.06
09.03.06
30.04.06
09.05.06
14.05.06
18.05.06
22.05.06
03.06.06
27.06.06
03.07.06
05.07.06
25.07.06

ISEM

Ganni Scicluna
Maria Giovann Cauchi
Felix Grech
Domenic Grech
Guzepa Zahra
Guzepi Cremona
Elizabeth Mercieca
Maria Vella Muscat
Carmelo Vella
Elija Mercieca
Marija Buttigieg
Frank Zammit
Louis Vella
Marija Dimech
Marija Eufrosina Scicluna
Esther Busuttil
Anton Camenzuli
Joseph Formosa
Joseph Mercieca
Gina Portelli
Kostantina Camilleri
Vitoria Vella
Marija Agius
Georgina Cordina
Grezzja Mercieca
Guzepa Camilleri
Violet Mompalao
Carmelo Abela

L-Ewwel Tqarbina

02-05-06

Azzopardi Amanda Jane, Azzopardi Mark, Bajada Marienica, Bezzina Gilbert, Bonnici Martha, Borg Daniel, Bugeja Jasmine, Busuttil Kristy, Calleja Christine, Calleja Nadia, Camilleri Andre, Camilleri Darren, Caruana Stephania, Cini Anna Marie, Curmi Michael Paul, Curmi Nathan, Curmi Sintayeho, Debrincat Analise, Dimech Hannah, Galea Maria Elena, Gauci Kimberly, Grech Glenn Owen, Grech Krista, Grillage James, Mercieca Daniel, Mercieca Josmar, Mercieca Nathaniel, Mercieca Renee, Scicluna Jeremy, Scicluna Paul, Spiteri Mark, Tulk Steven James,

03-08-06

Camilleri Nick, Farrugia Simon, Galea Shaun, Grima Stephania, Refalo Isaac.

Griżma ta' l-Isqof

04-05-06

Abela Joseph, Abela Nathan, Agius Liana, Bajada Thomas, Bates Andria, Bonnici Trishia, Bugeja Massimo, Busuttil Brittany, Camilleri Cheryl, Caruana Joshua, Cini Jacob, Cordina Marvic, Debrincat Mariliana, Dimech Malcolm, Gatt Sebastian, Haber Andre, Mercieca Daniel, Mercieca Ryan, Mifsud Reno, Rapa Christopher, Saliba Noella, Scerri Mark, Sciortino Monique, Vella Christopher, Vella Leanne, Xuereb Janica, Zerafa Katya.

03-08-06

Abela Louise, Attard Pierre Louis, Bugeja Charlton, Caruana Simon, Degiorgio Alexandra, Farrugia Alison, Farrugia Elena, Farrugia Mario Frank, Grech Mark, Grech Massimo, Grech Sabina, Grech Walter Nichol, Grech Calafato David, Haber Diego Mario, Portelli Anton, Saliba Christopher.

WERREJ

• Editorjal – Santa Marija - Hamsin sena l-Katidral	3
• STANLEY FIORINI – Registrum Fundationum Beneficiorum Insulae Gaudisii 1435-1545	4
• WINSTON L. ZAMMIT – Taghrifa hafifa fuq il-kanonku Dun Frangisk Mercieca.....	7
• VICTOR J. GALEA – Santa Marija ta' Calimera l-Gharb	9
• JOSEPH BEZZINA – Il-Paroċċa issellem lill-Patri Alessandru Bonnici OFM CONV.....	15
• JOSEPH BEZZINA – Mitejn sena ilu: Kwistjoni dwar l-orkestra tal-Martiċi u dik ta' San Ġorġ.....	17
• WINSTON L. ZAMMIT – Il-predikatur ta' l-avvent u tar-randan fil-matriċi (1882-1848) ..	19
• WINSTON L. ZAMMIT – 150 sena ilu: Ir-Rabat u t-terremot ta' Ottubru 1856.....	21
• JOHN MEJLAQ – Monsinjur Tarċisju Gatt.....	23
• LAWRENZ SCIBERRAS – Sabiha donnha l-Qamar	27
• JOSEPH BEZZINA – Mario Grech, It-tmien isqof ta' Ghawdex u t-tielet isqof ikkonsagrat il-katidral.....	32
• JOSEPH BEZZINA – Santa Marija, Hamsin Sena l-Katidral (1956-2006)	34
• MAXIMILLIAN GRECH – L-Eku ta' l-episkopat ta' Monsinjur Nikol Cauchi	40
• ANGELO XUEREB – L-Assunzjoni ta' Marija.....	43
• JOE CHETCUTI – L-Assunta - Mara bil-lbsa tax-xemx.....	45
• ĠUŻEPP SALIBA – L-Assunta lejn ix-Xaghra	47
• GEORGE MERECIECA – Naf min kien	49
• MARIO ATTARD – 29 ta' April 1956 - 2006	50
• MATTHEW SULTANA – Din Ghalik.....	51
• MAXIMILLIAN GRECH – Djarju tal-parroċċa (1 ta' Lulju, 2005 - 30 ta' Ġunju, 2006)	53
• FABIENNE GRECH – Kronaka tal-Parroċċa.....	68

your satisfaction is our goal!

don't waste time looking
for the right printer,
contact us on 2155 2219

web_www.jdbprinting.com - email_info@jdbprinting.com

MOVING SOON TO XEWKIJA INDUSTRIAL ESTATE

Kidzland

BY MARKS & SIMONS

Mrs. G. Giardini Vella Street, Victoria VCT108, Gozo, Malta
Tel (+356) 21 556 431

Special discounts on all beach items!

